RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE
Arhitektūras fakultāte
Arhitektūras projektēšanas katedra

Ilze Miķelsone
Doktora studiju programmas „Arhitektūra" doktorante

Vērtību sistēma arhitektūras praksē

Promocijas darba kopsavilkums

Zinātniskā vadītāja
profesore *Dr. arch.*
SANDRA TREIJA

Zinātniskais konsultants
profesors *Dr. habil. arch.*
JĀNIS KRASTIŅŠ

RTU Izdevniecība
Rīga 2019

Miķelsone, I. Vērtību sistēma arhitektūras praksē. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga: RTU Izdevniecība, 2019. 64 lpp.

Iespiests saskaņā ar RTU Arhitektūras fakultātes promocijas padomes "RTU P-10" 2019. gada 27. jūnija lēmumu Nr. 04030-9.10.1/3.

ISBN 978-9934-22-370-9 (print)
978-9934-22-371-6 (pdf)

PROMOCIJAS DARBS IZVIRZĪTS ARHITEKTŪRAS DOKTORA ZINĀTNISKĀ GRĀDA IEGŪŠANAI RĪGAS TEHNISKAJĀ UNIVERSITĀTĒ

Promocijas darbs arhitektūras doktora zinātniskā grāda iegūšanai tiek publiski aizstāvēts 2019. gada 30. oktobrī plkst. 11 RTU Arhitektūras fakultātē, Rīgā, Ķīpsalas ielā 6, 433. telpā.

OFICIĀLIE RECENZENTI

Asoc. profesors *Dr. arch. Kestutis Zaleckis*,
Kauņas Tehnoloģiju universitāte, Lietuva

Profesore *Dr. arch.* Aija Ziemeļniece,
Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Latvija

Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmiķis *Dr. arch.* Jānis Zilgalvis,
Nacionālās kultūras mantojuma pārvalde, Latvija

Profesore *Dr.arch.* Daiga Skujāne,
Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Latvija

APSTIPRINĀJUMS

Apstiprinu, ka esmu izstrādājusi šo promocijas darbu, kas iesniegts izskatīšanai Rīgas Tehniskajā universitātē arhitektūras doktora zinātniskā grāda iegūšanai. Promocijas darbs zinātniskā grāda iegūšanai nav iesniegts nevienā citā universitātē.

Ilze Miķelsone ..... (paraksts)
Datums: .....

Promocijas darbs ir uzrakstīts latviešu valodā. Tā kopējais apjoms ir 339 lappuses. Promocijas darbā ir ievads, trīs nodaļas ar deviņām apakšnodaļām, 13 secinājumi un astoņi pielikumi. Izmantoto informācijas avotu sarakstā ir 468 nosaukumi.

ANOTĀCIJA

Promocijas darba **„Vērtību sistēma arhitektūras praksē"** mērķis ir, pamatojoties uz zinātniskajā literatūrā un empīriskajā pētījumā gūtajām atziņām, noteikt būtiskākās apstākļu virzītās norises un mērķtiecīgi organizētās darbības, kas veido vērtīborientāciju arhitektūras praksē Latvijā.

Darbam ir ievads, trīs nodaļas, secinājumi, izmantoto informācijas avotu saraksts un pielikumi.

Darba pirmajā nodaļā **„Arhitektūras prakses vērtīborientāciju ietekmējošie faktori**" ir apzināti nozīmīgākie faktori, kuru ietekmē notiek vispārējas izmaiņas arhitektūras nozarē globālā perspektīvā. Identificēts, ka nozīmīga daļa izmaiņu rodas, mainoties akcentiem profesionālajā vērtību sistēmā, ko savukārt nosaka vērtību pārvērtēšana sabiedrībā kopumā. Arhitektūras kā pakalpojuma svarīgākie vērtību konteksti ir saistīti ar cilvēka vajadzību apmierināšanu, un tas tradicionāli tiek risināts tirgus ekonomikas jeb pakalpojuma sniedzēja un saņēmēja attiecību kontekstā. Attiecībām pārtopot organizētos procesos un pieaugot procesos iesaistīto dalībnieku skaitam, aktualizējas arī interešu saskaņošanas konteksts. Vajadzību kontekstā izpētītas izmaiņas, ko nosaka **piešķirtās nozīmes faktors** arhitektūrai un arhitektūras praksei. Tirgus izmaiņu kontekstā izpētītas izmaiņas, ko rada **pieprasījuma faktors** arhitektūrā un arhitektūras praksē. Interešu saskaņošanas kontekstā apkopotas izmaiņas, ko virza **ietekmes faktors** arhitektūras procesos.

Ņemot vērā, ka arvien uzskatāmāk zūd vienotas vērtīborientācijas pastāvēšanas koncepcijas iespējamība, ir analizēta vērtībizpratnes veidošanās bāze un, pamatojoties uz aksioloģijas pamatnostādnēm, interpretēts vērtīborientācijas izpētes nošķīrums arhitektūras prakses kontekstā, izceļot trīs vērtīborientāciju veidojošas kategorijas – **arhitektūras ideju**, **arhitektūras rezultātu** un **arhitektūras praksi reglamentējošo ietvaru.**

Darba otrajā nodaļā **„Profesionālās vērtību sistēmas attīstība hronoloģiskā skatījumā"** ir analizēta pirmā un otrā vērtīborientāciju veidojošā kategorija – **arhitektūras ideja** un **arhitektūras rezultāts**. Vēsturiskā skatījumā ir apzināta arhitektūras vērtību koncepciju un teorētisko pamatnostādņu daudzveidība, raksturs un aprites veidi. Apkopotas raksturīgākās dokumentētās vērtībizpratnes, vērtībattieksmes un vērtīborientācijas izpausmes pasaulē un Latvijā trīs laika posmos: līdz 19. gadsimta beigām, 20. gadsimtā un 21. gadsimta sākumā, konstatējot atšķirības vērtību kritēriju uzbūvē, prioritātēs un tendencēs, kā vērtības tiek skaidrotas sabiedrībai.

Darba trešajā nodaļā **„Vērtību sistēmas veidošana arhitektūras praksē Latvijā"** padziļināti analizēta trešā vērtīborientāciju veidojošā kategorija – **arhitektūras praksi reglamentējošais ietvars**. Šajā nodaļā izvērtēta arhitektūras vērtību un institucionalizētu kontroles procesu mijiedarbe, analizēta procesu veiktspēja un ietekme uz praksi. Apakšnodaļās iekļauto praktisko pētījumu strukturējums ilustrē atšķirīgas konstatējamas prioritātes, kas katra procesa institucionalizētajā ietvarā

sākotnēji tiek noteiktas par lielāko vērtību. Konkrēto analizēto prakses procesu izvēle notikusi, balstoties uz darba teorētiskās daļas izpētes, aptaujas un ekspertu interviju rezultātiem, un ir autores interpretācija par raksturīgākajiem kontekstiem un vērtīborientācijas kopainā pastāvošajiem izaicinājumiem Latvijas arhitektūras praksē.

Trešās nodaļas pirmajā apakšnodaļā **„Vērtīborientācija nozares kultūrpolitikā"** veikta arhitektūras vērtību aprites un pārvaldības modeļa funkcionālā analīze kultūrpolitikas segmentā. **Praktiskajā pētījumā** raksturīgu ieskatu piešķirtās nozīmes, pieprasījuma un ietekmes faktoros sniedz padziļināta profesionālo apbalvojumu analīze. Izstrādāti secinājumi par vērtīborientācijas aprites tendencēm nozares vērtību veicināšanā un publiskajos vēstījumos.

Trešās nodaļas otrajā apakšnodaļā **„Arhitektūras prakses tiesiskais regulējums"** veikta arhitektūras vērtību aprites un pārvaldības modeļa funkcionālā analīze arhitektūras un būvniecības procesa tiesiskā regulējuma segmentā. **Praktiskajā pētījumā** raksturīgu ieskatu piešķirtās nozīmes, pieprasījuma un ietekmes faktoros sniedz teritoriju attīstības un plānošanas piemēra analīze un profesionālās tālākizglītības programmu analīze. Izstrādāti secinājumi par pilsētbūvniecības mēroga vērtību sistēmā balstīto plānošanas dokumentu un tirgus apstākļu mijiedarbi Mārupes privātā sektora būvniecības attīstībā un apzinātas iesaistīto pušu aktualitātes profesionālajā tālākizglītībā.

Trešās nodaļas trešajā apakšnodaļā **„Vērtību izpratnes sociālā mijiedarbe"** veikta prakses vērtību aprites un pārvaldības modeļa funkcionālā analīze vērtību saskaņošanas sociālajā procesā. **Praktiskajā pētījumā** raksturīgu ieskatu piešķirtās nozīmes, pieprasījuma un ietekmes faktoros sniedz padziļināta vērtību institucionālās aprites analīze arhitektūras mantojuma uzraudzībā, arhitektūras metu konkursu praksē un interešu saskaņošanas sociālajos procesos. Izstrādāti secinājumi par procesos notiekošo procedūru norises gaitu, faktisko veiktspēju un radīto iedarbību uz arhitektūras praksi.

Promocijas darbā apkopoti praktizējošu arhitektu un nozares ekspertu viedokļi par vērtīborientācijas tendencēm un **pārvaldības lomu vērtību sistēmas veidošanā arhitektūras praksē**. Darba noslēgumā ir sistematizēti pētījuma gaitā radušies secinājumi par vērtību aprites un pārvaldības problemātiku, attīstību, pārveidi un savstarpējo mijiedarbi, kā arī par radīto prakses pārvaldes mehānismu ietekmi uz vērtīborientācijas formēšanos arhitektūras praksē. Noteiktas arhitekta profesijas attīstības tendences un izvērtētas iespējas, kā pētījumā radušās atziņas integrēt profesionālo kvalitāti sekmējošās arhitektu tālākizglītības metodēs.

Pētījuma rezultāti ir iekļauti piecos zinātniskajos rakstos, kas publicēti starptautiski recenzētos zinātniskos izdevumos, trīs zinātniskajos rakstos, kas publicēti nozares profesionālajos izdevumos, un vienā izdevumā. Rezultāti prezentēti 10 starptautiskās konferencēs Latvijā un ārvalstīs.

SATURS

Darba vispārīgais raksturojums 7

Promocijas darba struktūra 21

1. Nodaļa. ARHITEKTŪRAS PRAKSES VĒRTĪBORIENTĀCIJU IETEKMĒJOŠIE FAKTORI 22

2. Nodaļa. PROFESIONĀLĀS VĒRTĪBU SISTĒMAS ATTĪSTĪBA HRONOLOĢISKĀ SKATĪJUMĀ 24

3. Nodaļa. VĒRTĪBU SISTĒMAS VEIDOŠANA ARHITEKTŪRAS PRAKSĒ LATVIJĀ 27

Secinājumi 33

Izmantotie avoti un literatūra 36

DARBA VISPĀRĪGAIS RAKSTUROJUMS

Tēmas aktualitāte

Arhitektūras teorētiskās pamatnostādnes definē, ka arhitektūras izcelsmes pamatā ir vērtību kritēriji, kas tiek interpretēti kultūras, ekonomikas un sociālajā kontekstā. Cilvēces vēsturiskajā pieredzē arhitektūra ir īstenojusies kā vides veidošanas māksla dažādos mērogos pilsētplānošanā un ēku apjomos, sniedzot unikālu vērtībizpratnes atainojumu. Arhitektūras vērtībizpratnes atainojums nepārtraukti tiek papildināts ar kādu laikmetīgās arhitektūras vērtībizpratnes ilustrāciju.

Īstenotās arhitektūras vērtībizpratnes ilustrāciju papildina vērtību priekšstatu dokumentējums. **Konkrētam laika periodam raksturīgais etalons arhitektūras objektā pastāvošajām vai sasniedzamajām kvalitātēm ir tas pieredzes pamats, uz kura veidojas individuālā un kolektīvā izpratne par to, kas arhitektūras objektos ir slavējams un peļams.** Tajā pašā laikā globālo tendenču kontekstā sasniegtais arhitektūras rezultāts arvien biežāk ilustrē izlīgumu, kas panākts, savstarpēji piekāpjoties dažādu vērtībizpratnes veidu nesējiem. Mainās akcenti arhitektūras novērtējuma formātos, un arī uzmanības fokuss uz izcilāko arhitektūras objektu izlasi piedzīvo kritisku analīzi. Līdzīgi kā lielākajā daļā Eiropas valstu, arī Latvijā sasniegt arhitektūras likumprojektā definēto mērķi – ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā telpiskajā vidē – nav pašsaprotama, visiem pieejama un izplatīta sabiedrības izpausme. **2018. gada sākumā starptautiski pieņemtajā Davosas deklarācijā tiek publiski atzīta vispārēja nekvalitatīvas vides problēma Eiropā.** Tiek atzīta arī arhitektūras tapšanas procesa saistība ar šo problēmu, nosakot to kā nozīmīgu būvkultūras sastāvdaļu. Starptautiski politiskā līmenī tiek panākta vienošanās par **kvalitatīvas arhitektūras stratēģisko nozīmi** ne tikai īpaša statusa teritorijās, bet arī perifērijās.

Kvalitatīvas vides izveidei ir nepieciešams **atbalsta mehānisms** ar mērķtiecīgi virzītu vērtīborientāciju un patstāvīgu kontroli. Arhitektūras likuma projekts, kura virzība Latvijas Republikas valsts pārvaldes līmenī tika sākta 2010. gadā ar šim nolūkam īpašas darba grupas izveidi, ir tikai viens no centieniem ar leģitīmu normatīvu aktu kopumu kvalitatīvi regulēt arhitektūras attīstību. **Kopš 1991. gada Latvijā funkcionē un pilnveidojas vairāki šādi mērķtiecīgi veidoti profesionālo vērtību aprites un pārvaldības modeļi – institucionālas iniciatīvas un struktūras, kas regulē, sargā, izvērtē un kontrolē arhitektūras vērtību sistēmas sastāvdaļas to apritē.**

Nekvalitatīvas vides problēma Latvijā joprojām pastāv ne tikai perifērijās, bet nereti arī nozīmīgos sabiedriskos objektos, patērējot neadekvātus visu iesaistīto pušu laika un finanšu resursus. Sabiedrībā arhitektūras risinājumu kvalitāte tiek uzskatīta par arhitekta atbildību, neanalizējot to šķēršļu joslu, kas ir cēlonis postošai ietekmei uz arhitektūras iecerēm un rezultāta kvalitāti. Arhitektūras politikas pamatnostādnēs 2009.–2015. gadam ir norādīta virkne ārēju problēmu, uzskatot tās par noteicošo iemeslu nekvalitatīvai arhitektūrai, kas deformē profesionālās vides un plašākas

sabiedrības vērtīborientāciju. **Tiek izcelta arhitekta vāji definētā loma būvniecības procesos, tam sekojošs kritisks ietekmes trūkums, nepilnības normatīvajā bāzē, pārmērīgs administratīvais slogs un citas problēmas.** Latvijā līdz šim veiktie pētījumi par situāciju arhitektūras nozarē piedāvā neglaimojošu statistiku, vērtējot uzņēmējdarbības prasmes un atalgojumu.

Reaģējot uz izveidojušos situāciju, aktualizējas nozares pārvaldības jautājumi, un arvien neatkarīgāk no centieniem kontrolēt arhitektūru attīstās arī centieni kontrolēt arhitektūras praksi. Par arhitektūras tapšanas procesa pieaugošo aktualitāti un tendenci uz autonomiju arhitekta ikdienā liecina arhitektūras likumprojekta astoņu gadu laikā tapušo redakciju nosaukumi. Sākotnēji tas ir ticis apspriests kā Arhitektūras kvalitātes likums, vēlāk – kā Arhitektūras prakses likums, tad – kā Arhitektūras likums un Vides kvalitātes un arhitektūras prakses likums. Cīņā ar sekām, ņemot vērā kritiku par arhitektūras un arhitektūras pakalpojuma kvalitāti, arhitektūras praksē šobrīd pastāv un pilnveidojas divas pieejas. Viena pieeja ir vērsta uz **arhitektūras vērtību sargāšanu un kvalitātes nodrošināšanu**, savukārt otra koncentrējas uz konstatēto **prakses pārvaldības problēmu mazināšanu**.

Abās pieejās paredzētās darbības pēc būtības ir vērstas uz vispārēju sabiedrības tiesību ievērošanu un labklājības veicināšanu, un šo darbību nozīmīgākā mērķauditorija, vienlaikus atbalsta saņēmējs, darba instruments un medijs ir arhitektūras pakalpojumu sniedzējs – arhitekts. **Līdz šim veiktajos arhitektūras nozares pētījumos nav sistemātiski apkopota informācija par arhitekta prakses ikdienas aktualitātēm, kas raksturo būtiskas, neatņemamas profesijas vērtībizpratnes dimensijas mijiedarbe ar laikmetīgu apstākļu vidi.** Informācijas trūkums par vērtīborientācijas izmaiņu objektīvi pastāvošo cēlonību rada nepieciešamību pēc vērtību sastāva, aprites un pārvaldības funkcionālā audita.

Tēmas līdzšinējais izpētes līmenis

Zinātniskajā literatūrā vērtības, izpratne par vērtībām, attieksme un vērtīborientācija tiek pētīta no dažādiem skatupunktiem un kontekstiem. Šī tēma vispirms tiek vērtēta vispārīgi, pasaules kultūras vēsturisko notikumu kontekstā [31], saistībā ar ētiku [123], kultūru [122], patiesības izpratni [135], [158], apziņu un uztveri [84], sociālo paradigmu uzbūvi [12], [46], sabiedriskajām iekārtām un paaudžu vērtību sistēmām [50], [57], [200]. Liela daļa pētījumu vērtību pamatjautājumos izmanto **vispārcilvēcisko vajadzību, apziņas attīstības un filozofisko skatupunktu.**

Pagājušajā un šajā gadsimtā ir izvirzītas un pilnveidotas vairākas teorijas par vērtību kategorijām un to ciešo saistību ar cilvēka vajadzībām, uztveri un kontekstu. Par vērtību universālo struktūru rakstījis Šaloms H. Švarcs *(Shalom H. Schwartz)* [252], vērtību interpretāciju un vajadzību hierarhijas jautājumus 20. gadsimta piecdesmitajos gados formulējis Abrahams Harolds Maslovs *(Abraham Harold Maslow)* [229] un Makss Šēlers *(Max Scheler)* [128], [251]. Zinātniskās aksioloģijas oriģinālo teoriju piedāvā Roberta Širokauera Hartmana *(Robert Schirokauer Hartman)* vērtību studijas un tās vēlākas interpretācijas [51], [52], [199], [232]. Ieskatu par vērtību izpētes paņēmienu

kopumu sniedz Miltona Rokīča *(Milton Rokeach)* darbi [120], [121]. Uztveres aspektu nozīmību vērtību pētniecībā izskaidro psiholoģijas profesora Klēra V. Greiva *(Clare W. Graves)* vērtību izpratnes modelis [192], kas pamato cilvēciskās saskarsmes kultūru. Lietišķu enciklopēdiju par uztveri sastādījis Eižens Brūss Goldšteins *(Eugen Bruce Goldstein)* [331]. Vērtību dimensijas no indivīda un sabiedrības mijiedarbības skatupunkta analizē Kena Vilbera *(Ken Wilber)* integrālā teorija [155], [156] un politologa Ronalda Ingleharta *(Ronald Inglehart)* pasaules vērtību pētījumi [200], [201], radot vērtību kartes interpretāciju [336]. Ar vērtībām saistītu paradigmu izmaiņām prakses menedžmentā pētniecību nodarbojies Oto Šarmers *(Otto Sharmer),* izstrādājot U teoriju [133], [134]. Enciklopēdiju par vērtībām reprezentācijas un novērtējuma kontekstos sastādījusi Sandra Matisone *(Sandra Mathison)* [107].

Vērtīborientācijas pētījumi **bieži saistīti ar izglītības sistēmu teorijām**, identitātes jautājumiem un integrācijas izaicinājumiem mūsdienu sabiedrībā, kultūras un dzīvesziņas apzināšanā [138], [279], [280], [344], [235], [236]. Par vērtību **izpratnes filozofiskajiem aspektiem** ir rakstījuši vairāki vietējie autori, piemēram, filozofijas zinātņu doktori Pēteris Zeile [166]–[168], Igors Šuvajevs [262], Maija Kūle un Rihards Kūlis [86]. Par ētiku rakstījuši Latvijas Universitātes profesori Skaidrīte Lasmane, Augusts Milts un Andris Rubenis [90], S. Lasmane [211]; par nacionālo identitāti – S. Lasmane un Jurģis Šķilters [212], [260]; par latvisko identitāti Eiropas vērtībās – Elga Freiberga [189] un Larisa Zeltiņa [279], [280].

Universālās ētikas uzstādījuma un latviskās identitātes apziņas skatījumu paplašina kultūras aspekts globālā kontekstā. Par kultūru dažādību rakstījis Pīters Bērks (*Peter Burke*) [8], par kultūru identitāti globālos procesos – Džonatans Frīdmans (*Jonathan Friedman*) [42], par kultūrpārnesi un globalizācijas procesiem Eiropā un Latvijā pētījumus publicējis literatūrzinātnieks Pauls Daija [18] un humanitāro zinātņu doktors Deniss Hanovs [197], [198].

Viena no vērtību konteksta kvalitatīvajām izpausmēm ir **socioloģijas pamatnostādnes**, kas analizētas Martina Elbrova (*Martin Albrow*) [1], Signes Dobelnieces [26] un citos darbos [353]. Sociālus pētījumus par vērtībām un paradumiem sabiedrībā veikuši Latvijas Universitātes profesori sociālajā psiholoģijā Ivars Austers, Maija Andersone [298], [299], Rīgas Stradiņa universitātes pētnieces Ritma Rungule un Silva Seņkāne [249]. Apjomīgu pētījumu par vērtībām patērētāju sabiedrības kontekstā Latvijā promocijas darbā izstrādājusi Spodra Austruma [285], par interešu dažādību un to salāgošanu pētījumus veikusi Inga Pūre [289]. Par mediju vidi un komunikācijas nozīmi praktiskajā vērtīborientācijas apritē rakstījusi Sandra Veinberga [385].

Attiecībā uz apbūvētu vidi un arhitektūru vērtību pētījumi ir apspriesti galvenokārt saistībā **ar kādu konkrētu skatupunktu.** Virkne autoru ir meklējuši atbildi uz jautājumu „kas vispār ir arhitektūra", „kas ir arhitektūras vēsture" un „kurp arhitektūra virzās" [5], [16], [17], [94], [95], [154], [206], [238], [241]. Šis jautājums kopējā vēsturiskā griezumā ir atspoguļots vairākās arhitektūras antoloģijās [2], [37], [38], [110]. Arhitektūras kā **autonomas mākslas disciplīnas vērtības definīcija un fundamentālie principi**, kas attiecas uz pārlaicīgām zināšanām par estētisku

elementu kārtību, pētīti Tomasa Gordona Smita (*Thomas Gordon Smith*) darbā „*Vitruvius on Architecture*" („Vitrūvijs par arhitektūru") [137], kurā autors konspektējis pirms vairāk nekā diviem tūkstošiem gadu radītās romiešu arhitekta Marka Vitrūvija Polliona (*Marcus Vitruvius Pollio*) „*Ten Books on Architecture*" („Desmit grāmatas par arhitektūru") [159].

20. gadsimtā radušās **arhitektūras teorijas, koncepcijas un manifestu pamatidejas** apkopotas arhitektūras teorētiķa Čārlza Dženksa (*Charles Jencks*) un Karla Kropfa (*Karl Kropf*) darbā [62], arī citos Č. Dženksa darbos [59]–[61] un Bernāra Čumī (*Bernard Tschumi*) aprakstos [147]. Reģionālisma teorētiskās pamatnostādnes pēc būtības analizējis Kenets Fremptons (*Kenneth Brian Frampton*) [188] un Anrī Lefevrs (*Henri Lefebvre*) [97], kuru idejas papildina Aleksandra Dzoņa (*Alexander Tzonis)* un Liānas Lefēvras (*Liane Lefaivre*) izvirzītās teorijas [138]. Par reģionālisma teoriju un praksi arhitektūrā padziļinātu pētījumu veicis Vinsents B. Kanicaro (*Vincent B. Canizaro*) [13]. Analītiski un teorētiski modernitāte un modernisms analizēts Albrehta Velmera (*Albrecht Wellmer*) [161], K. Fremptona [40], K. Fremptona un Ešlijas Saimones (*Ashley Simone*) [41] pētījumos, kā arī Č. Dženksa [59], [60] darbos. Modernisma un arhitektūras tēma Latvijā skatīta Jāņa Lejnieka aprakstos [218], [101], un pētījumā, kas izstrādāts 2014. gada Venēcija biennālē tapušās ekspozīcijas „*Unwritten*" vajadzībām [222]. Plašs literatūras klāsts veltīts identitātes tēmai arhitektūrā. Stjuarts Hols (*Stuart Hall*) analizējis kultūru identitāti [48], [49], vairāki autori pētījuši identitātes izmaiņas sabiedrībā [58], [131], [262], Hanss Skote (*Hanss Scotte*) – identitāti modernajā arhitektūrā [253], A. Dzonis un L. Lefēvra – arhitektūras identitāti globālā vidē [96]. Latvijā par identitātes jautājumiem rakstījuši arhitekti Eižens Laube [214]–[216], Jānis Krastiņš [209], Ivars Strautmanis [140], arhitektūras žurnālists Vladimirs Frolovs [190] un citi [326], atklājot dažādas piederības meklējumu tēmas nianses un identitātes jēdziena izpratnes raksturojuma atšķirības laikā.

Pie pamatvērtību analīzes jāvērtē **arhitektūras tipoloģiskais standarts**, ko radījuši starptautiski pazīstamās arhitektu rokasgrāmatas autori vācu inženieri Ernests un Peters Noiferti (*Ernst Neufert*, *Peter Neufert*) [113], pirmoreiz publicēts 1936. gadā un vairākkārt atjaunināts un papildināts. Teorētisko pamatnostādņu dimensijā studēta zinātniskā literatūra par arhitektūras principiem [39], [113], [163], radīšanas procesu [93], [270], arhitektūras kritērijiem un kvalitāti [182, 269, 276], arī kritēriju nesavienojamības problemātiku [271] un arhitektūras novērtēšanas tēmu [15], [70], [105], [107], [146], [248], [259]. Estētiskā dimensija pētīta Vladimira Kincāna darbā „Estētikas pamati" [64], Valda Šusta darbos par telpas uztveri un kompozīciju [144] un Umberto Eko populārzinātniskajā daiļradē saistībā ar jēdzienu „skaistums" un „neglītums" vēsturi [33], [34].

Vērtību izpratnes kontekstā, kura pamatnosacījums ir piešķirtās nozīmes faktors, jebkurš teksts ir tik cieši piesaistīts **konkrētai realitātei**, ka aprakstu analīzē par īpaši būtisku faktoru kļūst konkrētais konteksts, darba valoda un autora personība. Skatot arhitektūras rezultātu kā kulturālas, sociālas vai komerciālas vērtību grupas mērķa produktu, literatūrā pētīti arī uztveres veidi, kā autori attiecas pret arhitektūru un kā

var domāt par arhitektūru – no filozofa [217], [243], [244], dizainera [93], emocionāla estēta [256], [257] viedokļa, ar kompleksu pasākumu kopuma klasifikatora palīdzību [176], [196], [258], [270] un citādi. Vērtībattieksmes daudzveidība ļauj sarakstā iekļaut vien pašus raksturīgākos. Par kontekstuālismu, nozīmi un arhitektūras valodu filozofiskus pētījumus latviešu valodā publicējis filozofs ar arhitekta izglītību Jānis Taurens [145], [263]–[266].

Vairāku ārzemju un vietējo autoru darbos arhitektūras vērtību izpratnē konstatējama **poētiskā, emocionāli interpretatīvā un taktilas materialitātes pieeja**, kuras izcelsme ir iekšējs pārdzīvojums un individuāls redzējums. Franču filosofa Gastona Bašlāra (*Gaston Bachelard*) darbs „*Poetics of the Space*" („Telpas poētika") [4] joprojām tiek uzskatīts par vienu no poētiskākajiem un liriskākajiem dokumentētajiem skatījumiem par mājokli. G. Bašlārs apraksta, kā indivīda uzskatus par mājām veido viņa domas, atmiņas un sapņi. Taktilo sajūtu, telpas atmosfēras un materialitātes aspektus plaši aprakstījis somu arhitekts Juhani Palasmā (*Juhani Pallasmaa*) [116], [239], savukārt par personīgo, dziļi iekšējos resursos smeltās interpretācijas nozīmi arhitekta profesijā kā elitārā arodā rakstījis šveiciešu arhitekts Peters Cumtors *(Peter Zumtor)* [17], [172]. Izdevumā „*Thinking Architecture*" [17] P. Cumtors pamato motivāciju un sasniegumus arhitektūrā kā radošu aktu, kurā arhitektūras darbs sākas un pārsniedz jebkuras vēsturiskās un tehniskās zināšanas. Poēziju un cilvēciskumu kā lielāko vērtību arhitektūras skatījumā uzsver arī arhitekts Aldo van Eiks (*Aldo Van Eyck*) [272], par mājām un mājīgumu raksta V. Šusts [261].

Pilnīgi pretēja pieeja izmantota zinātniskajos materiālos **par telpas izpratnes attiecībām ar ārējiem apstākļiem** – postmodernisma, kapitālisma, globalizācijas, patērniecības un neoliberalizācijas procesiem sabiedrībā. 20. un 21. gadsimta mijā zinātniskajā diskusijā aktualizējas jautājums, kāda nozīme teorētiķu darbā ir telpas izpratnei, kādu atšķirību „telpas" jēdziens rada dažādās koncepcijās [150], [151]. Par pieaugošu sarežģītību vērtību izpratnes šķetināšanas iespējās liecina Martina Elbrova (*Martin Albrow*) [1], Roberta Holingera (*Robert Hollinger*) [55], Naidžela Vatsona (*Nigel Watson*) [160], Ronalda Ingleharta *(Ronald Inglehart)* [57], [200]–[203], Maksa Vēbera (*Maximilian Weber*) [152], Stīvena Mailza (*Steven Miles*) [111] un Rodžera Keila (*Roger Keil*) [207] darbi, kuros saistībā ar sociālās un kultūras teorijas „telpisko pagriezienu" izveidota ģeogrāfiski kultūrsociālā pieeja. Arī redaktors Maiks Krengs (*Mike Crang*) izdevumā „*Thinking Space*" [16] apkopojis plašu klāstu sociālo teorētiķu darbu, kuros sarežģītās un diferencētās pasaules raksturošanai tiek lietoti ģeogrāfiski jēdzieni un metaforas.

Vērtību tēma arhitektūrā izmantota vietējo klasiķu profesoru Eižena Laubes [214]–[216], Paula Kundziņa [82], Ivara Strautmaņa darbos [139]–[141]. Būtisks Latvijas vērtībizpratnes liecību avots ir arhitektūras mediju Jāņa Lejnieka un Zandas Redbergas sastādītais izdevums „Latviešu arhitektu teorētiskie raksti un manifesti 20. gadsimtā" [104], kurā apkopoti nozīmīgi un laikam raksturīgi arhitektu Eižena Laubes (1908, 1930, 1934), Pētera Bērzkalna (1930, 1938), Ivara Strautmaņa (1973), „Grupas MĀJA" (1991), Ērika Fogeļa (1970), Jāņa Krastiņa (1983) un Valda Šusta (1990) viedokļi par arhitektūras valodu, nacionālo un reģionālo identitāti, jaunā un vecā attiecībām.

Priekšstats par apstākļiem, kuros tapa arhitektūra Latvijā, pētīts arī citos zinātniskos avotos, kuru autori ir arhitektūras akadēmiķi Jānis Krastiņš, Ivars Strautmanis, Jānis Dripe [78], [79]. Vērtību formēšanos kā konstruētu identitāti kultūrpārneses skatījumā, īpaši saistībā ar vācbaltiešu lomu un nozīmi agrīnajā latviešu literatūrā un kultūrā kopumā, pētījis literatūrvēsturnieks Pauls Daija [18]. Šis jautājums analizēts arī profesora Jāņa Krastiņa un profesora Ojāra Spārīša kopdarbā par Rīgas arhitektūru kā Eiropas spoguli 800 gadu periodā [75], kā arī abu šo autoru un Imanta Lancmaņa kopdarbā par vācu arhitektiem Latvijā [76].

Saistībā ar **vērtībizpratnes vietējo tradīciju** izcelsmi un atainojumu Latvijas apbūvē viens no saturiski aptverošākajiem mūsdienu pētījumiem par latvisko dzīvesziņu mijiedarbē ar būvi izdots 2014. gadā grāmatā „Latvieša māja", aptverot laika periodu no 13. gadsimta līdz mūsdienām [83]. Folkloriste, vēsturniece un tradīciju pētniece Janīna Kursīte, pētot vērtības, interpretē skatījumu uz latvieša mājokli sešos lielākos vēstures posmos. Pētniece uzsver, ka mājas celšana, tās uzturēšana, apkārtnes izkopšana ir daļa no cilvēka patības, un tā raksturo gan cilvēku kā indivīdu, gan kolektīvu – ģimeni, sabiedrības slāņus, tautu, kurai cilvēks pieder. Grāmatā ir respektēti etnogrāfu, arhitektu un vēsturnieku skatupunkti, pētnieciski izzināta tautas celtniecība – ne tikai kā materiālu salikšanas veids un kārtība, bet arī kā pasauli radoša darbība, vērtējot caur folkloras, mitoloģijas un simbolisko prizmu. Nozīmīgs vēstījums par situatīvajām vērtībām dažādos Latvijas laika periodos ir autoru kolektīva veidotajā monogrāfiskajā pētījumā „Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām" [79]. Savas paaudzes skatījumu uz Latvijas 20. gadsimta arhitektūras praksi no pēckara perioda līdz 20. un 21. gadsimta mijai izpētījis Jānis Lejnieks monogrāfijā „Patiesa forma. Tīrs stils. Modris Ģelzis. Arhitekts." [101]. **Laikmetam raksturīgā vērtību uztvere, attieksme un orientācija** atklāta arī vairākās citās J. Lejnieka grāmatās [98]–[104].

Pēdējos 20 gados mūsu valstī vērtību apliecinošie apbūvētās vides un arhitektūrai raksturīgie laikmetīgo objektu apraksti publicēti apjomīgos izdevumos [54], [68] un periodikā, pie kuriem pieskaitāmi arī ikgadējie apraksti arhitektūras apbalvojumu, konkursu un kritēriju dokumentācijā, kā arī izlase kultūras kanonā [348]. **Arhitektūras kultūrvēsturiskā mantojuma izpētē,** ietverot sabiedrības, valsts attieksmes un kultūrpolitikas aspektu laika periodos, saturiski bagātāko pētījumu sastādījis vēsturnieks Mārtiņš Mintaurs [112]. Nozīmīgu dokumentāciju par mantojumu apkopojuši arī citi pētnieki [205], [291] un Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes pārstāvji [119], īpaši pārvaldes vadītājs arhitekts Juris Dambis [19], [20].

Arhitektūras prakses un vērtību izpratnes jautājumus un problemātiku saistībā ar **arhitektūras procesiem** Latvijā dažādos laikmetīgos izdevumos dokumentējuši arhitekti publicisti Vents Vīnbergs, Ieva Zībārte un citi [157], [169]–[171], [190], [194], [222], [386]–[388]. Par mūsdienu vērtību orientācijas izpētes avotiem uzskatāmas arī nedaudzās publiskotās aptaujas par šo tēmu, piemēram, arhitektu biroja „Sarma un Norde" 2006. gadā veiktais sabiedriskās domas pētījums trīs mērķgrupās „Kas ir laba arhitektūra" [391], arhitektūras portāla „a4d" ikgadējā brīvprātīgā arhitektu aptauja par gada nozīmīgākajiem notikumiem [296], kā arī Latvijas Arhitektu savienības

2013. gadā veiktā aptauja par arhitekta profesijas statusu valstī un darbības prioritāšu noteikšanu [346].

Arhitektūras teorijas vēsturē daudzveidīgi apspriesti jautājumi par to, kas atzīstams vai nosodāms notiek ar arhitektūras objektu, bet salīdzinoši maz ir pateikts **par izaicinājumiem darbā ar šiem objektiem**. Kopš 20. un 21. gadsimta mijas aktualizējas arī ar arhitektūras praksi saistītie jautājumi un pētījumi, un pētījumu loks pievēršas arī apstākļiem, kādos top arhitektūra. Arhitektūras procesu pārvalde jeb „arhitektūras arhitektūra" interesējusi vairākus arhitektūras pētniekus.

Prakse analizēta gan kā neatņemama arhitektūras profesijas sastāvdaļa [142], [149], [273], [274], gan kā procesa menedžmenta un konkurences platforma [25], [65], [68], [115], [220], gan arī kā praktisku problēmu kopums saistībā ar dažādu apstākļu izraisītām izmaiņām. Mainīgā kultūras skatījumā par radikāli atšķirīgiem vērtīborientācijas apstākļiem arhitektūras tapšanā rakstījis Deivids Ouklejs (*David Oakley*) [114]. Par cilvēktiesību principu ievērošanu telpiskajā vidē un par šo principu ietekmi gan uz vidi, gan uz profesionālo praksi pētījumus veicis Hoseins Sadri (*Hossein Sadri*) [125].

Vairākos literatūras avotos par arhitektūras prakses procesiem īpaši skarts iesaistīto personu **sadarbības aspekts.** Pieaugošā sabiedrības ietekme uz arhitektūru zinātniskajā literatūrā īpaši plaši ir analizēta saistībā ar pilsonisko sabiedrību un plānošanu, lielākoties no ietekmes tiesību, nevis izraisīto seku vai sasniegto rezultātu viedokļa [63], [204], [233]. Par arhitektūras tapšanas procesiem pētījumos rodamas atsauces uz pieaugošām prasībām pēc saskarsmes, komunikācijas un mārketinga prasmēm [53], [73], [153], uz atšķirīgām perspektīvām arhitektūras procesos [91], [182], [183], [245], [276]–[277] un uz saistītiem pētījumiem par sabiedrības tiesību ievērošanas nodrošināšanu un kontroli [127], [219], [221], [234], [328], [368]. Kā nozīmīgs avots pieaugoša dalībnieku grupu un normatīvās paradigmas izpratnei pētīts britu ģeogrāfu Roba Imrija (*Rob Imrie*) un Emmas Strītas (*Emma Street*) izdevums „*Architecture Design and Regulation*" („Arhitektūras dizains un normatīvi") [56].

Sadarbības īstenošana neizbēgami skar **ietekmes formas.** Par ietekmes faktora izmaiņām arhitektūras procesos hronoloģiski un tieši attiecināmi pētījumi nav veikti, taču vairāki autori par to ir padziļināti interesējušies. Varas idejas tūkstošiem gadu ilgo vēsturi visaptveroši pētījis un aprakstījis Roberts Grīns monogrāfijā „48 varas likumi" [45]. Tēmai par ideoloģiju saistību ar arhitektūru pievērsušies vairāki pētnieki [106], [340], un jautājumi apspriesti 2008. gadā Belgradā notikušajā starptautiskajā konferencē „*Architecture & Ideology*" („Arhitektūra un ideoloģija") [228]. Ietekmi un kontroli kā kompleksu mūsdienu arhitektūras procesu problēmu analizējusi Albena Janeva (*Albena Yaneva*) [164, 165]. A. Janeva kartējusi pretrunas nozīmīgu arhitektūras objektu attīstības gaitā, formulējusi lomu un ietekmju pieejas metodiku un par šo tēmu izveidojusi atsevišķu Mančestras Universitātes mācību programmu arhitektūras studentu apmācībai [278].

Arhitektūras prakses attīstības stratēģijas, rakstot par to, kā **mārketings, politika un sociālie dati** ietekmē arhitektūras dizainu un projekta procesu, saistoši analizējis spāņu izcelsmes profesors Eduards Sančo Po (*Eduard Sancho Pou)* pētījumā

„*Function follows strategy. Architects'Strategies from the Fifties to the Present*" („Funkcija seko stratēģijai. Arhitektūras stratēģijas no piecdesmitajiem gadiem līdz mūsdienām") [126]. Ar ekonomikas norisēm saistītus izaicinājumus arhitektūrā izvērsti analizē Jēlas Universitātes profesore Pegija Dīmere (*Peggy Deamer*) izdevumā „*Architecture and Capitalism: 1845 to the Present*" („Arhitektūra un kapitālisms: no 1845. gada līdz mūsdienām" [22]. Autore un redaktore apkopo arhitektu pieredzi par rīcību ekonomisko apstākļu izaicinājumos dažādos laikos un dažādās valstīs, kā arī analizē attiecības starp ekonomiku un arhitektūras dizainu.

Par krasām izmaiņām arhitektūras projektēšanas **prakses vērtību akcentos** var uzzināt 2018. gadā izdotajā darbā „*Neo-liberalism and the Architecture of the Post Professional Era*" („Neoliberālisms un postprofesionālās arhitektūras ēra"), kurā starptautiskus pētījumus apkopojis redaktors H. Sadri [124]. Darbā uzsvērta neoliberālas politikas un nekustamo īpašumu tirgus ietekme uz arhitektūras un pilsētbūvniecības praksi un izvirzīts apgalvojums, ka prakse šobrīd saskaras ar pāreju no „profesionalitātes" uz „postprofesionalitātes" laikmetu. **Par arhitekta praktiskās darbības ikdienu,** cenšoties saprast saikni un sakarības starp arhitekta darbu, vērtību un radošo prieku, kā arī to, kādi ir arhitektūras nozares pamati šodien, ieskatu sniedz 2015. gadā izdoto eseju apkopojums „*The Architect as Worker: Immaterial Labor, the Creative Class, and the Politics of Design"* („Arhitekts kā darba darītājs: nemateriālais darbs, radošā šķira un dizaina politika") [21]. Šajā darbā tiek analizēti arhitektūras prakses galvenie jautājumi: par arhitektūras prakses teorijām un dizaina būtību, par nemateriāla un radoša darba iedalījumu kategorijās, par profesionālā darbaspēka savienojumu ar *BIM* (*Building Information Modeling)* pieejas prasībām, par arhitektūras uzņēmējdarbību, arhitektūras prakses ētiku un atalgošanas iespējām.

Par 21. gadsimtam raksturīgajiem **globāliem izaicinājumiem** sekojošu sistēmisku un saturisku izglītības sistēmu reformu nepieciešamību zinātniski pamatojuši Starptautiskā izglītības pārveides centra pētnieki Čārlzs Fadels (*Charles Fadel*), Maja Bialika, (*Maya Bialik*) un Bērnijs Trilings (*Bernie Trilling*) visaptverošā pētījumā „Četru dimensiju izglītība" [36]. Profesionālās izglītības pārveides jautājumus pētījis Lorijs Brauns (*Lori Brown*) [180], izaicinājumus saistībā ar augstskolā apgūtajām prasmēm un darba tirgu prasībām aprakstījusi Barbara Goltere Hellere (*Barbara Golter Heller*) [334] un citi autori [143], [181]. Profesionālās izglītības attīstības liecības un galvenie atskaites punkti Latvijā skatīti izdevumā „Senākā Tehniskā universitāte Baltijā – laikmeti un personības" [132]. Profesionālās tālākizglītības strukturālais ietvars definēts Eiropas Arhitektu padomes nolikumos [400]. Kopš 2007. gada publicēti vairāki apjomīgi LR Kultūras ministrijas iniciēti profesionāli pētījumi par nozares prakses aspektiem, kuros apkopoti un analizēti statistiski dati vairākās kategorijās [175], [186], [220], [275]. Pētījuma galvenie secinājumi pēdējo gadu laikā veiktajos nozares apskatos norāda, ka mūsdienās pastāv **cieša saistība starp neapmierinošu arhitektūras kvalitāti un tendencēm arhitektūras praksē.**

Līdzšinējais tēmas izpētes līmenis iekļauj plašu klāstu literatūras avotu un pētījumus par vērtībizpratnes jautājumiem, kuros arhitektūras fenomens atspoguļots kā prioritātēs mainīgs elementu kopums zināšanu, prasmju un saskarsmes dimensijās.

Attiecībā uz arhitektūras prakses vidi Latvijā 21. gadsimta pētījumos ir konstatēti, bet nepietiekami izpētīti apstākļi, kuru ietekmē arhitektūras pamatvērtības zaudē savas pozīcijas kā arhitektūras praksē prioritāras. Iepriekš nav vērtēti vērtīborientācijas izmaiņu priekšnosacījumi, kas attīstās arhitektūras profesionālo vērtību pamatuzstādījumu un tās tapšanas apstākļu mijiedarbē. Tas rada nepieciešamību izvērtēt arhitekta darbības ietekmējošus apstākļus un mērķtiecīgi veidotus priekšnosacījumus vēsturiskā un laikmetīgā kontekstā. Problēmas aktualitāte noteica promocijas darba temata, pētījuma priekšmeta un pētījuma mērķa izvēli.

Pētījuma priekšmets ir vērtību sistēma arhitektūras praksē vērtīborientācijas veidošanās kontekstā.

Pētījuma mērķis ir noteikt noteikt būtiskākās apstākļu virzītās norises un mērķtiecīgi organizētās darbības, kas veido vērtīborientāciju arhitektūras praksē Latvijā.

Uzdevumi mērķa sasniegšanai:

- apkopot zinātniskās literatūras teorētisko bāzi par vērtību izpētes metodoloģiju, galvenajām arhitektūras praksi veidojošajām vērtību apakšsistēmām un vērtīborientāciju ietekmējošiem faktoriem arhitektūras praksē;
- apkopot galveno vērtīborientāciju ietekmējošo faktoru izpausmes apbūvētā vidē un arhitektūras praksē hronoloģiskā skatījumā;
- organizēt individuālas, padziļinātas un daļēji strukturētas ekspertu intervijas ar vecākās paaudzes arhitektūras praktiķiem par vērtīborientāciju veidojošiem apstākļiem dažādos laika periodos;
- salīdzināt informāciju par būtiskākajiem apstākļiem, kas iedarbojušies uz profesionālo vērtību sistēmu globālā un lokālā perspektīvā kopš 1991. gada;
- noteikt galvenos mērķtiecīgi organizētos vērtīborientācijas veidus arhitektūras praksē Latvijā un izvērtēt saistībā ar šiem veidiem izstrādātos disciplināros līdzekļus izvirzīto mērķu sasniegšanai arhitektūras praksē;
- veikt atsevišķu, raksturīgu, arhitektūras prakses procesos tipoloģisku vērtību aprites un pārvaldības modeļu funkcionālo analīzi par 1991.–2017. gadu, gūstot savstarpēji salīdzināmus rezultātus vērtīborientāciju ietekmējošu faktoru, vērtīborientācijas veidošanas un profesionālās kvalifikācijas attīstības virzienu mijiedarbes noteikšanā;
- aptaujāt praktizējošus arhitektus, noskaidrojot viedokļus par prioritātēm mūsdienu arhitekta prakses vērtību orientācijā un būtiskākos šķēršļus vērtību kritēriju praktiskajā aprobācijā;
- aptaujāt praktizējošus arhitektus, noskaidrojot viedokļus par administratīvo un sociālo procesu iedarbību uz praksi iesaistīto pušu interešu saskaņošanas kontekstā;
- sagatavot secinājumus par mērķtiecīgas vērtīborientācijas veidošanas un vērtīborientāciju ietekmējošu faktoru mijiedarbi mūsdienu arhitektūras praksē;

- izmantojot pētījumā „Profesionālās tālākizglītības programmas pilnveides iespējas" iegūto informāciju, integrēt un sintezēt gūtās atziņas secinājumā par turpmākās profesionālās tālākizglītības attīstības iespējām.

Pētījumā izmantotās metodes

Pētījuma teorētiskās bāzes pamatā ir citās valstīs, tai skaitā Eiropas Savienības valstīs, un Latvijā izdotā zinātniskā literatūra, raksti, publikācijas un dokumenti, kā arī interneta resursi. Pamatojoties uz zinātniskās literatūras teorētisko analīzi un izmantojot sistēmanalītiska pieeju, veikts empīrisks pētījums, kurā izmantotas šādas pētījuma metodes:

- salīdzinošā analīze lietota:
  - ar vērtību izpētes pētniecības metožu izmantošanu saistītās literatūras analīzei;
  - vērtīborientācijas attīstības vēstures datu un ietekmējošo faktoru analīzei;
  - nozares stratēģijas dokumentu, regulējošo normatīvo tiesību aktu un dokumentu analīzei institucionāli funkcionējošās vērtīborientācijas sistēmās – apbalvojumu segmentā, pilsētbūvniecībā un plānošanā, arhitektūras mantojuma uzraudzībā, konkursu praksē un interešu saskaņošanas procedūrās;
  - aptaujas rezultātu analīzei;
- vizuāli salīdzinošā analīze lietota vides identitāti ietekmējošo faktoru noteikšanai, apsekojot Pierīgas apbūvi dabā;
- agrāk veikto pētījumu datu sekundārā analīze izmantota atbilstoši konkrētā pētījuma tēmai;
- B. Flivbjerga (*Bent Flyvbjerg*) fronētiskās plānošanas pētījumu metode (*Phronetic Planning Research*) lietota, vienoti skatot teorētiskos argumentus, metodiskās vadlīnijas un praktiskā lietojuma piemērus;
- Latvijā praktizējošu arhitektu aptauja par profesionālo tālākizglītību (297 respondenti, no tiem 241 sertificēts arhitekts);
- Latvijā praktizējošu arhitektu aptauja par prakses aktualitātēm un vērtīborientāciju (177 respondenti);
- nozares ekspertu aptauja – vienreizējas, padziļinātas un daļēji strukturētas intervijas (14 respondentu izlase);
- Latvijā praktizējošu arhitektu aptauja par iesaistīto pušu interešu saskaņošanu (40 respondenti);
- pētījumā iegūto rezultātu un datu grafiska un analītiska apstrāde un to interpretācija.

Darbā izmantotie termini tiek lietoti to līdzšinējā izpratnē, par izskaidrojuma pamatojumu izmantojot dažādus literatūras avotus, atsevišķos gadījumos jēdzienisko saturu papildinot ar darba kontekstam atbilstošu interpretāciju. Darbā termini tiek lietoti šādās nozīmēs.

Arhitektūras prakse – darbs arhitektūras nozarē, kas aptver izglītību, zinātni, radošos procesus, projektēšanu, administrāciju un menedžmentu. Šī darba izklāstā termins „arhitektūras prakse" nozīmē arhitektūras idejas, rezultāta un tapšanas apstākļu kopumu, uz kuru tiek attiecināti laikmetīgi vērtību priekšstati, vērtību kritēriji un arhitektūras praksi reglamentējošs ietvars.

Vērtību sistēma – nosacīti analizējams ar sabiedrību saistītu vērtību aspektu un ar profesiju saistītu vērtību kategoriju kopums, kas nosaka daudzveidīgus arhitektūras tapšanas priekšnoteikumus.

Vērtību aspekti – vērtību sistēmas izpētes nosacījumi, šī darba izklāstā izmantoti termini „vērtību izpratne" un „vērtīborientācija".

- **Vērtīborientācija** – uz kādu noteiktu mērķi virzīta doma vai darbība, darbības vērstība uz noteiktām vērtībām kā prioritārām.
- **Vērtību izpratne** – stāvoklis, kurā noteiktā veidā ir uztverta un saprasta kāda arhitektūras vai profesionālās prakses aspekta būtība, saturs, nozīme.

Vērtīborientāciju veidojošās kategorijas – ideju, kritēriju un normatīvo aktu kopums, ko cilvēks vai cilvēku grupa sistemātiski ir centušies iedzīvināt un īstenot savā darbībā ar mērķi panākt noteiktu rezultātu arhitektūras praksē. Šī darba izklāstā vērtīborientāciju veidojošas kategorijas ir arhitektūras ideja, arhitektūras rezultāts un arhitektūras praksi reglamentējošs ietvars.

- **Arhitektūras ideja** – konceptuāls vērtību uzstādījums, kas tiek apspriests kā etalons arhitektūras objektā sasniedzamajām kvalitātēm. Šī darba izklāstā tās ir jēdzienu, spriedumu, ideju, manifestu izpausmes, kas atspoguļo kādā laika periodā arhitektūrā veikto darbību pamatojumu.
- **Arhitektūras praksi reglamentējošs ietvars** – obligātā vai vispārpieņemtā kārtība, kādā veic secīgus pasākumus un darbības arhitektūras prakses procesos, lai sasniegtu, veicinātu vai aizsargātu konkrētas, uz arhitektūras objektu attiecināmas vērtības.
- **Arhitektūras rezultāts** – noteiktā vērtību kritēriju kopumā izstrādāts arhitektūras objekts.

Vērtīborientāciju veidojošas norises – ārēju apstākļu radīti priekšnoteikumi, kam ir potenciāls mainīt profesionālās vērtīborientācijas akcentus arhitektūras praksē svarīguma pakāpes ziņā.

Vērtīborientācijas veidošana – veidi, kā šobrīd pastāvošajā arhitektūras praksē tiek mērķtiecīgi organizēta darbība (-s), lai ietekmētu vērtīborientāciju kādā noteiktā virzienā (kultūrpolitika, arhitektūras un prakses tiesiskais regulējums, vērtību saskaņošanas administratīvais un sociālais process).

Darba zinātniskā novitāte

Darbs ir teorētisks vispārinājums par vērtību izpratnes, attieksmes un orientācijas jautājumiem arhitektūras praksē un likumsakarību formulējumi par apstākļu virzītu un mērķtiecīgu vērtīborientācijas veidošanu. Darbā sistematizētie dati iepriekš

vienkopus nav apkopoti un analizēti. Darba rezultāts aptver secinājumus par vērtīborientācijas pašreizējo virzību arhitektūras praksē Latvijā.

Darba praktiskā nozīme

Darba rezultāti un darbā iegūtā datubāze ir zinātniski pamatots izziņas avots par vērtību izpratnēs balstītu arhitektūras praksi, kas var noderēt ikvienam studējošam vai praktizējošam arhitektam un interesentam. Izstrādātais darbs ir teorētiska un metodoloģiska bāze, kas dod iespēju izstrādāt ieteikumus par profesionālās tālākizglītības saturu un rīcības plānu.

Pētījuma rezultātu aprobācija

Pētījuma gaita un rezultāti ir atspoguļoti vairākās starptautiskās un vietējās zinātniskajās konferencēs, kā arī publicēti zinātniskajos žurnālos, zinātnisko rakstu krājumos un nozares izdevumos.

Publikācijas

1. **Miķelsone, I.** Custom-Made Patchwork Landscape: Entrepreneurial and Private Regionalism. *Science – Future of Lithuania = Mokslas – Lietuvos Ateitis*, 2014, Vol. 6, No. 3, pp. 290.–302. ISSN 2029-2341. e-ISSN 2029-2252. Pieejams arī: doi:10.3846/mla.2014.41.

2. **Miķelsone, I., Treija, S.** Quantitative and Qualitative Parameters of Awards in Architecture and Construction Industries of Latvia. *Science – Future of Lithuania = Mokslas – Lietuvos Ateitis*, 2015, Vol. 7, No. 1, p. 89.–100. ISSN 2029-2341. e-ISSN 2029-2252. Pieejams arī: doi:10.3846/mla.2015.724.

3. **Miķelsone, I.** Architectural Competitions as an Instrument for Heritage Protection: the Dynamics of Competition Taxonomy. *Journal of Architecture and Urbanism*, 2016, Vol. 40, No. 4, p. 272.–282. ISSN 2029-7955. e-ISSN 2029-7947. Pieejams arī: doi:10.3846/20297955.2016.1246985.

4. **Miķelsone, I.** Methodology in Attitudes Assigned to Architecture as Distinctly Regional. *Architecture and Urban Planning, 2016,* No. 11, 2016, p. 43.–48. ISSN 1691-4333. e-ISSN 2255-8764. Pieejams arī: doi:10.1515/aup-2016-0006.

5. **Miķelsone, I.** Apbalvojumu eklektika arhitektūras un būvniecības nozarē Latvijā. *Latvijas Būvniecība*, 2015, Nr. 3, 2.–7. lpp. ISSN 1691-4058.

6. **Miķelsone, I., Ģelzis, K.** Padomju okupācijas upuru memoriāls. *Latvijas Arhitektūra*, 2015, Nr. 119, 74.–75. lpp. ISSN 1407-4923.

7. **Miķelsone, I.** The Role of Social Engagement in the Development of Significant Architectural Objects. *Architecture and Urban Planning*, 2017, No. 13, p. 6.–14. ISSN 1691-4333. e-ISSN 2255-8764. Pieejams arī: doi:10.1515/aup-2017-0001.

8. **Miķelsone, I.** Būvprojektu ekspertīze un tās izaicinājumi. *Latvijas Būvniecība*, 2017. Pieejams: www.buvniekupadome.lv/likumdosana.

9. **Miķelsone, I.** (red.) *Latvijas arhitektūras politika 2020.* Rīga, 2019. 72 lpp. ISBN 9789934198298.

Referāti konferencēs

1. **Miķelsone, I.** Tradition Versus Modernity in Regional Architecture. *Riga Technical University 54th International Scientific Conference*, Latvija, Rīga, 2013. gada 14.–16. oktobris.

2. **Miķelsone, I.** Methodological Pluralism in Regionalism Research. *Riga Technical University 55th International Scientific Conference*, Latvija, Rīga, 2014. gada 14.–15. oktobris.

3. **Miķelsone, I.** Custom-Made Patchwork Landscape: Entrepreneurial and Private Regionalism. *Science – Future of Lithuania = Mokslas – Lietuvos Ateitis*, Lietuva, Viļņa, 2014. gada 14.–15. februāris.

4. **Miķelsone, I.** Architecture 'Actors' by Actor-Network Theory (ANT) Approach. *Riga Technical University 56th International Scientific Conference*, Latvija, Rīga, 2015. gada 14.–15. oktobris.

5. **Miķelsone, I.** Quantitative and Qualitative Parameters of Awards in Architecture and Construction Industries of Latvia. No: *Science – Future of Lithuania = Mokslas – Lietuvos Ateitis*, Seselgis, Lietuva, Viļņa, 2015. gada 14.–15. februāris.

6. **Miķelsone, I.** Vērtīguma hierarhija Rīgas Vēsturiskajā centrā. Strēlnieku laukuma piemērs, *R. Šmēlinga konference*, Latvija, Rīga, 2015. gada 29. oktobris.

7. **Miķelsone, I.** Regional Features of Public Discussion in Architecture. *Riga Technical University 57th International Scientific Conference Book*, Latvija, Rīga, 2016. gada 13. oktobris.

8. **Miķelsone, I.** Selling of Design: Evolving Typology of Architectural Strategies in Latvia. *Riga Technical University 58th International Scientific Conference Book*, Latvija, Rīga, 2017. gada 14. oktobris.

9. **Miķelsone, I.** The Study on Value Hierarchy in Architecture. *Riga Technical University 58th International Scientific Conference Book*, Latvija, Rīga, 2017. gada 12. oktobris.

10. **Miķelsone, I.** Arhitektūras profesionālās tālākizglītības programma un tās pilnveides iespējas. *Latvijas Arhitektu savienības 21. kongress,* Latvija, Rīga, 2018. gada 20. aprīlis.

Promocijas darba struktūru veido ievads, trīs nodaļas un secinājumi, izmantoto informācijas avotu saraksts ar 468 avotiem latviešu un angļu valodā.

Tekstuālās daļas ilustrēšanai ir izmantoti attēli gan no pētījuma autores personīgā arhīva, gan no citiem avotiem. Attēli, kuru parakstos nav norādīts avots, ir pētījuma autores veidoti attēli.

PROMOCIJAS DARBA STRUKTŪRA

IEVADS

1. ARHITEKTŪRAS PRAKSES VĒRTĪBORIENTĀCIJU IETEKMĒJOŠIE FAKTORI
- 1.1. Piešķirtās nozīmes faktors vajadzību kontekstā
- 1.2. Pieprasījuma faktors tirgus izmaiņu kontekstā
- 1.3. Ietekmes faktors interešu saskaņošanas kontekstā

2. PROFESIONĀLĀS VĒRTĪBU SISTĒMAS ATTĪSTĪBA HRONOLOĢISKĀ SKATĪJUMĀ
- 2.1. Vērtīborientācijas veidošanās līdz 19. gadsimta beigām
- 2.2. Vērtīborientācijas attīstība 20. gadsimtā
- 2.3. Vērtīborientācijas aprite 21. gadsimtā

3. VĒRTĪBU SISTĒMAS VEIDOŠANA ARHITEKTŪRAS PRAKSĒ LATVIJĀ
- 3.1. Vērtīborientācija nozares kultūrpolitikā
- 3.2. Arhitektūras prakses tiesiskais regulējums
  - 3.2.1. Normatīvie akti jaunu teritoriju attīstībā
  - 3.2.2. Profesionālā tālākizglītība
- 3.3. Vērtību izpratnes sociālā mijiedarbe
  - 3.3.1. Arhitektūras mantojuma uzraudzība
  - 3.3.2. Arhitektūras konkursu prakse
  - 3.3.3. Sabiedriskās apspriešanas procedūra

SECINĀJUMI

IZMANTOTIE AVOTI UN LITERATŪRA

PIELIKUMI

1. pielikums. Informācija par pētījumu „Profesionālās tālākizglītības programmas pilnveides iespējas" izstrādātie ieteikumi
2. pielikums. Aptaujas anketa „Arhitekta prakses vērtīborientācija"
3. pielikums. Aptaujas rezultāti
4. pielikums. Ekspertu intervijas jautājumi
5. pielikums. Intervētie eksperti
6. pielikums. Ekspertu interviju rezultātu kopsavilkums
7. pielikums. Aptaujas anketa „Iesaistīto pušu interešu saskaņošana Latvijas arhitektūras praksē"
8. pielikums. Aptaujas rezultāti

1. NODAĻA. ARHITEKTŪRAS PRAKSES VĒRTĪBORIENTĀCIJU IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Pirmās nodaļas pamatā ir vērtīborientāciju ietekmējošo faktoru strukturējums arhitektūras prakses kontekstos. Apzināti būtiskākie izaicinājumi un galvenie faktori, kuru ietekmē notiek vispārēja vērtīborientācijas akcentu pārvietošanās arhitektūras nozarē un apbūvētajā vidē globālā perspektīvā.

Vērtīborientācijas veidošanos apbūvētā vidē nosaka neskaitāmi faktori, bet trīs svarīgākie ir: nozīmes piešķīrums, pieprasījums un ietekme. Apkopojot informāciju par šiem trim svarīgākajiem arhitektūras praksi ietekmējošiem faktoriem, konstatēts, ka visi trīs ir analizējami tikai konkrētos vērtību izpratnes kontekstos. Vērtību tēma ir viena no cilvēces senākajiem jautājumiem, un pētnieciski to visatbilstošāk ir skatīt vērtībzinātnē, kur vērtību subjektu iedalījumā nošķir idejas, lietas un cilvēkus (1.1. att.).

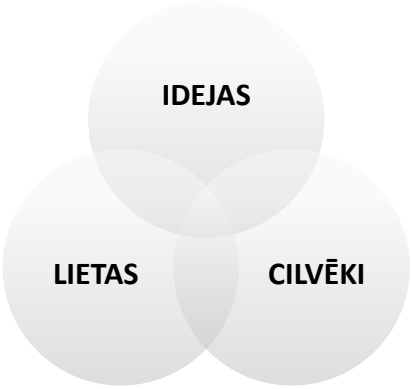

1.1. att. Aksioloģijas pamatnostādnēs balstītās vērtību izpētes kategorijas.

Secināts, ka vērtībzinātnē pētītie un klasificētie iedalījumi izpaužas un zaudē savu neitralitāti individuālā emocionālā stāvokļa radītajās attieksmēs, sociālekonomiskajā pieredzē un noteiktās tradīcijās. Visi trīs faktori (1.2. att.) – patstāvīgi vai mijiedarbē – var ietekmēt vērtīborientāciju saistībā ar:

- idejām, kas pastāv arhitektūras praksē;
- lietām, kas pastāv arhitektūras praksē;
- cilvēkiem, kuri darbojas arhitektūras praksē.

Pirmās nodaļas pirmajā apakšnodaļā vērtēts piešķirtās nozīmes faktors vajadzību kontekstā. Analizētas vērtību bāzes konstrukcijas, un apkopota informācija par nosacījumiem, kuros balstītā piešķirtā nozīme veido vērtību priekšstatus. Pamatojoties uz aksioloģijas pamatnostādnēm, interpretēts uz arhitektūras prakses kontekstu attiecināms nošķīrums vērtīborientācijas formēšanās analīzei un noteiktas trīs kategorijas: arhitektūras ideja, arhitektūras rezultāts un arhitektūras praksi regulējošais ietvars. Izpētē secināts, ka **piešķirtās nozīmes faktors** daudzveidīgos aspektus vienojoši raksturo indivīdu spēju noteiktus vērtību faktorus uztvert un

izprast atšķirīgi, kā arī atšķirīgi prioritāri. Vērtību izpratne ir priekšstati par to veidiem un nozīmību konkrēta indivīda vai konkrētas sabiedrības grupas vērtību sistēmā un atšķiras atkarībā no sociālpolitiskās sistēmas vēsturiskās attīstības posma un tā īpatnībām. Vērtību pamats ir nozīmības kritērijs, kas var tikt skatīts tikai salīdzinājumā.

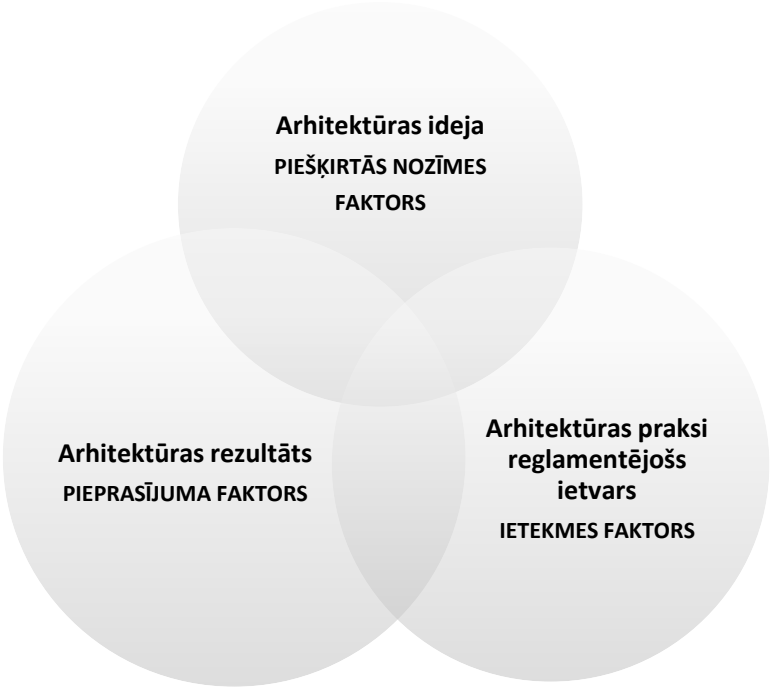

1.2. att. Aksioloģijas pamatnostādnēs balstīto vērtību kategoriju mijiedarbes interpretācija vērtīborientāciju ietekmējošu faktoru izpētē arhitektūras praksē.

Pirmās nodaļas otrajā apakšnodaļā vērtēts pieprasījuma faktors tirgus izmaiņu kontekstā. Apkopota informācija par globālās patērniecības un patērētājsabiedrības fenomenu, kas, no vienas puses, sniedz iespējas izvēlēties, no otras puses, diktē vērtības. Izpētē secināts, ka **pieprasījuma faktors** saistībā ar vērtīborientāciju galvenokārt attiecināms uz arhitektūras praksē tapušo rezultātu. Tirgus ekonomikas kontekstā un patērētāju sabiedrībā arhitektūra kļūst par preci, un projektēšanas prakse tiek saistīta ar pakalpojumu sniegšanu konkurences apstākļos.

Pirmās nodaļas trešajā apakšnodaļā ietekmes faktors interešu saskaņošanas kontekstā. Izpētē secināts, ka **ietekmes faktors** aktualizējas daudzu faktoru, daudzu viedokļu un atšķirīgu viedokļu vidē. Vērtību pamatā esošās vajadzības vēsturiski nav mainījušās, bet mainās to nodrošināšanas veidi. Laikmetīgajā arhitektūras praksē pastāvošās attiecības arvien vairāk pārtop organizētos procesos, un viedokļu vērtēšanas un to vienlaicīgas apstrādes nepieciešamība veidojas par arhitektūras pakalpojuma daļu. Skatot praksi kopumā, it īpaši tirgus ekonomikā noteiktajos ierobežotu resursu apstākļos, interešu saskaņošanas ideja likumsakarīgi rada jautājumu par tiesībām un iespējām pārstāvēt savas vērtības, par plānveida un stratēģisko pieeju kādu interešu panākšanai, par ietekmes formām un ietekmes hierarhiju, kā arī ietekmes faktora ietekmi uz vērtīborientāciju arhitektūras praksē kopumā.

2. NODAĻA. PROFESIONĀLĀS VĒRTĪBU SISTĒMAS ATTĪSTĪBA HRONOLOĢISKĀ SKATĪJUMĀ

Otrās nodaļas pamatā ir hronoloģiskais strukturējums. Nodaļā pētīts, kā, izmantojot arhitektūru, laika gaitā mainījusies vērtību komunikācija. Kā vērtīborientāciju formējoša kategorija analizēta arhitektūras vērtīguma ideja vēsturiskajā skatījumā, apzināta arhitektūras vērtību koncepciju, kritēriju un teorētisko pamatnostādņu daudzveidība, raksturs un aprites veidi.

Apkopotas raksturīgākās dokumentētās vērtībizpratnes, vērtībattieksmes un vērtīborientācijas izpausmes līdz 20. gadsimtam, 20. gadsimtā un 21. gadsimta sākumā pasaulē un Latvijā, konstatējot noteiktas atšķirības vērtību kritēriju uzbūvē, prioritātēs un tendences vērtību skaidrošanā sabiedrībai. Konstatētas tendences vērtību aprites segmentācijai starp arhitektūras vērtību un prakses vērtību pārvaldību.

Otrās nodaļas pirmajā apakšnodaļā apzināti galvenie vērtīborientācijas formēšanās nosacījumi līdz 19. gadsimta beigām.

Otrās nodaļas otrajā apakšnodaļā apzināta vērtību attiecināmības daudzveidība un galvenās arhitektūras teorijas 20. gadsimtā.

Otrās nodaļas trešajā apakšnodaļā noteikts laikmetīgais pienesums 21. gadsimta griezumā, analizētas nozīmīgas liecības, publiski apstiprinātie vērtību dokumenti. Identificēti vispārzināmie arhitektūras vērtību manifestu veidi un to lietojums mūsdienās (2.1. att.).

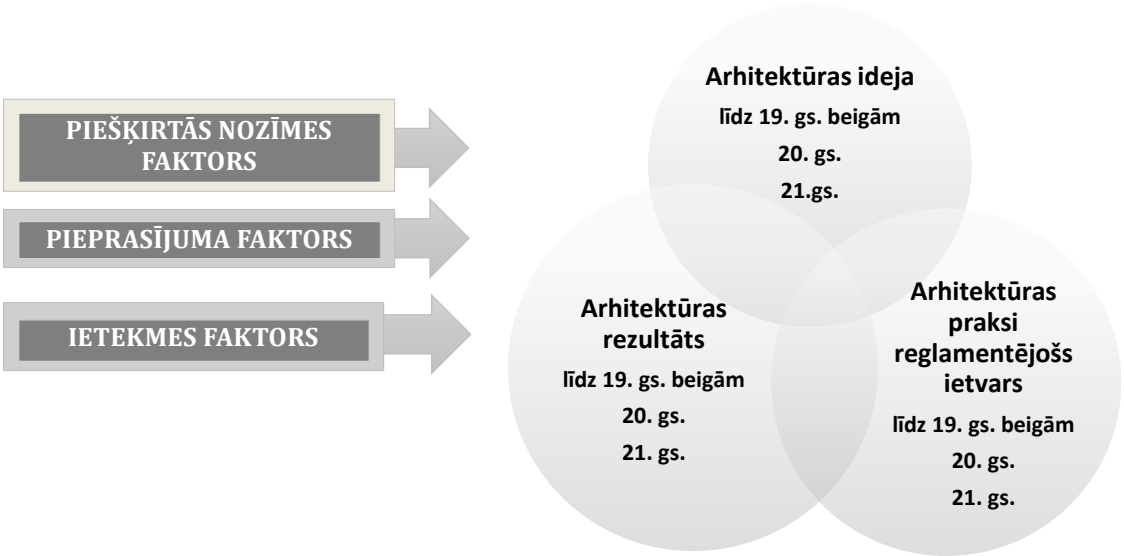

2.1. att. Vērtīborientāciju ietekmējošu faktoru izpēte vērtīborientācijas kategorijās līdz 19. gadsimta beigām, 20. gadsimtā un 21. gadsimtā.

Vērtību izpratnes mantojums nākamajām paaudzēm tiek nodots vairākos veidos: kā idejas, kā būves un arī kā praktiskajā darbībā iegūtas zināšanas, prasmes un iemaņas. Katru laika periodu raksturo īpaši cilvēki un notikumi, kas ir veidojuši arhitektūras un profesionālās prakses vērtību pamatuzstādījumus, tradīcijas un raksturīgos

skatupunktus. Izpētes rezultātā konstatēts, ka hronoloģiskā skatījumā vērtīborientācija arhitektūras praksē līdz 19. gadsimta beigām, 20. gadsimta un 21. gadsimtā ir izpaudusies atšķirīgi. Galvenās atšķirības vērojamas vērtību atpazīšanā un kritēriju akcentos. Atšķiras arī pasūtītāja, arhitekta un plašākas sabiedrības mijiedarbes veidi, kā arī viņu uzskati, kas veido arhitektūru un praksi.

Visos laika periodos **piešķirtā nozīme** kā ideoloģija, kas dominē arhitektūrā, ir cieši saistīta ar vajadzībām, iespējām un priekšstatiem par apbūvi un tās nozīmību konkrēta indivīda vai sabiedrības grupas vērtību sistēmā. Eiropas arhitektūras vēsturē datēts plašs piešķirtās nozīmes argumentācijas uzkrājums. Nozīmes piešķīruma faktoru apbūvētās vides attīstībā **līdz 19. gadsimta beigām** visnozīmīgāk iespaido laikmetam raksturīgais dzīves ritums, nodarbošanās veidi, varu un lielvaru intereses, kā arī teritoriālā pārdale. Arhitektūru raksturo stilu dažādība. Dominējošās idejas **20. gadsimta arhitektūrā** raksturo dažādi intelektuāli un konceptuāli arhitektūras izskaidrošanas mēģinājumi, dažādu virzienu rašanās. Būtībā tas ir teorētisks, emocionāls, poētisks vai ideoloģisks vērtību raksturs, kas tiek pausts, izmantojot arhitektūru. Fundamentāli racionalizējot arhitektūru, jaunu vērtīborientācijas paradigmu iemieso modernisms. Izcelsmes un piederības apziņas nepieciešamības fenomenu atklāj nacionālais romantisms, reģionālisms un kontekstuālisms. Laika perioda vērtīborientācijai raksturīga arī arhitektūras akadēmiskā analīze, kuras rezultāts ir klasifikācijas un sintezētas telpiskās kopformas radīšanas teorētiskās pamatnostādnes. **21. gadsimta arhitektūras un prakses ideoloģisko vidi** raksturo vērtīborientācijas vēsturisko ideju eklektisms, kam pievienojusies ētiskā dimensija visplašākajā tās spektrā, tai skaitā ilgtspējīga attīstība, kultūratbildība pret mantojumu, pilsoniskā apziņa, kognitīvā kopiena, dažādības pieņemšana un citi. Apbūves stilistiskās daudzveidības tolerances apstākļos kompleksās novērtējuma sistēmas neietver humanitārās nozīmēs balstītus ideālus un estētiski telpiskos parametrus. Vērtīborientācija fokusējas uz praktiskiem mērķiem, kas jāsasniedz ar arhitektūras palīdzību, nevis otrādi. Noteiktas atšķirības konstatējamas attiecībā uz vērtīguma ideāliem un vērtīguma ideju koncepciju, pieeju, rakstura un aprites veidiem. Piemēram, tādi plašas nozīmes neizmērāmi vērtību jēdzieni kā identitāte, veidols, arhitektūras tēla koncepcija, kopformas saderība ar vidi, konteksts, ilgtspēja un citi joprojām ir pakļauti plašam izmantojumam un interpretējumam, tomēr arvien no jauna tiek aktualizēti konkrētai situācijai izdevīgākajās argumentācijas formulās.

Pieprasījuma faktors apbūvētā vidē kopumā visbiežāk ir cieši saistīts ar vēsturiskajiem apstākļiem. **Līdz 19. gadsimta beigām** īpaši aktuāli bija izdzīvošanas jautājumi un nepieciešamība pēc aizsardzības. Elitārās sabiedrības slāņa vērtīborientācijas skalā arhitektūra visbiežāk bija labklājības un statusa apliecinājums, nozīme tika piešķirta arhitektūras stilu estētiskajai mērauklai un būvmākslas izpildījuma kvalitātei. **20. gadsimtā** pieprasījuma faktora akcentus lielākoties noteica cilvēku skaita pieaugums un divu pasaules karu sekas, kā arī tipoloģiju attīstība saistībā ar prasību paaugstināšanos attiecībā uz sadzīves apstākļiem, izglītību, veselības aprūpi un citām nozarēm. Arhitektūrā pieauga pieprasījums pēc neatkarības no klasiskā estētisma. Vērtīborientāciju ietekmēja inovācijas inženierzinātnēs un

fundamentālas izmaiņas materialitātē, par pieprasītiem celtniecībā izmantotiem materiāliem kļuva betons, stikls un metāls. Ar dažādiem ierobežojumiem ir saistīts pieprasījums padomju okupācijas režīmā. **21. gadsimtā** pieprasījuma faktoru apbūvētās vides attīstībā būtiski ietekmē kopējā patērētājsabiedrības vērtīborientācija, plurālisms, kā arī strauji mainīgie un neparedzamie apstākļi. Pieprasījumu, kas definē prasības arhitektūrai, pakāpeniski papildina pieprasījums, kas definē prasības arhitektūras praksei un arhitektam.

Ietekmes faktors apbūvētā vidē kopumā ir saistīts ar varas pozīciju un to uzturošiem instrumentiem. **Līdz 19. gadsimta beigām** vislielāko ietekmi apbūvētās vides vērtīborientācijā veidoja pasūtītājs – turīga un ietekmīga persona, kura autoritāri veica pasūtījumu. Arhitektūru veidoja daudzpusīgi izglītotas personības – arhitektūras meistari. Pilsētas plānus izstrādāja pieredzējuši kara inženieri, bet par apbūvi atbildēja būvmeistari un amatnieki. Latvijas teritorijā 19. gadsimta nogalē formējās profesionālās arhitektūras izglītības un prakses iezīmes, kuru attīstībā īpašu ieguldījumu devusi vācu un baltvācu kultūrvide. Vislielākā ietekme uz arhitektūru **20. gadsimtā** saistāma ar konkrētu arhitektu ideju iemiesošanu ēkās, par savdabīgu ietekmes formu uzskatāmi manifesti. Arhitektūra tapa konjunktūras un totalitāras sociālpolitiskas sistēmas apstākļos dažādu normatīvu un tehnoloģisku ierobežojumu ietekmē. Arī **21. gadsimtā** arhitektūra top sarežģīta politiska, ekonomiska, sociāla un kultūras dialoga rezultātā, pieaug vērtīborientācijas izaicinājumi gan attiecībā uz arhitektūras kvalitāti, gan arhitektūras prakses kvalitāti. Vērtīborientāciju raksturo gan progresīvi arhitektūras izskaidrošanas pieteikumi, gan nozares un prakses pārvaldības aspekti. Izpētē secināts, ka visu trīs aplūkoto vērtību kategoriju – idejas, ēkas un praksi reglamentējošā ietvara – aktualitāte nav mainījusies, tomēr visām šīm kategorijām gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi attīstījusies mērķtiecīga vērtīborientācijas veidošanas sistēma.

3. NODAĻA. VĒRTĪBU SISTĒMAS VEIDOŠANA ARHITEKTŪRAS PRAKSĒ LATVIJĀ

Trešajā nodaļā izvērtēta arhitektūras vērtību un institucionalizētu kontroles procesu mijiedarbe, analizēta procesu veiktspēja un ietekme uz praksi. Darbā noteiktā mērķa analīzei piemērotos prakses procesos tiek analizētas tādas mūsdienu praksē funkcionējošas procedūras, kuru mērķis ir ietekmēt profesionāļu un sabiedrības vērtīborientāciju kādā noteiktā vides kvalitāti veicinošā virzienā (3.1. att.).

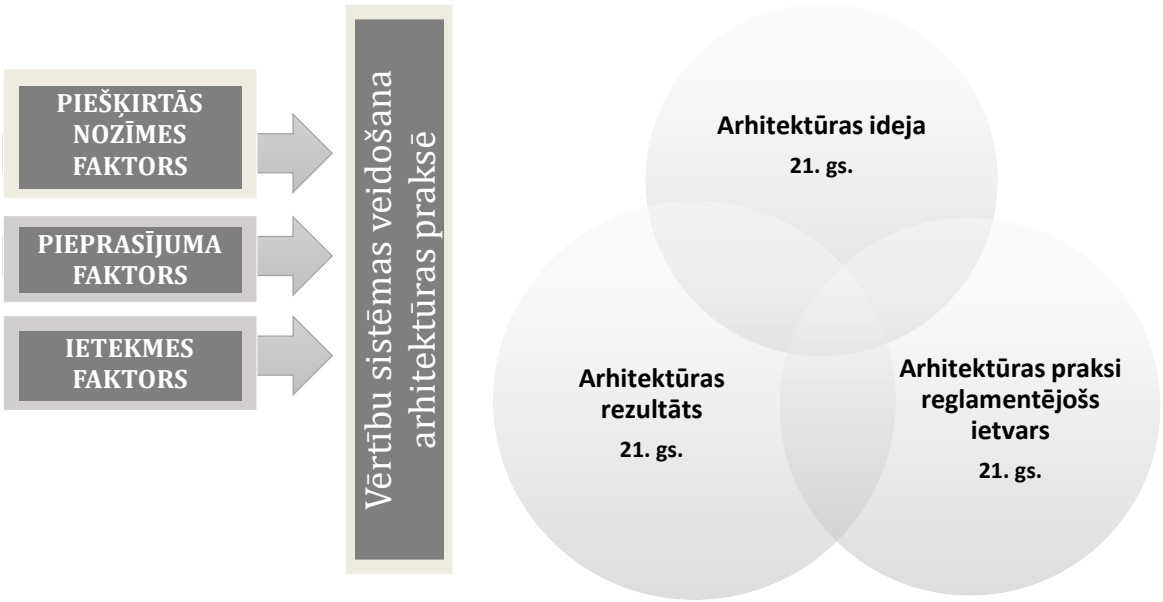

3.1. att. Vērtīborientāciju ietekmējošu faktoru izpēte vērtīborientācijas kategorijās prakses procesos 21. gadsimtā.

Apkopoti dati par mūsdienu prakses uzbūvi, nozares pētījumiem un prakses statistiku Latvijā kopš 2007. gada, iekļaujot galvenos secinājumus par profesionālās vides struktūru un statistiku. Apkopoti materiāli par pasākumiem un definīcijām, kas Latvijā ieviesti kopš 1991. gada, definē 21. gadsimta arhitektūras prakses vidi un nodrošina, lai postulēto vērtību aprite tiktu veicināta un kontrolēta. Veidots nošķīrums starp arhitektūras kvalitātei veltītām sistēmām un prakses kvalitātei veltītām sistēmām, kā galvenos mērķtiecīgi organizētas vērtīborientācijas veidus izvirzot radošo nozaru **kultūrpolitiku**, **arhitektūras un prakses tiesisko regulējumu** un **vērtību saskaņošanas sociālo procesu** (3.2. att.).

3.2. att. Mērķtiecīga vērtīborientācijas veidošana arhitektūras praksē Latvijā.

Izpētē ir piemērots predeterminējami tipoloģiskais prakses procesu strukturējums, apakšnodaļās iekļautie praktiskie pētījumi ilustrē atšķirīgas konstatējamas prioritātes, kas katra procesa institucionalizētajā ietvarā sākotnēji tiek noteiktas par lielāko vērtību. Konkrēto analizēto prakses procesu izvēle notikusi, balstoties uz darba teorētiskās daļas izpētes, aptauju un ekspertu interviju rezultātiem, un ir darba autores interpretācija par raksturīgākajiem kontekstiem vērtīborientācijas kopainā, kā arī pastāvošajiem izaicinājumiem Latvijas arhitektūras praksē kopš 1991. gada. Izpēte izvēlētajās sistēmās tika veikta pēc vienotas metodes pirmajā skatījumā un pēc atšķirīgām metodēm padziļinātajā skatījumā. Prakses procesos skatītās vērtību sistēmas vispirms tiek analizētas vērtību priekšstata, vērtību kritēriju un reglamentējošā ietvara moduļos, kas tika noteikti analīzei darba pirmajā un otrajā nodaļā. Praktiskajos pētījumos izpētes metodes tiek pielāgotas katras sistēmas kontekstam atbilstoši galvenajiem pētījumā izvirzītajiem jautājumiem.

Trešās nodaļas pirmajā apakšnodaļā veikta arhitektūras vērtību aprites un pārvaldības modeļa funkcionālā analīze kultūrpolitikas segmentā. Svarīgākās vērtīborientāciju veidojošās tēmas un definīcijas skatītas nozares politiskajās vadlīnijās – dokumentos, kas izvirza uzdevumus valsts un pašvaldību institūcijām.

Praktiskajā pētījumā par šo vērtīborientācijas veidu raksturīgu ieskatu **piešķirtās nozīmes, pieprasījuma un ietekmes faktoros** sniedz padziļināta profesionālo apbalvojumu analīze. Izstrādāti secinājumi par vērtīborientācijas aprites tendencēm nozares vērtību veicināšanā un publiskajos vēstījumos.

Trešās nodaļas otrajā apakšnodaļā veikta arhitektūras vērtību aprites un pārvaldības modeļa funkcionālā analīze arhitektūras un būvniecības procesa tiesiskā regulējuma segmentā. Svarīgākās vērtīborientāciju formējošās tēmas un definīcijas skatītas tiesību aktos, vērtīborientācijas kontekstā veikta padziļināta būvniecības procesu regulējošā ietvara un arhitekta prakses uzraudzības izpēte.

Praktiskajā pētījumā par šo vērtīborientācijas veidu raksturīgu ieskatu **piešķirtās nozīmes, pieprasījuma un ietekmes faktoros** sniedz teritoriju attīstības

un plānošanas piemēra analīze un obligātās tālākizglītības sistēmas funkcionālā analīze. Analizēts, kā vīzijas un standarti jaunu teritoriju attīstībā tikuši iemiesoti praksē. Vērtīborientācijas izpētes objekts ir laika periodam un novietnei tipiski raksturīga teritorija, kuras attīstība ir regulēta un ietver priekšnosacījumus izvirzītajiem standartiem atbilstošai attīstībai. Pilsētbūvniecības mēroga vērtību sistēmā analizēta arhitektūras vērtību un tirgus apstākļu mijiedarbe Mārupes privātā sektora būvniecības attīstībā.

Profesionālās tālākizglītības sistēmas pamatā esošā ideja par nepieciešamību mācīties mūža garumā dažādo izmaiņu straujuma kontekstā nodrošina personas rezultatīvu darbību profesionālajā jomā un ir kļuvusi par pašsaprotamu un neatņemamu prakses sastāvdaļu. Izpēte apliecina, ka visa sabiedrība, arī arhitekti, apzinās profesionālās pilnveides lietderību, un profesionālās tālākizglītības ideja ir pieprasīta un uzskatāma par mērķtiecīgi veidotu vērtīborientācijas veidu ar lielu izaugsmes potenciālu.

Galvenos principus un apjomu arhitektu profesionālās tālākizglītības programmai, kas Latvijā funkcionē vairāk nekā divus gadus, nosaka vienots likumdošanas normatīvs visiem praktizējošiem būvspeciālistiem. Būtiskākais izaicinājums ir vienotas sistēmas neatbilstība dažādajai arhitektūras pakalpojumu sniedzēju mērķauditorijai. Galvenie risināmie jautājumi ir saistīti ar formālo prasību izpildes uzskaiti, semināru pieejamību un saturiski tematisko kvalitāti.

Tālākizglītības programmas uzbūve ir strukturāli pilnveidojama, padziļināti analizējot formas, metodes un veidus, kā īstenojas arhitekta profesionālās kompetences pilnveide. Šobrīd tiek pieprasīti un attīstīti plaši pieejami informācijas ieguves veidi, nevis informācijas savstarpējas apmaiņas veidi, kam ir potenciāls paaugstināt zināšanu un prasmju līmeni lokālā prakses vidē. Veicinot dažādu paaudžu un segmentu kolēģu praktiskās pieredzes apmaiņu, tālākizglītības platformai būtu potenciāls kļūt par starpnieku informācijas izplatīšanā un apmaiņā un transformēt praksē samilzušās problēmas par iespējām ievērojami ātrāk, nekā tas notiek šobrīd.

Trešās nodaļas trešajā apakšnodaļā veikta prakses vērtību aprites un pārvaldības modeļa funkcionālā analīze vērtību saskaņošanas sociālajā procesā. Nozarē pastāvošu interešu saskaņošanas segmentā vērtīborientāciju veido mijiedarbe starp arhitekta profesionālo identitāti un konkrētu mērķu sasniegšanai pozicionētu indivīdu un pārstāvniecību tiesībām iejaukties arhitekta radošajā darbībā. Tipoloģiski vērtību sistēmās predeterminētos laikmetīgās arhitektūras prakses procesos 1991.–2017. gadā Latvijā analizēts arhitektūras kritēriju ieviešanas formālais process, vērtību kategoriju pārvaldības veiktspēja un iedarbība uz prakses vērtīborientāciju.

Praktiskajā pētījumā par šo vērtīborientācijas veidu raksturīgu ieskatu **piešķirtās nozīmes, pieprasījuma un ietekmes faktoros** sniedz padziļināta vērtību institucionālās aprites analīze arhitektūras mantojuma uzraudzībā, arhitektūras metu konkursu praksē un interešu saskaņošanas sociālajos procesos. Analizēta procesos notiekošo procedūru norises gaita, faktiskā veiktspēja un radītā iedarbība attiecībā uz arhitektūras kvalitāti un profesionālo pakalpojumu kvalitāti.

Izvērtējot vērtību uzdevumu sasniegšanai mērķtiecīgi izveidotās vērtīborientācijas veida uzbūvi un praktisko darbību **kultūrpolitikā**, secināts, ka izvirzītās vērtības un darbību ķēdi, kā to sasniegt, vispiemērotāk analizēt plānošanas dokumentos **izvirzītajos prioritārajos uzdevumos.** Kultūrpolitikā par lielāko vērtību noteikta arhitektūras un apbūvētas vides kvalitāte. Lai gan arhitektūra tiek pozicionēta kā nozīmīga kultūras daļa, **nozares tiesiskā sistēma** ar kultūrpolitikas kontekstu šobrīd ar likumu nav saistoša. Vienlaikus **nozares pārvaldības modeļa sistēma**, kurā ietilpst valsts un pašvaldību uzturētas institūcijas, ir visai attīstīta un aptaujas anketās (7. pielikums) tiek atzīta kā ietekmīga attiecībā uz praksi. **Konkurētspējas veicināšanas sistēmas** veiktspēja saistībā ar praksi nav izvērtējama analizējamo datu trūkuma dēļ, tomēr tēma kā īpaši aktuāla ir minēta vairākos pētījumos par nozares attīstību. Valsts nodrošina un uztur starptautiski akreditētu **profesionālās izglītības sistēmu**. Savukārt **vērtību veicināšanas un nozares komunikācijas sistēma kultūrpolitikas kontekstā** ir tikusi attīstīta, sniedzot atbalstu dalībai atsevišķos starptautiskos reprezantablos forumos, lokāli atbalstot dažādas kultūras aktivitātes, izdevumus un citas aktivitātes, finansējot pētījumus, kā ar cildinot sasniegumus apbalvojumos.

Kopumā nacionālās kultūrpolitikas loma kvalitātes nodrošināšanā un paugstināšanā arhitektūras praksē pastāv un ir nozīmīga, taču tās tiešā ietekme uz praksi nav objektīvi izvērtējama vai arī ir salīdzinoši neliela. Aptaujas anketās arhitekti norāda, ka lepojas ar saviem un kolēģu sasniegumiem, tomēr primāri savu profesionālo uzdevumu un gandarījumu saskata risinājuma izstrādē. Kultūrpolitikas ikdienas aktīvākā darbības daļa ir vērsta uz plašākas sabiedrības izglītošanu, uz veiksmīgāko arhitektūras piemēru izlasi attiecinot nemainīgu vērtību kritēriju kopumu. **Nozares apbalvojumu analīze** ilustrē, ka primāri tiek izcelta arhitektūras dizaina nozīme, neanalizējot citus vērtīborientācijas aspektus un neizvērtējot objektu tapšanas apstākļus. Izpēte liecina, ka apbalvojumu piešķiršanas jomā ir izveidojusies spēcīga konkurence, jo balvu klāsts ir attīstījies gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi. Skaita pieaugums un segmentēšanās pa nozarēm apliecina šo fenomenu kā tirgus prasību un savā ziņā arī ietekmes formu. Balvu kritēriji, kas atdalījušies kā autonomas nominācijas, liecina par atsevišķu vērtību aktualitāti, piemēram, mantojuma saglabāšana, energoefektivitāte, koka arhitektūra un citas.

Izvērtējot vērtību uzdevumu sasniegšanai mērķtiecīgi izveidotās vērtīborientācijas veida uzbūvi un praktisko darbību **tiesiskajā regulējumā**, secināts, ka izvirzītās vērtības un darbību ķēdi, kā to sasniegt, vispiemērotāk analizēt **normatīvo aktu attiecināmībā uz arhitektūras kvalitāti un prakses uzraudzību.** Tiesiskais regulējums ir veidots kā priekšnoteikumu sistēma, kas nodrošina iespēju būvēt jebkuru apbūvētas vides elementu, ar nosacījumu, ka tiek ievēroti normatīvie akti. Prakses vērtīborientācija tiek formēta ar likuma normu izstrādi un to izpildes kontroli, kas būtiski attīstās kvantitatīvi, bet mazāk – kvalitatīvi. Konstatēts, ka izmaiņas būvniecības regulējumā 2014. gadā ir mainījušas arhitekta profesionālo statusu administratīvi juridiskā izpratnē un arhitekta lomu kopējā būvniecības procesā. Radošās profesijas pārstāvja statuss un tam raksturīgās tiesības, pienākumi un

atbildība ir būtiski mijiedarbojušies ar būvniecības procesa dalībnieka un klasificēta būvspeciālista statusu.

Kopumā tiesiskā regulējuma loma kvalitātes nodrošināšanā un paugstināšanā arhitektūras praksē veido pašus pamatus, un tās tiešā ietekme uz praksi ir salīdzinoši liela. Aptaujas anketās arhitekti norāda, ka šobrīd arhitektoniskajai domai, mākslinieciskajai pieejai, diskusiju un profesionālās kopības kultūrai tiek pretnostatīti likumdošanas normatīvie un juridiskie aspekti. Argumentāciju „idejas vārdā" nomaina argumentācija „likuma vārdā" – ar likumu noteiktie arhitekta pienākumi veikt kādas darbības, tai skaitā profesionāli pilnveidoties obligātajā tālākizglītībā. Tiek izcelti novērojumi par likuma piemērošanas galējībām, strupceļiem, administratīvo ierobežojumu sloga attīstību un nelietderīgu darbību īpatsvara palielināšanos.

Būvniecības procesa ikdienas aktīvākā darbības daļa ir vērsta uz normatīvo aktu interpretēšanu un ievērošanu, tomēr **jaunu teritoriju attīstības analīze** norāda uz teorētiskajās pamatnostādnēs paustajiem kritērijiem neatbilstošu rezultātu. Lai arī tiesību normas ir tikušas ievērotas, pilsētplānošanā kvalitatīvi rezultāti ir atkarīgi arī no sabiedrības izpratnes par plānošanas procesiem un vēlmes līdzdarboties. Mārupes attīstības piemērs norāda uz faktu, ka indivīda priekšstatus un attieksmi pret konkrēto vidi veido objektīvi un subjektīvi faktori. Tādi vērtību kritēriji kā saistība ar publisko ārtelpu un plānotas daudzfunkcionalitātes iespējas apkārtējās teritorijas attīstībā ir zaudējuši par labu kritērijiem, ko definē finanšu līdzekļu pieejamības cikli. Izpratne par arhitektūras kvalitāti un estētiku ir atšķirīga, un atbilstība telpiski kvalitatīvām pilsētbūvnieciskās attīstības likumsakarībām realizētajā apbūvē nav bijusi noteicoša vērtība.

Izvērtējot vērtību uzdevumu sasniegšanai mērķtiecīgās vērtīborientācijas veida uzbūvi un praktisko darbību **iesaistīto pušu interešu saskaņošanā**, secināts, ka izvirzītās vērtības un darbību ķēdi, kā to sasniegt, vispiemērotāk analizēt īpašu objektu attīstības gaitā. Pušu interešu saskaņošanā nozīme ir gan kultūrpolitiskajiem, gan tiesiski normatīvajiem aspektiem, gan arī konkrētu indivīdu (ekspertu, žūrijas locekļu) vērtējumiem, tomēr vērojama tendence, ka saskarsme notiek, galvenokārt izmantojot likuma argumentāciju, procesus un terminoloģiju faktiski virzot caur pienākumu un tiesību prizmu.

Aptaujas anketās arhitekti norāda, ka kopumā interešu saskaņošanu savā ikdienas darbā uztver kā pašsaprotamu un vērtē to gan pozitīvi, gan negatīvi – atkarībā no situācijas. Vienlaikus arhitekti atzīst, ka šajos saskaņošanas procesos kā blakne argumentācijas akcentiem aktualizējas procesa formalizācija, birokrātija un arī sašķeltības aspekti visdažādākajās izpausmēs – starp paaudzēm, starp profesionāļiem, starp profesionāļiem un amatpersonām. Uzsvērts prakses procesos valdošais vispārējais kritiskās analīzes trūkums un darba vidi raksturojošs konsekventu, pamatotu un vispārēju prasību trūkums. Uzsvērta arī tendence par ieinteresēto pušu izvairīšanos no atbildības prakses vidē, kā rezultātā zūd atbildība par būves galarezultātu arhitektoniskās kategorijās.

Arhitektūras mantojuma apzināšanas un saglabāšanas procesu analīze vērš uzmanību uz būtiskām atšķirībām starp vēlamo un esošo. Par galveno problēmu tiek

atzīts vienotas izpratnes trūkums – ne tikai par to, kas ir saglabājama vērtība mantojuma objektos, bet arī par arhitektūras un būvniecības procesa izstrādes ātrumu, ko nozīmīgi ietekmē saskaņošanas jautājumi. RVC teritorijā notikušo **arhitektūras konkursu prakses** analīze norāda uz izveidotās sistēmas neefektivitāti un formālismu. **Sabiedriskās apspriešanas procedūru** analīze norāda uz plašajām sabiedrības iesaistīšanās iespējām, kas ietekmē arhitektūras radošo un tehnisko procesu.

Apkopojot vērtīborientācijas veidošanas un ietekmējošo faktoru mijiedarbi, **izveidots kopsavilkums** (3.1. tab.).

3.1. tabula

Mērķtiecīgas vērtīborientācijas veidu un vērtīborientāciju ietekmējošu faktoru mijiedarbe

Mērķtiecīgas vērtīborientācijas veids	Vērtīborientāciju ietekmējoši faktori, kas mērķtiecīgas vērtīborientācijas veidošanas ietekmē **ir attīstījušies noteiktā virzienā un iedarbojušies uz arhitektūras praksi**			Izpausme kā līdzekļi vērtību saniegšanā
	Piešķirtās nozīmes faktors (kam ir tikusi piešķirta lielākā nozīme)	Pieprasījuma faktors (pēc kā ir izveidojies pieprasījums)	Ietekmes faktors (ar kādiem paņēmieniem veidota ietekme)	
1. Nozares kultūrpolitika	Arhitektonisko vērtību kritēriju un citu kritēriju daudzveidība, mijiedarbe un prioritāšu neviendabība	Pēc uzmanības, atpazīstamības, publicitātes	Vizuālā reprezentācija, ekspertu viedoklis	**Apbalvojumu joma**
2. Arhitektūras un prakses tiesiskais regulējums	Normatīvais kritērijs	Ar ieinteresētām pusēm saskaņota dokumentācija	Disciplinārie līdzekļi	**Institucionālā uzraudzība**
3. Vērtību saskaņošanas sociālais process	Plurāls	Laika resurss, kas veicina citu resursu deficītu	Likumdošanas arguments	**Procedūras, institucionālie viedokļi, mediji**

Izvērtēto sistēmu skaits uzskatāms par pietiekamu apjomu, lai izstrādātu secinājumus par apstākļu virzītu un mērķtiecīgi organizētu norišu iedarbi uz vērtīborientāciju arhitektūras praksē Latvijā.

SECINĀJUMI

1. Izcilākos sasniegumus arhitektūrā veido skaidru profesionālo vērtību principu ievērošana, **savukārt to tapšanas procesu veicina vairāki faktori**. Nevienlīdzīgas attīstības un globālu sociālekonomisko izmaiņu dēļ kopš pagājušā gadsimta nogales nozares kopējā virzībā ir pieaugoša neskaidrība. **Izmaiņas piešķirtās nozīmes, pieprasījuma un ietekmes formu faktoros maina apstākļus,** kuros tiek radītas arhitektūras vērtības un telpiskā vide kopumā, **un tas rada nepieciešamību pārskatīt profesionālās prakses vērtību kritērijus.**

2. Humānās apziņas areāla galvenie faktori – idejas, lietas un cilvēki – nosaka arī iedalījumu arhitektūras prakses sistematizācijā. Pamatojoties uz aksioloģijas zinātnē definēto nošķīrumu, arhitektūras praksē ir trīs mijiedarbē esošas vērtību kategorijas – **arhitektūras ideja, arhitektūras rezultāts** un **arhitektūras praksi reglamentējošs ietvars**. Definētais nošķīrums dod iespēju detalizēti analizēt apstākļu virzītos notikumus un mērķtiecīgi veidotās norises, kas ietekmē arhitektūras prakses laikmetīgo vērtīborientāciju.

3. Vēstures materiālos dokumentētā vērtīborientācija arhitektūras praksē **ir izpaudusies atšķirīgi** līdz 19. gadsimta beigām, 20. gadsimtā un 21. gadsimtā. Atšķirības visās trīs vērtību kategorijās izpaužas gan attiecībā uz profesionālo vērtīguma kritēriju konceptuālo saturu, gan to apriti un ieviešanu praksē. **21. gadsimta prakses vidi raksturo** vērtību aprites institucionalizācijas tendences, administratīvi mehāniska mijiedarbe ar būvniecības nozari un pieaugoša interešu saskaņošanas perspektīva.

4. Profesionālā vērtīborientācija, kas kopš cilvēces pastāvēšanas veidojusies arhitektūras **vērtību idejas argumentācijā**, 21. gadsimtā joprojām balstās nepieciešamībā nodrošināt atšķirīgas plašākas sabiedrības vajadzības. Pieaugot cilvēku skaitam un informācijas aprites ātrumam, izpratnes dažādība un daudzējādās izvēles iespējas veicina apbūvētās vides stilistisko daudzveidību, mazina stila nozīmi un attīsta kompleksā vērtējuma skatupunktu. **Vajadzību kontekstā piešķirto nozīmi prakses vidē Latvijā** raksturo būvniecības procesa izpratne un normatīvu ievērošana.

5. Profesionālā vērtīborientācija, kas pazīstama kopš antīkās Romas laikiem, veidojusies **arhitektūras rezultāta kategorijā**, 21. gadsimtā joprojām balstās Vitrūvija triādē un arhitektūras estētiskajos, funkcionālajos, ekonomiskajos, vides un sociālajos kritērijos. Laikmetīgās arhitektūras un mantojuma vērtīguma apliecinājums tiek īstenots manifestos, kanonos, vērtību uzskaites reģistros, profesionālajos apbalvojumos, izdevumos, tematiskās izstādēs un citos novērtējuma izpausmes veidos. **Tirgus izmaiņu kontekstā pieprasījumu prakses vidē Latvijā** raksturo vērtību plurālisms, fragmentācija un segmentācija, nozīmi

iegūst izpratne par resursu patēriņa un reputācijas atbilstību konkrētajam tirgus segmentam.

6. Profesionālā vērtīborientācija, kas kopš 12. gadsimta formējusies arhitektūras **praksi reglamentējošā ietvara kategorijā**, balstās apbūvi reglamentējošo juridisko un administratīvo instrumentu kopumā. 21. gadsimtā administratīvās uzraudzības instrumentu klāsts ievērojami paplašinājies un ieguvis stabilu vietu arhitektūras praksē. **Interešu saskaņošanas kontekstā ietekmes formas prakses vidē Latvijā** raksturo atbilstības kritēriju izpildes uzraudzības procedūras, kas attiecināmas uz arhitektūras kvalitātes nodrošināšanas un reglamentētas profesijas pārvaldības aspektiem.

7. **Apstākļu ietekmēta,** profesionālā vērtīborientācija arhitektūras praksē Latvijā kopš 20. gadsimta deviņdesmitajiem gadiem ir saistīta ar valsts politisko kontekstu Eiropas mērogā (iestāšanās Eiropas Savienībā, globālā ekonomiskā krīze u. c.). Nepārtraukti pilnveidojas **projektēšanas tehnoloģijas**, pieaug **būvniecības materiālu klāsts,** strauji attīstās **būvniecības tehnoloģijas**. Latvijā īpaši būtiski vērtīborientāciju praksē ir ietekmējuši atsevišķi ar būvju drošību saistīti notikumi.

8. **Mērķtiecīga profesionālās vērtīborientācijas veidošana** Latvijā tiek īstenota, izmantojot ietekmes instrumentus, kas balstīti kultūrpolitikā, saistīti ar normatīvajiem aktiem vai realizē iesaistīto pušu komunikāciju. Skaidra vērtību argumentācija, atšķirīgu viedokļu pieņemšana, spēja adaptēties, sadarboties un sintezēt iegūst arvien lielāku lomu prakses ikdienā. Noteiktiem mērķiem izveidotās institucionālās sistēmas dažkārt funkcionē atrauti no prakses aktualitātēm, un izvērtēšanas kritēriji tiek mehanizēti, savā darbībā vairāk veicinot birokrātijas, nevis arhitektūras kvalitātes attīstību.

9. Arhitektūras prakse Latvijas oficiālajā **kultūrpolitikā** ir definēta kā radošā nozare. Kultūrpolitikas pamatnostādnes ir orientētas galvenokārt vīzijās un izpaužas kā notikumi arhitektūras atbalstīšanā. Saskaņā ar vērtību teorijas pamatnostādnēm kultūrpolitikas saturiskā bāze ietver profesionāli ideālistisko apziņu veidojošas vērtības, kas balstītas vispāratzītos viedokļos par laikmetīgās arhitektūras vērtīgumu. Šī mērķtiecīgā vērtīborientācija **arhitektūras praksē vērtējama kā pastarpināta, bet nozīmīga.**

10. **Arhitektūras un prakses tiesiskais regulējums** Latvijā izpaužas galvenokārt kā centieni kontrolēt būvnoteikumu ievērošanu un arhitekta prakses tiesiskos aspektus. Regulējuma vērtību statuss ir attīstījies saistībā ar apstākļiem, kas ir veicinājuši ekspansīvu normatīvās atbilstības pārbaudi un pastiprinātu prakses uzraudzību. Šī mērķtiecīgā vērtīborientācija **arhitektūras praksē vērtējama kā īpaši intensīva.**

11. Latvijas arhitektūras praksē **vērtību izpratnes sociālā mijiedarbe** lielākoties saistīta ar indivīdu interesēm un aizstāvību sabiedrības tiesībām uz kvalitatīvu

apbūvi, nosakot gan profesionālo vērtību uzraudzību, gan iespēju paust pilsonisko un profesionālo aktivitāti. Vērtību izpratņu mijiedarbe visbiežāk konfliktē sabiedrībai nozīmīgu projektu attīstības gadījumos, kopumā tie skar praksi plašākā mērogā. Ietekmes veicina interešu grupu veidošanos un aktualizē sabiedrisko attiecību prasmju nepieciešamību. Šī mērķtiecīgā vērtīborientācija **arhitektūras praksē vērtējama kā pieaugoša**.

12. Visnozīmīgāko iedarbi uz prakses vērtīborientāciju rada **arhitektūras tapšanā iesaistītie** – pasūtītāji, būvnieki, inženieri, amatpersonas un arhitekti. Kritiskas diskusijas par **arhitekta lomu un nozīmi** vides veidošanā ir aktuāla tēma kopš vēsturiski fiksētiem profesionālās prakses datējumiem. Arhitekta lomu un nozīmi mūsdienu arhitektūras praksē apdraud pretrunas izvirzītajās prasībās, neparedzams pasūtījuma apjoms, neatbilstoša samaksa par darbu, nepietiekama kvalifikācija un tehniskās iespējas.

13. Par mērķtiecīgi organizētu vērtīborientācijas veidu ar izaugsmes potenciālu mūsdienu izaicinājumu kontekstā ir kļuvusi konsekventa **profesionālā pilnveide.** Esošās profesionālās tālākizglītības programmās nepietiekami liela vērība tiek veltīta vērtību izpratnei. Programmu galvenais saturs ir reakcija uz esošām prakses aktualitātēm un normatīvo aktu pārzināšanas apguve.

IZMANTOTIE AVOTI UN LITERATŪRA

Grāmatas

1. **Albrow, M.** *Sociology: The Basics*. London; NY: Routledge, 1999. 218 p. ISBN-10: 0415172632.

2. *Architectural theory from the Renaissance to the present* (with a pref. by Bernd Evers; in cooperation with the Kunstbibliothek der Staatlichen Museen zu Berlin). Köln: Taschen, 2006. 575 p.

3. **Ašmanis, M.** *Politikas terminu vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. 128 lpp.

4. **Bachelard, G.** *The poetics of Space. La poétique de l'espace.* Paris: Presses Universitaires de France, 1958. Penguin Books, 2014. 268 p. ISBN 9780143107521.

5. **Ballantyne, A.** *What is Architecture?* New York: Routledge, 2001. 224 p. ISBN-13: 9780415256261.

6. **Baudrillard, J.** *The Mirror of Production*. New York: Telos Press, 1975. 167 p.

7. **Bergevoet, T., Van Tuije, M.** *The Flexible City. Sustainable solutions.* Rotterdam: Nai010 publishers, 2016. 222 p. ISBN 9789462082878.

8. **Bērks, P.** *Kultūru hibriditāte*. Rīga: Mansards, 2003. 148 lpp. ISBN 9789934120206.

9. **Blumberga, A.** (red.), **Blumberga, D.** *Sistēmiskas domāšanas integrēšana vides politikā.* Rīga: Rīgas Tehniskās universitātes Vides aizsardzības un siltuma institūts, 2010. 210 lpp. ISBN 978-993.

10. **Briedis, R.** (red.) *Cilvēki un notikumi latviešu zemēs no ledus aiziešanas līdz Latvijas valstij.* Rīga: Neputns, 2018. 2070 lpp. ISBN 9789934565571.

11. **Buka, O., Krastiņš, J., Strautmanis, I., Lejnieks, J.** *Latvijas arhitektūras meistari.* Rīga: Zvaigzne ABC, 1975. 286 lpp. ISBN 9984040593.

12. **Cabrera, J.** *Netarchy. Beyond the Hierarchy.* Leipcig: Amazon Distribution, 2016. 185 p. ISBN 9781520715827.

13. **Canizaro, V.** *Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity, and Tradition.* New York: Princeton Architectural Press, 2007. 496 p. ISBN: 9781568986165.

14. **Celmiņa, I.** *Rīgas pārvalde astoņos gadsimtos.* Rīga: SIA Rīgas nami; Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 2000. 352 lpp. ISBN 9984911632.

15. **Collins, P.** *Architectural Judgement.* London: Faber & Faber, 1971. 220 p.

16. **Crang, M.** (ed.) *Thinking Space.* Routledge: 2000. 400 p. ISBN-13 9780415160162.

17. **Cumtor, P.** *Thinking Architecture.* Basel: Birkhäuser, 2006. 96 p. ISBN 9783034605854.

18. **Daija, P.** *Apgaismība un kultūrpārnese. Latviešu laicīgās literatūras tapšana.* Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2013. 270 lpp. ISBN 9789984893068.

19. **Dambis, J.** *Kultūras pieminekļu aizsardzība.* Rīga: VKPAI, 2017. 72 lpp. ISBN 9789934863035.

20. **Dambis, J.** *Kultūras pieminekļu uzmērojumi 1921–1965.* Rīga: VKPAI, 2018. 15 lpp. ISBN 9789934863042.

21. **Deamer, P.** (ed.) *The Architect as Worker: Immaterial Labor, the Creative Class, and the Politics of Design.* London: Bloomsbury Academic, 2015. 296 p. ISBN 9781472570499.

22. **Deamer, P.** (ed.) *Architecture and Capitalism: 1845 to the Present.* New York: Routledge, 2014. 264 p. ISBN 9780415534888.

23. **Dexler, H., El Khouli, S.** *Holistic Housing*. Munich: Institut fur Architektur-Dokumentation GmbH&Co.KG, 2012. 74 p. ISBN 9783920034782.

24. **Diamond, J.** *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed.* New York: Penguin, 2005. 590 p. ISBN 9780670033379.

25. **Dimants, A., Broks, J., Raudseps, P.** *Dzīve ir sacensība: Jāņa Āboltiņa mantojums.* Rīga: AM aģentūra; Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, 2011. 255 lpp. ISBN 9789984493005.

26. **Dobelniece, S.** *Cilvēks un dzīve socioloģijas skatījumā.* Rīga: LU, 1996. 208 lpp. LNC04-000161986.

27. **Dovladbekova, I., Zelmenis, D., Eteris, E.** *Mūsdienu finanšu un ekonomiskā krīze Eiropā un Latvijā: izeju meklējot.* Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2011. 104 lpp. ISBN 9789984788876.

28. **Dovladbekova, I., Eteris, E., Zelmenis, D.** *Eiropas Savienības ekonomiskā politika un Latvija.* Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2008. 349 lpp. ISBN 9789984788234.

29. **Ducmane, K.** *Apbalvojumi Latvijas Republikā, 1918.–1940.* Rīga: Latvijas vēstures muzejs, 1993. 106 lpp.

30. **Dutton, J.A.** *New American Urbanism: Re-forming the Suburban Metropolis.* 1st ed. Milano: Skira, 2000. 223 p. ISBN 888187418.

31. **Edbauer, M., Bayer, Ch., Rudiger, J.** *Ereignisse aus 2000 Jahren hohepunkte der geschichte = Pasaules kultūras un vēstures notikumu enciklopēdija.* Compact Verlag Munchen, Rīga: SIA J. V. L., izdevums latviešu valodā, 2008. 724 lpp. ISBN 998405473X.

32. **Eisner, S., Gallion, A., Eisner, S.** *The urban pattern: city planning and design.* 6th ed. New York: Van Nostrand Reinhold, 1993. 656 p. ISBN 0442007523.

33. **Eko, U.** *Neglītuma vēsture.* Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2009. 453 lpp. ISBN 9789984232874.

34. **Eko, U.** *Skaistuma vēsture.* Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2009. 438 lpp. ISBN 9789984233123.

35. **Eko, U.** *The Infinity of Lists.* Milan: RCS Libri S. p. A. – Bompiani, 2009. 408 p. ISBN 9780847832965.

36. **Fadels, Ch., Bialika, M., Trilings, B.** *Četru dimensiju izglītība.* Lielvārde: Lielvārds, 2017. 112 lpp. ISBN 9789984115481.

37. **Fazio, M., Moffett, M., Wodehouse, L.** *A World History of Architecture*. 2nd ed. London: Laurence King, 2003. 592 p. ISBN 9781856695497.

38. **Flores, C**. **A. H.** *Symbolism. Encyclopedia of 20th-century architecture.* Vol. 3 New York: Fitzroy Dearborn, 2004. 567 p.

39. **Foster, M.** *The principles of architecture: Style, structure and desing.* London: New Burlington Books, 1989. 224 p. ISBN 9780792451907.

40. **Frampton, K.** *Modern Architecture (A Critical History).* London: Thames and Hudson, 2007. 424 p. ISBN 9780500203958.

41. **Frampton, K., Simone, A.** *A Genealogy of Modern Architecture: Comparative Critical Analysis of Built Form.* Zurich: Lars Müller Publishers, 2015. 304 p. ISBN 9783037783699.

42. **Friedman, J.** *Cultural Identity and Global Process.* London: Sage Publications, 1994. 270 p. ISBN 9780803986381.

43. **Garcia, M.** (ed.) *The Diagrams of Architecture.* Chichester: Wiley, 2010. 320 p. ISBN 8843004131.

44. **Grīnberga, L.** *Ceļvedis ordeņu vēsturē.* Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. 154 lpp. ISBN 9984171906.

45. **Grīns, R.** *48 varas likumi.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2013. 456 lpp. ISBN 9789934037344.

46. **Guba, E. G.** *The paradigm dialog.* California: Sage Publications, 1990. 424 p. ISBN 0803938233.

47. **Hall, S.** *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices.* London: Sage Publications, 1997. 400 p. ISBN-10: 0761954325.

48. **Hall, S. Held, D. Hubert, D** (ed.). *Modernity: An introduction to modern societies.* Malden, MA: Wiley-Blackwell, 1996. 690 p. ISBN 9781557867162.

49. **Hall, S.**, **Held, D., McGrew, T** (ed.). *Modernity and its Futures: Understanding Modern Societies*. Cambridge: Polity Press, 1992. 408 p. ISBN 9780745609651.

50. **Harari, N. J.** *Sapiensi. Cilvēces īsā vēsture.* Rīga: Zoldnera izdevniecība, 2018. 318 lpp. ISBN 9789934845178.

51. **Hartman, R. S.** *The Hartman Value Inventory*. Boston: Miller Associates, 1966. 423 p.

52. **Hartman, R. S.** *The Structure of Value: Foundations of Scientific Axiology.* Carbondale and Edwardsvile, Ill.: Southern Illinois University Press, 1967. 384 p.

53. **Haupt, E., Kupitza, M.** *Marketing and Communication for Architects: Fundamentals, Strategies and Practice.* Birkhäuser-Publishers for Architecture, 2002. 125 p. ISBN 9783764365714.

54. **Holcmane, V., Lūse, A., Žeivate, I**. (sast.) *Laikmetīgā arhitektūra Latvijā = Contemporary architecture in Latvia*. Jelgava: Al secco, 2013. 303 lpp. Latviešu un angļu val. ISBN 9789984994994.

55. **Hollinger, R.** *Postmodernism and Society. Postmodernism and the Social Sciences.* New York: Sage Publications, 1999. 208 p. ISBN-10: 0803946384.

56. **Imrie, R., Street, E.** *Architect Design and Regulation.* Wiley-Blackwell, 2011. 349 p. ISBN 9781405179669.

57. **Inglehart, R., Welzel, C.** *Modernization, cultural change and democracy: the human development sequence*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 333 p.

58. **Jackson, R. L., Roland, I** (ed). *Encyclopedia of Identity.* Sage Publications, 2010. 903 p. ISBN 9781412979306.

59. **Jencks, Ch.** *Le Corbusier and the Tragic View of Architecture*. London: Penguin Books, 1973. 198 p. ISBN 7139441.

60. **Jencks, Ch.** *Modern movements in architecture.* New York: Anchor Books, 1973. 432 p. ISBN 9780385025556.

61. **Jencks, Ch.** *The Iconic Building: The Power of Enigma*. New York: Rizzoli, 2005. 223 p. ISBN 9780847827569, 9780847827565.

62. **Jencks, Ch., Kropf, K.** (ed.) *Theories and manifestos of contemporary architecture.* Second edition. UK: Wiley-Academy, 2006. 378 p. ISBN 9780470014691.

63. **Jenkins, P., Forsyth, L.** *Architecture, participation and society.* London; New York: Routledge, 2009. 220 p. ISBN 978-0-415-54723-9, 978-0-415-54724-6.

64. **Kincāns, V.** *Estētikas pamati.* Rīga: Latvijas Universitāte, 2003. 45 lpp. ISBN 9789984194035.

65. **Klein, R. M.** *The Architect's Guide to Small Firm Management: Making Chaos Work for Your Small Firm*. John Wiley & Sons, 2010. 215 p. ISBN 9780470466483.

66. **Klooster, I., Klaus, G. H. D.,** *Forty and Famous. 10 interviews with successful young European architects.* Almicar Publishers, 2016. 69 p. ISBN 9789082545807.

67. **Kļaviņš, M., Zaļoksnis, J.** *Vide un ilgtspējīga attīstība.* Rīga: Latvijas Universitāte, 2010. 160 lpp. ISBN 9789984452203.

68. **Kļavis, A., Krastiņš, E., Krauze, E.** *Nekustamais īpašums Latvijā 1991.–2012.* Rīga: Latio, 2013. 384 lpp. ISBN: 9789984497211.

69. **Kohlberg, L.** Essays on Moral Development, Vol. I: *The Philosophy of Moral Development.* San Francisco, CA: Harper & Row, 1981. 441 p. ISBN 0-06-064760-4.

70. **Konig, H., Kohler, N., Kreisig, J., Lutzkendorf, Th.** *A life cycle approach to buildings.* Munich: Institut fur Architektur-Dokumentation GmbH&Co.KG Regensburg, 2010. 144 p. ISBN 9783920034454.

71. **Koolhaas, R., Mau, B.** *S, M, L, XL*. New York: Monacelli Press, 1995. 1376 p. ISBN 9783822877433.

72. **Kornbau, E.** *The ABCs of the AEC Industry.* Best Practices Publication, ZweigWhite Information Services LLC, 2008. 180 p. ISBN 193415055X, 9781934150559.

73. **Kotler, P.**, **Armstrong, G.** *Principle of Marketing.* 15th Edition, Prentice Hall, 2013. 736 p. ISBN-13: 978-0134492513.

74. **Krastiņš, J.** *Rīgas pilsētas arhitekts Reinholds Šmēlings 1840–1917.* Rīga: Rīgas pilsētas arhitekta birojs. 2010. 134 lpp. ISBN 9789984877020.

75. **Krastiņš, J., Spārītis, O.** *Architecture of Riga. Eight Hundred Years Mirroring European Culture.* Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 179 p.

76. **Krastiņš, J., Spārītis, O., Lancmanis, I., u. c.** *Vācu arhitekti Latvijā.* Rīga: Latvijas Vācu Savienība NVO, 2013. 249 lpp. ISBN 9789984496719.

77. **Krastiņš, J., Strautmanis, I.** *Lielais Rīgas arhitektūras ceļvedis.* Rīga: Dizaina un drukas apgāds „Puse", 2002. 376 lpp. ISBN 9789984527611.

78. **Krastiņš, J.** *Latvijas Republikas būvmāksla*. Rīga: Zinātne, 1992. 236 lpp. ISBN 5796608495.

79. **Krastiņš, J., Strautmanis, I., Dripe, J.** *Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām.* Rīga: Baltika, 1998. 312 lpp. ISBN 99849178035.

80. **Kruft, H.W.** *A History of Architectural Theory from Vitruvius to the present.* New York: Princeton Architectural Press, 1994. 707 p. ISBN 1568980018.

81. **Krugman, P. R.** *The Conscience of a Liberal.* 2009. 352 p. ISBN 9780393333138.

82. **Kundziņš, P.** *Latvju sēta.* Stokholma: Daugava, 1974. 449 lpp.

83. **Kursīte, J.** *Latvieša māja.* Rīga: SIA Rundas, 2014. 590 lpp. ISBN 9789934829727.

84. **Kustenmacher, M., Haberer, T., Kustenmacher, W. T.** *GOTT 9.0 Wohin unsere Gesellschaft spirituell wachsen wird.* Munchen: Gutersloher Verlagshaus, Gutersloh, in der Verlagsgruppe Random House GmbH, 2010. 319 S. ISBN 9783641050764.

85. **Kūle, M.** *Phenomenology and Culture.* Riga: FSI, 2002. 293 p. ISBN 998462420X.

86. **Kūle, M., Kūlis, R.** *Filosofija.* Rīga: Burtnieks, 1996. 653 lpp. ISBN 9984912965.

87. **Kūle M., Muižniece, L., Vēgners, U.** *Teodors Celms: fenomenoloģiskie meklējumi.* Rīga: FSI, 2009. 328 lpp. ISBN 9789984624686.

88. **Lancmanis, I**. *Jelgavas pils.* Rīga: Zinātne, 2006. 238 lpp. ISBN 9984767558.

89. **Landry, Ch.** *The art of City-Making.* London: Earthscan, 2006. 462 p. ISBN 9781844072453.

90. **Lasmane, S., Milts, A., Rubenis, A.** *Ētika: jautājumi, risinājumi, atzinumi. Metodiskais līdzeklis.* 3. izd., papild. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995. 252 lpp. ISBN 9984560651.

91. **Latour, B.** *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-network Theory.* Oxford: Clarendon, 2005. 312 p.

92. **Lakoff, G., Johnson, M.** *Metaphors We Live By.* Chicago: University of Chicago Press, 1980. Xiii, 242 p. ISBN 0226468011.

93. **Lawson, B.** *How Designers Think: The Design Process Demystified.* 4th ed. Amsterdam: Elsevier, 2006. 321 p. ISBN 0750660775.

94. **Leach, A.** *What is Architectural History?* Cambridge: Polity Press, 2010. 196 p. ISBN 13:9780745644561.

95. **Leach, N.** *Rethinking architecture*. London: Routledge, 2002. 432 p. ISBN 0415128269.

96. **Lefaivre, L., Tzonis, A.** *Architecture and Identity in a Globalized World (Architecture in Focus).* Prestel Publishing, 2003. 159 p. ISBN 10:3791329723.

97. **Lefebvre, H.** *The Production of Space.* Oxford: Blackwell, 1991. 26 p. ISBN 0631181776.

98. **Lejnieks, J.** *Krampis : Arhitekts A. Kronbergs*. Rīga: Neputns, 2011. 260 lpp. ISBN 9789984807744.

99. **Leeuwen, J., Timmermans H. J. P.** *Recent Advances in Design and Decision Support Systems in Architecture and Urban Planning.* Dodrdrecht; Boston: Kluwer, 2004. 358 p. ISBN 1402024088.

100. **Lejnieks, J.** *Juris Monvīds Skalbergs : Divkāršais kūlenis : Modernisms – Postmodernisms.* Rīga: Pētergailis, 2018. 151 lpp. ISBN: 9789984334615.

101. **Lejnieks, J.** *Patiesa forma : Tīrs stils : Modris Ģelzis : Arhitekts*. Rīga: Neptuns, 2007. 286 lpp. ISBN 9789984807102.

102. **Lejnieks, J.** *Rīga, kuras nav.* Rīga: Zinātne, 1998. 397 lpp. ISBN 10: 5796611917.

103. **Lejnieks, J.** *Marta Staņa : Vienkārši, ar vērienu.* Rīga: Rīgas pilsētas arhitekta birojs, 2013. 118 lpp. ISBN 10: 9984807991.

104. **Lejnieks, J., Redberga, Z.** (red.) *Latviešu arhitektu teorētiskie raksti un manifesti 20. gadsimtā = Latvian Architects: Theoretical Writings and Manifestos in the Twentieth Century.* Rīga: Mantojums, 2007. 175 lpp.

105. **Lenz, B., Schreiber, J., Stark, Th.** *Sustainable building services.* Munich: Institut fur Architektur-Dokumentation GmbH&Co.KG Altusried-Krugzell: Kosel GnbH &Co, 2011. 144 p. ISBN: 9783920034492.

106. **Mako, V., Blagojevic, M. R., Mako, M. V. L.** (ed.) *Architecture and Ideology.* Cambridge Scholars Publishing, 2014. 308 p. ISBN 13: 9781443860826.

107. **Mathison, S.** *Representation, Reporting, Communicating. Encyclopedia of Evaluation.* Canada: SAGE Publications; University of British Columbia, 2005. 520 p. ISBN: 9780761926092.

108. **Megi, B.** *Filozofijas vēsture.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 240 lpp. ISBN 9789984176086.

109. **Meinig, D. W., Jackson, J. B.** *The Interpretation of Ordinary Landscapes: Geographical Essays.* Oxford: Oxford University Press, 1979. 255 p.

110. **Meyer, A., Kuhlbrodt, S., Aerberhard, B.** *ETH Zurich lecture course= Architecture – a Synoptic vision = Example of an evolutionary history, a prospectus of developments from 1900 to today.* Berlin: Birkhauser Verlag AG, 2008. 22 p. ISBN 9783764388768.

111. **Miles, S**. *Consumerism: as a way of life.* London: SAGE, 1998. 186 p.

112. **Mintaurs, M.** *Arhitektūras mantojuma aizsardzības vēsture Latvijā.* Jelgavas tipogrāfija, 2016. 252 lpp. ISBN 9789934512896.

113. **Neufert, E., Neufert, P.** *Architect's data*. 4th ed. Blackwell, 2012. 594 p. ISBN 9781405192538.

114. **Oakley, D.** *The Phenomenon of architecture in Cultures in Change.* Elsevier Ltd., 1970. 390 p. ISBN 9780080160757.

115. **Obolensky, N.** *Complex adaptive leadership=Embracing paradox and uncertainty.* Farnham: Gover Publishing Limited, 2010. 238 p. ISBN 9780566089329.

116. **Palasmaa, J.** *The eyes of the skin. Architecture and Senses.* John Wiley&Sons, 2012. 126 p. ISBN-13: 9781119941286.

117. **Punch, M.** *Encyclopedia of Urban Studies: Uneven Development.* SAGE knowledge, 2009. 1080 p. ISBN: 9781412971973**.**

118. **Redbergs, O., Kalštrēma, I.** (red.) *Mūsdienu kultūras stāvokļi = Conditions for Contemporary Culture.* Rīga: Megaphone Publishers, 2013. 336 p. ISBN 9789934819209.

119. *Restaurētie kultūras pieminekļi Latvijā 2016.* VKPAI, 2017. 71 lpp. ISBN 9789934193064.

120. **Rokeach, M.** *The Nature of Human Values.* New York: Free Press, 1973. 438 p.

121. **Rokeach, M.** *Understanding Human Values: Individual and Societal.* New York: Free Press, 1979. 322 p.

122. **Rubenis, A.** *20. gs. kultūra Eiropā.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2004. 456. lpp. ISBN 9984044475.

123. **Rubenis, A.** *Ētika XX gadsimtā: Praktiskā Ētika.* Rīga: Zvaigzne ABC, 1996. 222 lpp.

124. **Sadri, H.** (ed.) *Neo-liberalism and the Architecture of the Post Professional Era*. Springer: 2018. 366 p. ISBN 9783319762678.

125. **Sadri, H., Sadri, S. Z.** *Architecture, City and Human Rights*. Centre for Habitat Studies, Girne American University, 2018. 70 p. ISBN 9781365953910.

126. **Sancho Pou, E.** *Function follows strategy. Architects'Strategies from the Fifties to the Present.* Detail, 2016. 194 p. ISBN 9783955531966.

127. **Sanoff, H.** *Community participation methods in design and planning.* New York: Wiley, 2000. 320 p. ISBN-10: 9780471355458.

128. **Scheler, M.** *Problems of a Sociology of Knowledge.* London: Routledge & Kegan Paul, 1980. 239 p. Translated by Manfred S. Frings. ISBN 0710003021.

129. **Schumacher, P.** *The Autopoiesis of Architecture: A New Agenda for Architecture*. Vol. II. UK: A John Wiley and Sons, Ltd., 2012. 774 p. ISBN 9780470666166.

130. **Schumacher, P.** *The Autopoiesis of Architecture: A New Framework for Architecture*. Vol. I. UK: A John Wiley and Sons, Ltd., 2011. 461 p. ISBN 9780470772980.

131. **Schwarch, S. L, Luycx, K., Vignoles, V. I.** *Handbook of identity, theory and research. Structures and process.* New York: Springer, 2011. 998 p. ISBN-10: 1461451027.

132. *Senākā tehniskā universitāte Baltijā – laikmeti un personības.* Rīga: RTU, 2012. 156 lpp.

133. **Sharmer, O. C.** *Theory U: Leading from the Future as it Emerges.* San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers, 2009. 531 p. ISBN 9781576758663.

134. **Sharmer, O.** *The Essentials of Theory U: Core Principles and Applications.* San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers, 2018. 168 p. ISBN 9781523094400.

135. **Siliņš, E. I.** *Lielo patiesību meklējumi.* Rīga: J. V. L., 2008. 510 lpp. ISBN 9984051862.

136. **Sitte, C.** *The Birth of Modern City planning*. Mineola, NY: Dover publications, 1986. 440 p. ISBN 0486451186.

137. **Smith, T. G.** *Vitruvius on Architecture.* New York: The Monacelli Press, Inc., 2010. 232 p. ISBN 1885254989.

138. **Šteinberga, A., Tunne, I.** *Jauniešu pašizjūta un vērtības.* Rīga: RaKa, 1999. 128 lpp. ISBN-13: 9789984151618.

139. **Strautmanis, I.** *Dialogs ar telpu.* Rīga: Liesma, 1977. 136 lpp.

140. **Strautmanis, I.** *Latviskā telpa.* Rīga: RTU Izdevniecība, 2011. 157 lpp. ISBN 9789934101410.

141. **Strautmanis, I.** *Māksla arhitektūrā.* Rīga: Liesma, 1982. 103 lpp.

142. **Strautmanis, I.** *Profesija – visa dzīve.* Rīga: Liesma, 1981. 111 lpp.

143. **Symes, M., Eley, J., Seidel, A.D.** *Architects and their practices: a changing profession.* Oxford: Butterworth Architecture, 1995. 223 p. ISBN-13: 9780750612999.

144. **Šusts, V.** *Telpas uztvere un kompozīcija.* Rīga: Zvaigzne ABC. 127 lpp. ISBN 9984360024.

145. **Taurens, J.** *Konceptuālisms Latvijā: Domāšanas priekšnosacījumi*. VKKF, 2014. 320 lpp. Mīkstais sējums. ISBN 9789934512322.

146. **Thilo, E., Esig, N., Hauser, G.** *Green building certification systems*. Munich: Institut fur Architektur-Dokumentation GmbH&Co.KG Regensburg: Aumuller Druck, 2011. 143 p. ISBN 9783920034546.

147. **Tschumi, B.** *Architecture Concepts: Red is Not a Color.* NY: Rizzoli International publications, Inc., 2012. 774 p. ISBN 13: 9780547837977.

148. **Tzonis, A., Lefaivre, L.** *Architecture of Regionalism in the Age of Globalization: Peaks and Valleys in the Flat World*. London; New York: Routledge, 2012. 232 p.

149. **Van Schaik, L.** *Mastering Architecture.* John Willey&Sons, 2005. 248 p. ISBN 0470092424.

150. **Van Schaik, L.** *Spatial Intelligence.* John Willey&Sons, 2005. 206 p. ISBN 9780470723227.

151. **Van Schaik, L., London, G., George, B.** *Procuring Innovative Architecture.* Routledge, 2010. 240 p. ISBN 13: 9780415429412.

152. **Vēbers, M.** *Protestantiskā ētika un kapitālisma gars*. Rīga: LU FSI, 2004. 303 lpp.

153. **Veinberga, S.** *Masmediji. Prese, radio un televīzija.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2004. 358 lpp.

154. **Venturi, R.** *Compexity and contradiction in Architecture.* China: Oceanic Graphic Printing, Inc., 1966. 136 p. ISBN 9780870702822.

155. **Vilbers, K.** *Īsa visaptverošā vēsture.* Rīga: Jumava, 2011. 408 lpp. ISBN 9789984389332.

156. **Vilbers, K.** *Visaptverošā teorija.* Rīga: Jumava, 2010. 232 lpp. ISBN 9789984387505.

157. **Vīnbergs, V., Bajārs P., Lejnieks J.** *V*X Latvijas arhitektūra kopš 1991. gada.* Nucleus: 2011. 192 lpp. ISBN 9789984492360.

158. **Vitgenšteins, L.** *Loģiski filosofiskais traktāts.* Rīga: Liepnieks un Rītups. 304 lpp. ISBN 9789984960920.

159. **Vitruvius, P. M.** *Ten Books on Architecture*. Amazon Kindle Edition. Digireads.com Publishing, 2009. 338 p. ISBN 1428080643.

160. **Watson, N.** Postmodernism and Lifestyles. *The Routledge companion to postmodernism*. 2nd ed. London; New York: Routledge, 2007. 65 p.

161. **Wellmer, A.** *The persistence of modernity: essays on aesthetics, ethics, and postmodernism.* Cambridge, Mass: MIT Press, 1991. 200 p.

162. **Whiteley, N.** *Design for society.* London: Reaktion Books, 1993. 194 p. ISBN: 9780948462658.

163. **Wittkower, R.** *Architectural Principles in the Age of Humanism.* 4th ed. London: Academy Ed., 1988. 160 p. ISBN 0856708755.

164. **Yaneva, A.** *Mapping controversies in architecture*. Routledge, 2012. 144 p. ISBN 9781409426684.

165. **Yaneva, A.** *The making of a building: A pragmatist approach to architecture.* Peter Lang Publishers, 2009. 227 p. ISBN 13: 9783039119523.

166. **Zeile, P.** *Dzīves patiesībai un skaistumam.* Rīga, 1967. 328 lpp.

167. **Zeile, P.** *Estētiskā doma Latvijā līdz 1940. gadam.* Rīga, 1976. 507 lpp.

168. **Zeile, P.** *Personība un vērtības.* Rīga, 1979. 266 lpp.

169. **Zībārte, I.** (red.) Process I. *Laikmetīgās arhitektūras grāmata Nr. 1.* Arhitektūras Veicināšanas Fonds, Jelgavas tipogrāfija, 2008. 223 lpp. ISBN 9789984394107.

170. **Zībārte, I.** (red.) Process II. *Laikmetīgās arhitektūras grāmata Nr. 2: Free Entry.* Arhitektūras Veicināšanas Fonds, Jelgavas tipogrāfija, 2009. 142 lpp. ISBN 9789984399027.

171. **Zībārte, I.** (red.) *Process III. Jaunā arhitektūra Latvijā.* Arhitektūras Veicināšanas Fonds, Jelgavas tipogrāfija, 2013. 221 lpp. ISBN 9789984496900.

172. **Zumthor, P.** *Atmospheres: architectural environments, surrounding objects.* Basel, Boston: Birkhauser, 2006. 75 p. ISBN 9783764374952.

Raksti krājumos un periodikā, pētījumi

173. **Ameloskina, N.** Rīgas vēsturiskā centra kultūrvēsturiskās vides saglabāšanas koncepcijas (1948–2006). *Latvijas Zinātņu Akadēmijas vēstis*, 2015, 69. sēj., 3./4. nr., 4.–20. lpp.

174. **Andersson, J. E.** Architectural Competitions as a Municipal Instrument for Innovating Space for the Ageing Society: The Dynamics of Three Competitions. *Proceedings of 5th International Conference on Competitions*, Delft, 2014, pp. 63–78.

175. Baltijas Konsultācijas SIA, Konsorts SIA. Latvijas radošo industriju darbība un priekšnoteikumi nozares mērķtiecīgai attīstībai*,* 2013, 224 lpp.

176. **Baron, J., Spranca, M.** Protected values. *Organ Behav Hum Decis Process*, 1997, 70 (1), pp. 1–16.

177. **Beauregard, R. A.** Urban Agglomeration. *Encyclopedia of Urban Studies,* University of Wisconsin, Green Bay, 2010, pp. 839–840.

178. **Bērzkalns, P.** Nacionālais stils celtniecībā. *Daugava*, 1938, Nr. 9, 845.–860. lpp.

179. **Brenner, N., Theodore, N.** Preface: From the „New Localism" to the Spaces of Neoliberalism. *Antipode*, 2002, Vol. 34 (3), pp. 341–347.

180. **Brown, L.** Architectural education: A new paradigm for the future. *Architecture of Architecture*, 2017, Vol. 1, pp. 106–108. ISSN 2575-7008.

181. **Bryant, Ch., Rodgers, C.** The changing Forms and Values of Architecture Practice. *Architectural Design*, 2018, Vol. 88 (5), pp. 6–13. DOI: 10.1002/ad.2336.

182. CABE. The Value Handbook: Getting the most from your buildings and spaces. *Commission for Architecture and the Built Environment*, 2006, pp. 49–64.

183. **Carmona, M., De Magalhães, C., Edwards, M**. Stakeholder Views on Value and Urban Design. *Journal of Urban Design*, 2002, Vol. 7(2), pp. 145–169.

184. **Cirtautas, M.** Urban Sprawl of Major Cities in the Baltic States. *Architecture and Urban Planning,* 2013, Vol. 7, pp. 72–79. ISSN 1691-4333.

185. **Darbiņa, G., Lūse, A.** Development of suburbs in the context of post-socialist consumption models: The case of Pierīga. *European Integration Studies*, 2012, No. 6, pp. 101–110. ISSN 1822–8402.

186. Excolo Latvia SIA. Latvijas arhitektūras nozares statistisks raksturojums. Rīga: LR Kultūras ministrija, 2014, 86 lpp.

187. **Frampton, K.** Studies in Tectonic Culture: The Poetics of Construction in Nineteenth and Twentieth Century Architecture. MIT Press, Cambridge, Mass., 1995, p. 448. ISBN: 9780262061735.

188. **Frampton, K.** Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance. Foster, H. (ed.) *The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture*, Bay Press, Port Townsen,1983, pp. 16–30.

189. **Freiberga, E.** European Values and Latvian Identity. National Identity and Vision of Europe. *Annals of the European Academy of Sciences and Arts*, 2000, vol. 28, Nr. 9, pp. 32–38.

190. **Frolov, A.** Nordic Block. Exibition and catalogue *Project Baltia*, 2014, p. 37.

191. **Grava, S.** Angļu–latviešu pilsētvides terminu vārdnīca. Rīga: *Jāņa Rozes apgāds*, 2006, 320 lpp. ISBN 9984232271.

192. **Graves, C. W.** Levels of Existence: an Open System Theory of Values. Journal of Humanistic *Psychology*, 1970, vol. 10 (2), pp. 131–155. DOI:10.1177/002216787001000205.

193. **Gražulevičiūte-Vileniške, I., Vitkuviene, J.** How Rural Becomes Rurban – Rural Manor Residencies in the Urban Context: Lithuanian Case. *Architecture and Urban Planning*, 2013, Vol. 7, p. 32–37. ISSN 1691-4333.

194. **Groskaufmanis, M., Ozola, E., Skrējāne, A.** (red.) The architecture of together and apart: an inquiry into apartment buildings. Latvian Pavilion 16th International Architecture Exhibition La Biennale di Venezia. *New Theatre Institute of Latvia*, 2018, p. 198. ISBN 9789934195129.

195. **Guilherme, P.** Shall we compete? *Proceedings of 5th International Conference on Competitions*, Delft, 2014, pp. 35–63.

196. **Guy, S.** Sustainable buildings, meanings, processes, users. *Built Environment*, 2002, Vol. 28, No. 1, pp. 5–11.

197. **Hanovs D.** Ievads. Par kultūrām, kopienām un piederību: dialogs mūsdienu Latvijā. Hanovs D. (red.) *Dialogs Latvijā: kultūru dažādība, robežas un saiknes*. Rīga: Akadēmisko programmu aģentūra, 2008. 6.–11. lpp.

198. **Hanovs, D., Mihailovs, I. J., Tēraudkalns, V.** Globalizācija: teorijas un prakses. Rīga, 2008, 100 lpp.

199. **Hartman, R. S.** Formal Axiology and the Measurement of Values. *Journal of Value Inquiry*, 1967, Issue 1, pp. 38–46. DOI: 10.1007/BF00149464.

200. **Inglehart, R.** The silent revolution in Europe: intergenerational change in post-industrial societies. *American Political Science Review,* 1971, Vol. 65 (4), pp. 991–1017.

201. **Inglehart, R**. Globalization and postmodern values. *The Washington Quarterly,* 2000, 23 (1), pp. 215–228. DOI: 10.1162/016366000560665.

202. **Inglehart, R.** Mapping global values. *Comparative Sociology*, 2006, 5 (2–3), pp. 115–136.

203. **Inglehart, R.** Changing values among Western publics from 1970 to 2006. *West European Politics,* 2008, Vol. 31 (1–2), pp. 130–146.

204. **Ījabs, I.** Pilsoniskā sabiedrība Latvijā : nākotnes perspektīvas. Ozoliņa, Ž., Ulnicāne-Ozoliņa, I (red.). *Latvija 2020: Nākotnes izaicinājumi sabiedrībai un valstij*, Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008, 141.–154. lpp.

205. **Jākobsone, J.** Local Identity – Influencing Factors on Cultural Heritage Preservation in Context of Sustainable Development. Kuldiga Case Study. *Sustainable Spatial Development*, 2011, Vol. 2, 85.–89. lpp. ISSN 1691-6174.

206. **Jencks, Ch**. In what style shall we build? *Architecture Review*, March 2015, pp. 90–100.

207. **Keil, R.** Common–Sense Neoliberalism: Progressive Conservative Urbanism in Toronto, Canada, *Antipode*, 2002, Vol 34, pp. 578–601.

208. **Kirby, A**. The production of private space and its implications for urban social relations. *Political Geography*, 2008, Vol. 27, Issue 1, pp. 74–95. ISSN 0962-6298.

209. **Krastiņš, J.** Latvijas arhitektūras nacionālā identitāte. *Latvijas Arhitektūra*, 1989, 5.–20. lpp.

210. **Kreiner, K.** Paradoxes of architectural competitions: the competition between efficiency, justice and creativity. *26th Annual ARCOM Conference, Association of Researchers in Construction Management*, 2010, pp. 441–450.

211. **Lasmane, S**. Cita triāde: intelekts, ētika, patība. No iespējamas sarunas ar kolēģi Ābramu Kleckinu. O. Proskurova (red.), *Laiku atšalkas: žurnālistika, kino, politika*. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2010, 4.–10. lpp.

212. **Lasmane, S., Šķilters, J.** (red.) Nacionālās identitātes komunikācija Latvijas kultūras telpā. *Valsts pētījumu programmas Nacionālā identitāte*, Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, 224 lpp.

213. Lauku Arhitektu Kopa. Lauku Sēta : Gaile, Z (red.) [katalogs] *Lauku Arhitektu Kopas Izstāde,* Rīga: Jauno Mākslinieku Klubs, Jāņa Sēta, 1989.

214. **Laube, E.** Arhitektūras gars atjaunotā Latvijā. *Latvijas Arhitektūra*, 1939, Nr. 4/5, 111.–113. lpp.

215. **Laube, E.** Kādā ceļā iegūstama latviski īpatnēja arhitektūra. *Raksti par arhitektūru*. Linkolna: Vaidava, 1960, 81.–83. lpp.

216. **Laube, E**. Nacionālā elementa apzināta realizācija celtnieciskā arhitektūrā. *Raksti par arhitektūru.* Linkolna: Vaidava, 1960. 71. lpp.

217. **Lediņš, H.** Arhitektūras uztveres filozofiskie aspekti. Rīga, 1981. 19 lpp.

218. **Lejnieks, J.** Okupācijas laika arhitektūra Latvijā: Zagtā vai dāvinātā. *Māksla*, 1990, Nr. 12 (142). 36.–41. lpp.

219. **Lešinska, A.** Monitorings par sabiedrības informēšana par būvniecības iecerēm atbilstoši Būvniecības likumā noteiktajam, *Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS*, 2015, 114 lpp. ISBN 978-9934-532-09-2.

220. **Liepa, E.** Konkurence būvniecības tirgū Latvijā. *Konkurences padome:* Rīga, 2006, 165 lpp.

221. **Litvins, G.** Sabiedrības līdzdalība teritorijas plānošanas un būvniecības jautājumos. *Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS*, 2008, 128 lpp.

222. **Lukševics, U., Leitāne-Šmīdberga, L., Jauja, Z.,** u. c. (red.) Un-written. Exhibition of Latvia at the 14th International Architecture Exhibition – la Biennale di Venezia. *Catalogue*. Riga, 2014, pp. 349–366.

223. **Lūse, A.** Konkursa „Ilgtspējīgākā ēka un projekts Latvijā 2013" izvērtēšana. *Latvijas Būvniecība*, 2013, Nr. 6 (41), 16.–22. lpp.

224. **Lūse, A.** Latvijas būvnozares konkursu kalendārs. *Latvijas Būvniecība*, 2013, Nr. 2 (37), 24.–29. lpp.

225. **Lūse, A.** Konkursa „Ilgtspējīgākā ēka un projekts Latvijā 2014" uzvarētāji. *Latvijas Būvniecība*, 2014, Nr. 5 (46), 10.–17. lpp.

226. **Lūse, A., Holcmane, V**. Diskusija „Vai nozares konkursu rezultāti liecina, ka laba arhitektūra ir arī laba būve?". *Latvijas Būvniecība*, 2013, Nr. 3 (38), 94.–96. lpp.

227. **Ļisicina L.** Dzīves baudītāji vai tradicionālisti? Latvijas iedzīvotāju vērtīborientācija „treknajos gados". Škilters, J., Lasmane, S. (red.), *Nacionālās identitātes komunikācija Latvijas kultūras telpā*, Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2009, 67.–81. lpp.

228. **Mako, V.** (ed.) Architecture and Ideology. *International Conference Faculty of Architecture, University of Belgrade*, 2012, pp. 652–662.

229. **Maslow, A. H.** A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 1943, Vol. 50, Issue 4, pp. 370–396.

230. **Menon, C., Vandenburgh, D. W**ho-or What-"Wins" an Architectural Competition? A Model and a Case Study. *FORMakademisk*, 2014, Vol. 7, No. 1, pp. 1–19.

231. **Moore, S.** Technology, place and the nonmodern thesis. *Journal of Architectural Education*, 2001, Vol. 54, Issue 3, pp. 130–139.

232. **Mueller, R. W.** The axiology of Robert S. Hartman: A critical study. *The Journal of Value Inquiry,* 1969, Vol. 3, Issue 1, pp. 19–29.

233. **Murray, M., Greer, J., Houston, D**. Bridging Top down and Bottom up: Modelling Community Preferences for a Dispersed Rural Settlement Pattern. *European Planning Studies*, 2009, Vol. 17 (3), pp. 441–462.

234. **Mūriņš, S.** Pētījums par sabiedrības iesaistes mehānismiem attīstības plānošanā un uzraudzībā vietējā līmenī. *Rīgas plānošanas reģions*, 2013, 20 lpp.

235. **Neiders, I.** Morālā motivācija: vēlmes un iemesli. *Filosofija*. Rīga: LU, 2005, 687. sējums, 31.–44. lpp.

236. **Nikodemus, O., Bell, S., Grīne, I**., u. c. The impact of economic, social and political factors on the landscape structure of the Vidzeme Uplands in Latvia. *Landscape and Urban Planning*, 2005, Vol. 70, Issues 1–2, pp. 57–67. ISSN 0169-2046.

237. **Ņikiforovs, O.** Pedagoģijas pamati: lekciju kurss – konspekts un kontroluzdevumi klātienes, neklātienes un distanta apmācībai. Rīga: *Baltijas Starptautiskā akadēmija*, 2008, 136 lpp.

238. **Palasmaa, J.** Is Finnish architecture losing its direction. *Finnish Architecture 2010/2011*, Helsinki, 2012, pp. 28–31.

239. **Palasmaa, J**. Space, Place and Atmosphere: Peripheral Perception in Existential Experience. *Lebenswelt*, 2014, Nr. 4, pp. 230–245.

240. **Pēkšēns, K.** Kā varam vēl būvēt? *Ekonomists*, 1920, 12. sēj., Nr. 9, 255.–229. lpp.

241. **Pelše, S.** Kultūrainas panorāma. *Mākslas Vēsture un Teorija*, 2014, Nr. 17, 65.–66. lpp.

242. **Pužulis, A., Šķiņķis P.** Pierīgas apdzīvojuma struktūras izpēte, *Rīgas plānošanas reģions*, 2009, 20 lpp.

243. **Rapaports, A.** Arhitektūras jēga. Redbergs, O. (red.). *Mūsdienu kultūras stāvokļi*. Megaphone Publishers, 2013, 289.–294. lpp.

244. **Rapaports, A.** Arhitektūru var glābt tikai Dievs. *Rīgas Laiks*, 2012, Nr. 1, 49.–57. lpp.

245. **Raz, J.** Value incommensurability: some preliminaries. *Proceedings of the Aristotelian Society*, 1985, Vol. 86 (1), pp. 117–134.

246. **Ronn, M.** Architectural quality in competitions. A dialogue based assessment of design proposals. *FORMakademisk*, 2011, Vol. 4, Nr. 1, pp. 100–115.

247. **Ronn, M.** Choosing architects for competitions- experiences from the selection of design teams in Sweden. *FORMakademisk*, 2014, Vol. 7, Nr. 1, pp. 1–17.

248. **Ronn, M., Kazemian, R.** Key concepts, Criteria and Quality Judgement in Architecture. Stockholm: *KTH Royal Institute of Technology*, 2007, pp. 1–21.

249. **Rungule, R., Seņkāne, S**. Latvijas iedzīvotāju vērtības pēc Eiropas Sociālā pētījuma datiem. *Politiskās, ekonomiskās, sociālās un tiesiskās sistēmas transformācijas Latvijā un pasaulē*, Rīgas Stradiņa universitāte, 2016, 274. lpp.

250. **Savage, M., Bagnall, G., Longhurst B.** Suburbia and the Aura of Place. *Globalization and Belonging,* 2010, Chapter 4, pp. 78–105.

251. **Scheler, M.** Formalism in Ethics and Non-Formal Ethics of Values: A New Attempt Toward the Foundation of an Ethical Personalism. *Northwestern University Press*, 1973, pp. 5–369.

252. **Schwartz, S. H.** Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 1992, 25, pp. 1–65.

253. **Scotte, H.** The condition of identity in modern architecture, *Project International*, 2011, No. 30, 193 p.

254. **Sīle, V., Sīlis, V.** Refleksija par vērtībām tagadnes kontekstā. *Akadēmiskā Dzīve* 2017./2018., Nr. 54, 72.–84. lpp.

255. **Soja, E. W.** Regional Planning and Development Theories. Kitchin,R., Thrift, N. (ed.) *International Encyclopedia of Human Geography,* Elsevier, 2009, pp. 259–270. ISBN 9780080449104.

256. **Strautmanis, I.** Arhitektoniskās vides emocionāli estētiskā uztvere. *Arhitektūra un pilsētbūvniecība Latvijas PSR II: Rakstu krājums*, Rīga: Zinātne, 1971, 29.–35. lpp.

257. **Strautmanis, I.** Par arhitektūras informatīvi emocionālo potenciālu. *Pilsētu attīstība un arhitektūra Latvijas PSR,* Rīga: Zinātne, 1974, 52.–57. lpp.

258. **Strautmanis, I., Grūbe, V.** Struktūras jēdziens, tās uztveres iespējas un izmantošana arhitektūras teorijā. *Latvijas PSR pilsētu arhitektūra.* Rīga: Zinātne, 1979, 34.–47. lpp.

259. **Svensson, C**. Speaking of architecture. A study of the jury's assessment in an invited competition. *Nordic Journal of Architectural Research*, 2009, Vol. 22 (2/3), pp. 94–107.

260. **Šķilters, J., Lasmane, S.** (red.) Nacionālās identitātes komunikācija Latvijas kultūras telpā. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, 224 lpp.

261. **Šusts, V.** Mājas un mājīgums. *Māksla*, 1968, Nr. 2 (38), 21.–23. lpp.

262. **Šuvajevs, I.** Laika raksturojums. *Vērtību un identitātes meklējumos*, Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2012, 302 lpp.

263. **Taurens, J**. Konteksta jēdziens arhitektūras semantikā. *Mākslas darbs un komentārs*, 2001, Rīga: LEA, 20.–22. lpp.

264. **Taurens, J.** Mājas: Arhitektūras valoda. Mājas: Pagātnes atmiņas – nākotnes vīzijas. Rīga: *LU Praktiskās filozofijas katedra*, 1998, 136.–146. lpp.

265. **Taurens, J.** Arhitektūras semantika. Demakova, H. (red.), *Sarunas III,* Rīga: Jaunā akadēmija, 2003, 354.–360. lpp.

266. **Taurens, J.** Meaning and Context in the Language of Architecture. Place and Locations IV, *Studies in Environmental Aesthetics and Semiotics*, 2008, p. 71–82. ISSN 1736-2326.

267. **Tostrup, E.** Architecture and rhetoric: text and design in architectural competitions, Oslo, 1939-1997. *Andreas Papdakis Publisher*, 1999, p. 208. ISBN 1901092054.

268. **Tračuma, B.** Koncertzāle „Lielais dzintars", Kukainīša anatomija jeb Liepājas daudzfunkcionālais centrs „Lielais dzintars" tuvplānā. *Latvijas Būvniecība*, 2016, Nr. 1, 51.–63. lpp. ISSN 1691-4058.

269. **Van de Poel, I.** Values in engineering design. Philosophy of technology and engineering sciences, *Handbook of the philosophy of science.* Elsevier, 2009, Vol. 9, pp. 973–1006.

270. **Van de Poel, I.** Translating values into design requirements. *Philosophy and engineering: reflections on practice, principles and process*. Springer, 2013, pp. 253–266.

271. **Van de Poel, I.** Conflicting Values in Design for Values. *Handbook of Ethics, Values, and Technological Design*, 2014, pp. 1–23.

272. **Van Eyck, A.** The Child, the city and the Artist. 1962. Ligtelijn V., Strauven, Fr. (ed.) *Aldo van Eyck. Writings*, SUN, 2008, p. 159. ISBN: 978-90-8506-262-2.

273. **Van Schaik, L.** The Practice of Practice: practice based research in Architecture. *The Practice of Practice: Research in the Medium of Design*, RMIT University Press, 2016, pp. 12–19.

274. **Van Schaik, L.** Understanding the Practice. *Fender Katsalidis: Working Architecture*. Uro Publications, 2017, pp. 22–55.

275. **Vanags, A., Miķelsone, A., Gubins, S.** Latvijas radošo industriju apskats: definīcija, statistika, ekonomika un savstarpējās saiknes. *A Baltic International centre for economic policy studies*, 2007, 125 lpp.

276. **Volker, L.** Deciding about Design Quality. Value judgements and decision making in the selection of architects by public clients under European tendering regulations. Leiden: *Sidestone Press*, 2010, pp. 1–6.

277. **Volker, L.** Design a design competition: the client perspective. *Design research society international conference: design & complexity*, 2011, pp. 1–11.

278. **Yaneva, A.** Making the Social Hold: Towards an Actor-Network Theory of Design. *Design and Culture*, 2015, Vol. 1 (3), pp. 273–288. DOI: 10.1080/17547075.2009.11643291.

279. **Zeltiņa L.** Latviskā identitāte Eiropas identitātes kontekstā. *Humanitārās un sociālās zinātnes*, 2006, Nr. 10, 94.–99. lpp. ISSN 1407-9291.

280. **Zeltiņa, L.** Modernā sabiedrība ilgtermiņa perspektīvā. *Humanitārās un sociālās zinātnes*, 2003, Nr. 4, 134.–141. lpp. ISSN 1407-9291.

281. **Zigmunde, D.** Harmonization of Landscape Aesthetics and Ecology in the Context of Sustainable Planning. Sustainable Spatial Development. *Sustainable Spatial Development*, Vol. 1, 2010, pp. 94–98. ISSN 1691-6174.

282. **Zimmels, G.** Nauda modernajā kulturā. *Latvijas Universitātes raksti*. Rīga: LU, 2002, 629. sēj., 12.–38. lpp.

Nepublicētie darbi, disertācijas un promocijas darbi

283. *Arhitekta ētikas un profesionālās rīcības kodekss.* Latvijas Arhitektu savienības padome. Rīga: Latvijas arhitektu savienības (LAS) arhīvs, 2012. 6 lpp.

284. *Arhitektūras nozari regulējošo likumprojektu izvērtējums*. Nacionālās arhitektūras padomes darba grupa. Rīga: Latvijas Arhitektu savienības (LAS) arhīvs, 2015. 21 lpp.

285. **Austruma, S.** *Jauniešu vērtības pātērētājsabiedrībā Latvijā*. Promocijas darbs. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 2012.

286. **Danovskis, E.** *Likumu un normatīvo aktu sistēmas hierarhija Latvijā.* LU mācību programma „Publiskās tiesības". Rīga: LU, 2016.

287. **Liepa-Zemeša, M.** *Pilsēttelpas attīstība Rīgā.* Promocijas darbs. Rīga: RTU, 2011. 204 lpp.

288. **Pužulis, A.** *Robežu loma ģeogrāfiskajā telpas organizācijā Latvijā*. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte, 2012. 77 lpp.

289. **Pūre, I.** *Sabiedrisko attiecību attīstība un izpratnes dažādība Latvijā (1991–2010)*. Promocijas darbs. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2013. 193 lpp.

290. **Stipre, S.** *Valsts apbalvojumi Latvijā un to tiesiskais regulējums*. Promocijas darbs. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2014. 255 lpp.

291. **Stūre, I.** *Kultūras un dabas mantojuma aizsardzība un attīstības plānošana.* Promocijas darbs. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2004. 194 lpp.

292. **Taurens, J.** *Lingvistiskās nozīmes teorijas arhitektūras semantikā.* Promocijas darba kopsavilkums. Rīga: LU, Vēstures un filozofijas fakultāte, 2015. 28 lpp.

Elektroniskie resursi

293. Aksioloģija (Аксиология) [tiešsaiste]. *www.gtmarket.ru* [skatīts 11. 03. 2009.]. https://gtmarket.ru/conscepts/6894.

294. Aksioloģija (Аксиология) [tiešsaiste]. *http://dic.academic.ru* [skatīts 11.03.2012.]. https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy.

295. **Albrow, M.** Globalization after Modernization: A New Paradigm for the Development Studies. [online]. *in F. J. Schuurman (ed.) Globalization and Development Studies: Challenges for the 21st Century, pp. 21–30. London: SAGE Publications, 2011* [cited 11.11.2014.]. https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0268580904045344.

296. Arhitektūras portāla *a4d* ikgadējā arhitektu aptauja par gada nozīmīgākajiem notikumiem [tiešsaiste 12.04.2015.]. www.a4d.lv/gadaaptauja/2015.

297. Arhitektūras portāla *a4d* ikgadējā arhitektu aptauja par gada nozīmīgākajiem notikumiem [tiešsaiste 12.04.2016.]. www.a4d.lv/gadaaptauja/2016.

298. **Austers, I.** Swedbank Latvijas Vērtību pētījums sadarbībā ar SKDS [tiešsaiste]. *Latvijasvertibas.lv* [citēts 09.11.2015.]. http://www.leta.lv/lvbparskats/lvbparskats/press_release.

299. **Austers, I., Andersone, M.** Īss ziņojums par Latvijas iedzīvotāju aptauju : Ilgtspējīga attīstība, vērtības un paradumi [tiešsaiste]. *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam,* 2008 [citēts 11.11.2010.]. http://www.latvija2030.lv/page/242.

300. Balva: Arhitekta pēda**.** Piešķir kopš 2006.gada Arhitektūras veicināšanas fonds [tiešsaiste]. *a4d.lv* [skatīts 10.05.2015.]. http://www.a4d.lv/lv/notikumi/janis_lejnieks_sanem_arhitekta_pedu_2006/.

301. Balva: Baltijas Asamblejas balva literatūrā, mākslā un zinātnē [tiešsaiste]. *Baltijas Asambleja* [skatīts 10.05.2015.]. http://baltasam.org/en/prizes/baltic-assembly-prize.

302. Balva: Jaunie Projekti. Piešķirta 2006.–2008. [tiešsaiste]. *Latvijas nekustamo īpašumu darījumu asociācija* [skatīts 10.05.2015.]. http://jaunieprojekti.lv/lv/n ewspaper/33/news/5.html.

303. Balva: Būvindustrijas gada balva, Mūža ieguldījums būvniecības nozarē, Gada inženieris Latvijā. Piešķir kopš 2013. gada Latvijas Būvnieku asociācija un medijs Latvijas Būvniecība [tiešsaiste]. Buvindustrijaslielabalva.lv [skatīts 10.05.2015.]. http://www.gadabuvinzenieris.lv/BI/aktualitates/.

304. Balva: Eiropas Arhitektūras balva. Piešķir kopš 2006. gada Eiropas Arhitektūras mākslas dizaina un pilsētu studiju centrs [tiešsaiste]. *Europeanarch.eu* [skatīts 10.05.2015.]. http://www.a4d.lv/lv/notikumi/jauna-eiropas-arhitekturas-balva/.

305. Balva: Eiropas balva par arhitektūras mantojuma saglabāšanu [tiešsaiste]. *Heritageportal.eu* [skatīts 10.05.2015.]. http://www.heritageportal.eu/News-Events/Latest-News/-European-Award-for-Architectural-Heritage-intervention-AADIPA.html.

306. Balva: Energoefektīvākā ēka Latvijā. Piešķir kopš 2011. gada medijs Latvijas Būvniecība, Ekonomikas ministrija un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija [tiešsaiste]. *Energoefektivakaeka.lv* [skatīts 10.05.2015.]. http://www.energoefektivakaeka.lv/index.php/home/konkursa-nolikums-2015.

307. Balva: Gada balva dizainā**.** Piešķir kopš 2008. gada Latvijas Dizaineru savienība [tiešsaiste]. *Design.lv* [skatīts 10.05.2015.]. http://design.lv/en/gada-balva-dizaina/gada-balva-dizaina-2014.

308. Balva: Gada labākā būve Latvijā. Piešķir kopš 1996. gada Latvijas Būvnieku asociācija [tiešsaiste]. *Gadabuve.lv* [skatīts 10.05.2015.]. http://gadabuve.lv/index.php/nolikums/.

309. Balva: Ilgtspējīgākā ēka un projekts Latvijā. Piešķir kopš 2008. gada mediji Latvijas Arhitektūra, Latvijas Būvniecība, Latvijas Ilgtspējīgas būvniecības padome un Pasaules Zaļās būvniecības padome [tiešsaiste]. ipb.lv [skatīts 10.05.2015.]. http://www.ibp.lv/lv/musu-projekti/konkurss-ilgtspejigaka-eka-un-projekts-2014/.

310. Balva: Kultūras izcilības balva. Piešķir kopš 2014. gada LR Kultūras ministrija [tiešsaiste]. *km.gov.lv* [skatīts 10.05.2015.]. http://www.km.gov.lv/lv/ministrija/izcilibas_balva.html.

311. Balva: Kultūras mantojuma Lielā Gada balva. Piešķir kopš 2002. gada Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija [tiešsaiste]. *mantojums.lv* [skatīts 10.05.2015.]. https://mantojums.lv/lv/jaunumi/kulturas-mantojuma-gada-balva-2013-laureati/.

312. Balva: Latvijas Būvniecības gada balva. Piešķir kopš 2013. gada mediji Latvijas Arhitektūra un Latvijas Būvniecība [tiešsaiste]. latvijasbuvnieciba.lv [skatīts 10.05.2015.]. http://www.latvijasbuvnieciba.lv/LB/lb-gadabalva-2014/.

313. Balva: Latvijas Gada balva arhitektūrā. Piešķir kopš 1995. gada Latvijas Arhitektu savienība [tiešsaiste]. *latarh.lv* [skatīts 10.05.2015.]. https://www.latarh.lv/gada-balva/2015-gada-labakie/.

314. Balva: Latvijas reģionālās arhitektūras balva**.** Piešķir kopš 2012. gada Rīgas Tehniskā Universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultāte [tiešsaiste]. *apf.rtu.lv* [skatīts 10.05.2015.]. http://www.apf.rtu.lv/lv/node/426.

315. Balva: Mies van der Rohe prize. Piešķir kopš 1988. gada (Latvijā kopš 2005. gada) Eiropas Komisija [tiešsaiste]. *miesarch.com* [skatīts 10.05.2015.]. https://www.miesarch.com/archive.

316. Balva: Rīgas arhitektūras Gada balva**.** Piešķir kopš 2011. gada Rīgas pilsētas arhitekta birojs [tiešsaiste]. *Arhitekts.riga.lv* [skatīts 10.05.2015.]. http://www.arhitekts.riga.lv/index.php.

317. Balva: Starptautisko īpašumu balva. Piešķirta 2014. gadā [tiešsaiste]. *International Property Media Ltd* [skatīts 10.05.2015.]. http://propertyawards.net/europe-2014.

318. Balva: Ventspils pilsētas balva „Baltā Dūna". Piešķir kopš 2001. gada Ventspils pašvaldība [tiešsaiste]. *Ventspils.lv* [skatīts 10.05.2015.]. http://www.ventspils.lv/lat/pilseta/74054-norisinasies-ikgadejais-arhitektu-lielais-ziemas-pasakums-balta-duna-2014.

319. **Basulto, D.** Venice Biennale 2012: Elbphilharmonie/Herzog & de Meuron [online]. *Archdaily.com* [cited 12.03.2016.]. http://www.archdaily.com/269531/venice-biennale-2012-elbphilharmonie-herzog-de-meuron.

320. **Britton, K.** A Regionalist Panorama for Architecture and Beyond, Metropolitics [online]. *Metropolitiques.com* [cited 30.01.2013]. http://www.metropolitiques.eu/A-Regionalist-Panorama-for.html.

321. **Brokane, L.** Publiskā apspriešana: realitāte vai fikcija [tiešsaiste]. *LETA: Rīgas Balss, 14.08.2008.* [skatīts 01.10.2016.]. www.leta.lv/arhivs.

322. **Budže, K.** 21. gadsimta vislaikmetīgākā arhitektūra ir pagātnes mantojums [tiešsaiste]. *Arterriory.com* [citēts 15.12.2015.]. http://www.arterritory.com/lv/dzivesstils/arhitektura/3717:21._gadsimta_vislaikmetiga ka_arhitektura_ir_pagatnes_mantojums.

323. **Butters, Ch.** A Holistic Method of Evaluating Sustainability [online]. *Norwegian Architects for Sustainable Development (NABU), 2012* [cited 15.12.2015]. http://www.universellutforming.miljo.no/file_upload/idebank%20article%20chris%20b utters.pdf.

324. **Dambis, J.** Kultūras pieminekļu aizsardzības sistēma Latvijā [tiešsaiste]. *Latvijas Arhitektu savienība, 09.03.2018.* [skatīts 01.05.2018.]. skatīts https://pkpp.lv/course/10017-2/.

325. Diskusija : Kā vienkāršot būvniecības procesu – ceļš, pa kuru jāiet [tiešsaiste]. *Portals.lv* [skatīts 01.03.2018.]. https://lvportals.lv/viedokli/292246-diskusija-ka-vienkarsot-buvniecibas-procesu-cels-pa-kuru-jaiet-2017.

326. Diskusija : Kur meklējama nacionālā identitāte arhitektūrā [tiešsaiste]. *La. lv* [skatīts 14.05.2013.] http://www.la.lv/kur-meklejama-nacionala-identitate arhitektura%E2%80%A9-diskusija-2/.

327. Eksperta viedoklis: vai UNESCO Rīga sagrūs [tiešsaiste]. *City24.lv* [skatīts 04.05.2018.] https://www.city24.lv/lv/nekustama-ipasuma-zinas/10887/eksperta-viedoklis-vai-unesco-riga-sagrus.

328. European Institute for public participation : Public Participation in Europe. An international perspective, 2009 [online]. *European Institute for public participation* [cited 01.10.2016.]. http://www.partizipation.at/eipp_public_participation0.html.

329. **Frearson, A.** Elbphilharmonie by Herzog & de Meuron at Venice Architecture Biennale 2012 [online]. *Dezeen.com* [cited 13.03.2016.]. http://www.dezeen.com/2012/08/30/elbphilharmonie-by-herzog-de-meuron-at-venice-architecture-biennale-2012/.

330. **Flyvbjerg, B.** Phronetic Planning Research: Theoretical and Methodological Reflections [online]. *Planning Theory and Practice*, *2004* [cited 03.03.2017.]. https://ssrn.com.

331. **Goldstein, E. B.** ed. Bayesian approach: Perception as Informational Extraction [online]. *Encyclopedia of Perception, 201-5*, *Sage Publications, 2010.* [cited 03.03.2016.]. http://sk.sagepub.com.

332. **Groskaufmanis, M.** Intervija, K. Kalns, Laikraksts Diena [tiešsaiste]. *www.diena.lv* [skatīts 24.11.2017.]. https://www.diena.lv/raksts/kd/intervijas/intervija-ar-arhitektu-matisu-groskaufmani.

333. **Heller, B. G.** Red Business, Blue Business [online]. *www.di.net* [cited 03.03.2017.]. https://www.di.net/articles/red_business_blue_business/.

334. Hamurapi likumu kodekss : Ārvalstu tiesību avoti (no vissenākajiem laikiem līdz 1689. gadam) [tiešsaiste]. *Vesture.eu* [skatīts 03.03.2018.]. http://vesture.eu/index.php/Hamurapi_likumi.

335. **Hofmann, S.** Architecture Is Participation : Die Baapiloten : Methods and Projects [online]. *DieBaupiloten, 2015.* [cited 02.04.2016]. http://www.baupiloten.com/2016/03/04/architecture-is-participation/.

336. **Inglehrats, R., Wezels, Ch.** World Value Survey Map, 2006 [online]. *Worldvaluesurvey.org* [cited 04.03.2015.]. http://www.worldvaluessurvey.org/images/Cultural_map_WVS6_2015.jpg.

337. **Kalkatechi, M.** Nonmodern regionalism and sustainability: the case of two contexts [online]. *College of Architecture and Environmental Design of Kent State University, August 2009.* [cited 10.02.2013.]. https://etd.ohiolink.edu/rws_etd/document/get/kent1248015232/inline.

338. Konference: Kultūras mantojuma, mūsdienu arhitektūras un dizaina mijiedarbība [tiešsaiste]. *Latvijas Prezidentūra Eiropas Savienības Padomē, Starptautiska konference, 2013.gada 12.-13.marts* [skatīts 02.02.2016.]. https://mantojums.lv/media/uploads/dokumenti/konf_sem_diksusiju_dokumenti/konferences_delegatu_pazinojums_13032015_final_lv.pdf.

339. **Kārkliņa, K.** Recenzija grāmatai „Mūsdienu kultūras stāvokļi. Rīga" [tiešsaiste]. *Megaphone Publishers, 2018* [skatīts 04.04.2018]. http://hilbig.lv/mp/rewiev-by-kristiana-karklina-university-of-latvia-recenzija-gramatai-musdienu-kulturas-stavokli-riga-2.

340. **Kellow, P.** Architecture and Ideology [online]. *INTBAU, France, 2006* [cited 02.09.2016]. http://www.intbau.org/archive/essay15.htm.

341. Konference : Būvniecības kvalitāte Latvijā [tiešsaiste]. *Rīgas Tehniskā universitāte (RTU), Ilgtspējīgas Būvniecības padome (IBP), 2014-2016* [skatīts 05.05.2016.]. http://kvalitatebuvnieciba.lv/prezentacijas/.

342. **Krastiņš, J.** Arhitektūras stili Latvijā [tiešsaiste 02.02.2012.]. http://e.znet.lv/Arhitekt_stili_Latvija_Text.pdf.

343. **Krastiņš, J.** Reinholds Georgs Šmēlings (1840–1917). Rīgas pilsētas arhitekts [tiešsaiste 02.02.2012.]. http://e.znet.lv/Shmelings_lat.pdf.

344. **Kūle, M.** Vai dzīvosim bez vērtībām. Pārdomas par humanitāro pētījumu lomu nacionālās identitātes veidošanā [tiešsaiste]. *Lvportals.lv* [skatīts 01.07.2010.]. https://lvportals.lv/viedokli/194196-vai-dzivosim-bez-vertibampardomas-par-humanitaro-petijumu-lomu-nacionalas-identitates-veidosana-2009.

345. **Law, J.** Objects, spaces and Others [online]. *Lancaster: Lancaster University, The Centre of Science Studies, 2000* [cited 02.11.2016.]. http://www.comp.lancs.ac.uk/sociology/papers/Law-Objects-Spaces-Others.pdf.

346. Latvijas Arhitektu Savienība : Latvijas Arhitektu savienības struktūra [tiešsaiste]. *Latarh.lv* [skatīts 20.04.2012.]. https://www.latarh.lv/las/parvaldes-struktura/.

347. Latvijas Arhitektu savienība : Arhitektūras nedēļa 2018 [tiešsaiste]. *Latarh.lv* [skatīts 20.05.2018.]. https://www.latarh.lv/ar-pasakumu-programmu-tiks-atzimeta-arhitekturas-nedela/.

348. Latvijas kultūras kanons [tiešsaiste]. *Kultūraskanons.lv* [skatīts 12.10.2012.]. https://kulturaskanons.lv/archive/vecrigas-siluets/.

349. **Lasmane, S.** Kāda ir mediju vara Latvijā [tiešsaiste]. *Delfi.lv* [skatīts 08.08.2015.]. http://www.delfi.lv/news/national/politics/skaidrite-lasmane-kada-ir-mediju-vara-latvija.d?id=18856346.

350. **Leitāne, L.** Architectural competitions 2004–2013 : 100 addresses the Historic centre of Riga, 2015 [online]. *Academia.edu* [cited 12.10.2015.]. https://www.academia.edu/29514040.

351. **Leitāne, L.** Arhitektūras konkursu prakse Rīgā : 1991–2013 [tiešsaiste]. *Arhitekts.riga.lv* [skatīts 12.10.2015.] http://ej.uz/rigaskonkursi_petijums.

352. **Lejnieks, J., Meiers, G., Kukainis, I.** Rīgas panorāma un siluets kā Eiropas mantojuma zīmes vieta [online]. *Valsts Kultūras Pieminekļu Aizsardzības Inspekcija, 2015* [skatīts 08.08.2017.]. https://mantojums.lv/lv/.

353. **Lin, J., Mele, C.** ed. The Urban Sociology Reader [online]. *2nd ed. The Routledge, 2012* [cited 12.10.2015.]. https://www.taylorfrancis.com/books/e/9780203103333.

354. **Mace, A.** Suburbanization [online]. *in: Kitchin, R. and Thrift, N. (ed.) International Encyclopedia of Human Geography. Oxford: Elsevier, 2009. pp. 77–81* [cited 12.10.2015.]. https://westminsterresearch.westminster.ac.uk/item/90y50/suburbanization.

355. **MacLeod, G., Ward, K.** Encyclopedia of Urban Studies: Patchwork Urbanism [online]. *SAGE Knowledge, 2009.* [cited 12.10.2015.]. http://sk.sagepub.com/reference/urbanstudies/n211.xml.

356. **Makau, J. M.** Encyclopedia of Identity: Diversity [online]. *SAGE knowledge, 2010.* [cited 12.10.2015.]. https://sk.sagepub.com/reference/identity.

357. **McGuirk, P., Dowling, R.** Neoliberal privatisation : Remapping the public and the private in Sydney's masterplanned residential estates [online]. *Political Geography, 2009* [cited 12.10.2015.]. https://researchers.mq.edu.au/en/publications/neoliberal-privatisation-remapping-the-public-and-the-private-in-.

358. Mediju portāls: Diskusija : Par sakārtotu un laikmetīgu vidi Ikšķilē [tiešsaiste]. *A4d.lv, 2008* [citēts 01.10.2016.]. http://www.a4d.lv/lv/notikumi/1220.

359. Mediju portāls: Ikšķiles novada kultūras centrs [tiešsaiste]. *a4d.lv,* 2008. [skatīts 01.10.2016.]. http://www.a4d.lv/lv/projekti/ikskiles_novada_kulturas_centrs/.

360. Mediju portāls: "Grēcinieku 25" sāga [tiešsaiste]. *Arterritory.com, 2014* [skatīts 01.10.2016.]. http://www.arterritory.com/lv/teksti/raksti/4141-grecinieku_25_saga.

361. Mediju portāls: Apstrīd 20,5 miljonu vērta muzeju krātuvju kompleksa būvniecības iepirkuma rezultātus [tiešsaiste]. *Dienas bizness, 2016.* [skatīts 01.10.2016.]. http://www.db.lv/ipasums/apstrid-20-5-miljonu-verta-muzeju-kratuvju-kompleksa-buvniecibas-iepirkuma-rezultatus-444313.

362. Mediju portāls: Sākušies rakstniecības un mūzikas muzeja rekonstrukcijas darbi [tiešsaiste]. *Delfi, 2016* [skatīts 01.10.2016.]. http://www.delfi.lv/kultura/news/culturenvironment/sakusies-rakstniecibas-un-muzikas-muzeja-rekonstrukcijas-darbi.d?id=47543791.

363. Mediju portāls: Sākta sabiedrību satraukušās viesnīcas 'Hilton' būvniecība [tiešsaiste]. *Delfi.lv, 2017* [skatīts 01.10.2017.]. http://m.delfi.lv/bizness/article.php?id=48634419.

364. Mediju portāls: Gaismas pils izmaksas vairāk nekā desmit gados – 268 miljoni eiro [tiešsaiste]. *Lsm.lv, 2014.* [skatīts 01.10.2017.]. http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/grafiks-gaismas-pils-izmaksas-vairak-neka-desmit-gados-268-miljo.a88285/.

365. Mediju portāls: Rīgas arhitekts : Okupācijas muzeja piebūve nekad nav apspriesta ar sabiedrību [tiešsaiste]. *Nra.lv* [skatīts 01.10.2017.]. http://nra.lv/latvija/riga/163527-rigas-arhitekts-okupacijas-muzeja-piebuve-nekad-nav-apspriesta-ar-sabiedribu.htm.

366. Mediju portāls: Rēzeknes koncertzāles celtniecībā nodarbināti nelegāli strādnieki [tiešsaiste]. *Pietiek.com, 2012* [skatīts 01.10.2017.]. http://www.pietiek.com/raksti/rezeknes_koncertzales_celtnieciba_nodarbinati_nelegali_stradnieki.

367. Mediju portāls: Melbārde: Ieilgušas iepirkuma procedūras dēļ Rīgas pils 2018. gadā netiks atvērta [tiešsaiste]. *TVNET, 2018* [skatīts 01.10.2018.]. http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/631893-melbarde_ieilgusas_iepirkuma_proceduras_del_rigas_pils_2018gada_netiks_atverta.

368. **Mickos, M.** An architecture of participation [online]. *Opensource.com, 2012* [cited 01.10.2016.]. https://opensource.com/business/12/6/architecture-participation.

369. **Murphy, M., E.** World Population: Toward the Next Century [online]. *Washington, DC, Population Reference Bureau, 1994.* [cited 15.02.2017.]. http://reports.weforum.org.

370. Nekustamā īpašuma tirgus attīstības procesi un to ietekme uz Rīgas teritoriālo attīstību [tiešsaiste]. *Nira fonds, Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2004* [skatīts 01.10.2014.]. http://www.sus.lv/lv/petijumi/nekustama-ipasuma-tirgus-attistibas-procesi-un-ietekme-uz-rigas-teritorialo-attistibu.

371. OECD Better Life Initiative: Measuring Well-Being and Progress [online]. *Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)* [cited 15.02.2017.]. https://www.oecd.org/statistics/better-life-initiative.htm.

372. Par ilgtspējīgu būvniecību Latvijā. *Ilgtspējīgas Būvniecības padome* [tiešsaiste 18.05.2012.]. http://www.ibp.lv/lv/par-projektu/par-ilgspejigu-buvniecibu.

373. Politikas veidošanas rokasgrāmata. *Pārresoru koordinācijas centrs, 2016* [tiešsaiste, 01.01.2019]. https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/pkc_rokasgramata_090316_web.pdf.

374. **Peck, J., Tickell, A.** Neoliberalizing Space [online]. *Wiley, 2002, Antipode 34: 380–404.* [cited 15.02.2014.]. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-8330.00247.

375. **Pelcmane, S., Ulberts, V.** Sabiedriskās apspriešanas – nopietni vai ķeksīša pēc [tiešsaiste]. *TVNET, 2005* [skatīts 01.10.2016.]. http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/293155-sabiedriskas_apspriesanas_nopietni_vai_keksisa_pec.

376. **Raskin, P.** The great Transition: The Promise and Lure of Times Ahead [online]. *Boston, MA: Stockholm Environment Institute, 2002.* [cited 15.02. 2017.]. https://www.researchgate.net/publication/273698260_The_Great_Transition_The_Promise_and_Lure_of_Times_Ahead.

377. Rīgas pilsētas ainavu teritoriju izdalīšana, analīze un novērtēšana. *Latvijas Universitāte, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte, 2019* [tiešsaiste 01.10.2016.]. http://www.sus.lv/files/ainava_atskaite_kopaa.pdf.

378. **Sarma, V.** Būvniecība Latvijā [tiešsaiste]. *Biedrības Latvijas Būvuzņēmēju partnerība* [skatīts 12.04.2017.]. http://www.latvijasbuvnieki.lv/nozares-dati/petijumi/.

379. Social Progress Imperative [online]. *Social Progress Imperative* [cited 15.02.2017.]. https://www.socialprogress.org.

380. Statistika par piešķirtajiem Latvijas valsts apbalvojumiem [tiešsaiste]. *President.lv* [skatīts 05.05.2015.]. https://www.president.lv/lv/valsts-apbalvojumi/apbalvotie-un-statistika.

381. **Taurens, J**. Jebkurā literatūrā, mākslā un laikmetā var atrast kaut ko nozīmīgu [tiešsaiste 20.04.2018.]. https://www.diena.lv/raksts/kd/intervijas/janis-taurens-jebkura-literatura-maksla-un-laikmeta-var-atrast-kaut-ko-nozimigu-14073825.

382. **Taurens, J.** Mana pieredze doktorantūrā [tiešsaiste 20.04.2018.]. http://ljza.lv/wp-content/uploads/2012/03/Mana-pieredze-doktorantuuraa_Janis-Taurens.pdf.

383. European Environment Agency : Urban sprawl in Europe: The ignored challenge [online]. *EEA Report, No.10/2006.* [cited 15.02.2017.]. https://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2006_10.

384. Valsts Mākslas muzejs : Mākslas muzeja rekonstrukcija ieilgs par gadu, izmaksas neprognozē [tiešsaiste 12.04.2016.]. http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/497299makslas_muzeja_rekonstrukcija_ieilgs_par_gadu_izmaksas_neprognoze.

385. **Veinberga, S.** Komunikācijas traucējumi un to neprognozējamās sekas [tiešsaiste 12.04.2016.]. https://sandraveinberga.com/publicistika/komunikacijas-traucejumi-un-to-neprognozejamas-sekas/.

386. **Vīnbergs, V.** Pārsteigums Talsos. *Pārpubl. no Latvijas Arhitektūras Burtnīca Nr. 86* [tiešsaiste 12.04.2016.]. http://abc.lv/?id=eku_veidi&template=abc_raksts&article=parsteigums_talsos.

387. **Vīnbergs, V.** Balvas faktors. *Satori.lv* [tiešsaiste 12.04.2016.]. http://www.satori.lv/article/balvas-faktors.

388. **Vīnbergs, V.** Traģēdija un tās arhitekti. *Rigaslaiks.lv* [tiešsaiste 12.04.2016.]. https://www.rigaslaiks.lv/zurnals/komentari/tragedija-un-tas-arhitekti-19221.

389. VKPAI portāls: Par lielveikala „Depo" būvniecību Jelgavā [tiešsaiste 15.04.2016.]. http://mantojums.lv/lv/jaunumi/par-lielveikala-depo-buvniecibu-jelgava/.

390. Ziņu aģentūra: Monitoring and publicity analysis [tiešsaiste]. *LETA, 2016* [Skatīts 10.02.-10.03.2016.].

391. **Zvirgzdiņš, A.** Kas ir laba arhitektūra. *Pārpubl. no Latvijas Arhitektūras Burtnīca Nr. 86* [tiešsaiste 19.06.2007.]. https://abc.lv/raksts/kas_ir_laba_arhitektura.

392. **Zvirgzdiņš, A.** Arhitektūra kā māksla II [tiešsaiste 01.01.2017.]. http://www.a4d.lv/lv/raksti/arhitektura_ka_maksla_ii/.

Tiesību akti un citi dokumenti

393. Administratīvā procesa likums: LR likums, Saeimā pieņemts 2001. gada 25. oktobrī. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.10.2014.]. http://www.likumi.lv/doc.php?id=55567.

394. Arhitektūras nozares stratēģija 2015–2020. *LR Kultūras ministrija* [tiešsaiste 15.10.2014.]. https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Strategija_arhitektura_final.pdf.

395. Arhitektūras politikas pamatnostādnes 2009.–2015. gadam. *Politikas plānošanas dokumentu datubāze* [tiešsaiste 30.10.2017.]. http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3102.

396. Attīstības plānošanas sistēmas likums: LR likums, Saeimā pieņemts 2008. gada 8. maijā. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.10.2017.]. http://www.likumi.lv/doc.php?id=175748.

397. Arhitektu savienības nolikums par projektu konkursiem. *Latvijas Arhitektu savienība* [tiešsaiste 15.10.2017.]. https://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/3284/nolikums%20par%20projektu%20konkursiem.pdf.

398. Būvniecības ieceres publiska apspriešana. *Rīgas Domes portāls* [tiešsaiste 15.10.2017.]. https://www.eriga.lv.

399. Būvniecības likums: LR likums, Saeimā pieņemts 2013. gada 7. septembrī *Likumi.lv* [tiešsaiste 30.10.2010.]. https://likumi.lv/doc.php?id=258572.

400. Continuing Professional Development [online]. *Architect's Council of Europe (ACE)* [cited 15.07.2017.]. https://www.ace-cae.eu/access-to-the-profession/continuing-professional-development/.

401. Davosas deklarācija. *Mantojums.lv, 2018* [tiešsaiste 15.02.2018.]. http://mantojums.lv/lv/jaunumi/-davosas-deklaracija-Baukultur/.

402. Eiropas Padomes vispārējā konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai: LR likums, Saeimā pieņemts 2006. gada 2. martā. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.10.2017.]. https://likumi.lv/doc.php?id=130436%20.

403. European Landscape Convention: Identity [online]. *Europen Council Florence, 20.10.2000.* [cited 15.10.2015.]. http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/Landscape/.

404. European Forum for Architectural Policies: Survey on Architectural Policies in Europe [online]. *European Forum for Architectural Policies (EFAP), July 2012* [cited 14.06.2011]. http://www.efap-fepa.org/docs/EFAP_Survey_Book_2012.pdf.

405. **Gavena, I., Jekale, I.,Valdmane, I., u. c.** Metodiskais materiāls pašvaldības, iedzīvotāju un uzņēmēju interešu saskaņošana – sabiedriskā apspriešana kā instruments [tiešsaiste]. *Kurzemesregions.lv* [skatīts 15.10.2017.]. https://www.kurzemesregions.lv/sabiedriskas-apspriesanas-organizesanas-un-sabiedribas-iesaistes-ieteikumi/.

406. Introduction to the master document for an architectural design competition by the ACE online]. *Architect's Council of Europe (ACE)* [cited 02.01.2016]. http://www.ace-cae.eu/uploads/tx_jidocumentsview/ADCMasterDoc.pdf.

407. **Kārkliņš, K.** Rīga World Heritage site impact evaluation method [online]. *Rīga RD Pilsētas attīstības departaments, 2013.*[cited 15.12.2016.] http://www.kristskarklins.com/rvc.html.

408. Kārtība, kādā dibināmi valsts institūciju un pašvaldību apbalvojumi. MK noteikumi Nr. 928, 05.10.2010. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.12.2015.]. https://likumi.lv/doc.php?id=219237.

409. Kultūras mantojuma publiskā administrēšana. *Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija* [tiešsaiste 15.12.2015.]. http://www.mantojums.lv/?cat=654&lang=lv&fulltext_id=1423.

410. Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam „Radošā Latvija" (informatīvā daļa) [tiešsaiste]. *LR Kultūras ministrija, MK rīkojums Nr. 401, 2014.gada 29.jūlijs* [tiešsaiste 15.10.2017.]. https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/KM_dokumenti/Radosa_Latvija.pdf.

411. Latvijas arhitektu aptauja. *Latvijas arhitektu savienība, 2013* [tiešsaiste 15.10.2017.]. http://www.latarh.lv/arhivs.

412. Latvijas Arhitektu savienība: Labas prakses nolikums. Rekomendācijas. *Latvijas Arhitektu savienība, 2010* [tiešsaiste 02.01.2016.]. http://www.latarh.lv/f/faili/ Konkursu%20labas%20prakses%20nolikums.pdf.

413. Latvijas Arhitektu savienība: Sertificēti arhitekti Latvijā. *Latvijas Arhitektu savienība* [tiešsaiste 20.04.2015.]. www.latarh.lv/par_mums; http://www.latarh.lv/certified.

414. Latvijas Būvniecības Padomes pilnvaras. *Būvniecības likums, 8. pants* [tiešsaiste 20.04.2015.]. http://likumi.lv/doc.php?id=258572.

415. Latvijas radošo savienību padome: Radošās savienības. *LRSP* [tiešsaiste 20.04.2015.]. http://design.lv/lv/partner/latvijas-radoso-savienibu-padome.

416. Latvijas Republikas Satversme: LR likums, Saeimā pieņemts 1922. gada 15. februārī. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.10.2014.]. https://likumi.lv/doc.php?id=57980.

417.Leipcigas harta par ilgtspējīgām Eiropas pilsētām. *Valsts valodas centrs* [tiešsaiste 15.10.2010.]. http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/STA/Tulkojumi_no_anglju_val/Dazhaadi/Leipzig_Charter_of_Informal_meeting_in_Terrirorial_Cohesion.doc.

418. Likums: Par pašvaldībām: LR likums, Saeimā pieņemts 1994. gada 19. maijā. *Likumi.lv* [tiešsaiste 20.04.2016.]. http://www.likumi.lv/doc.php?id=57255.

419. Likums: Par Eiropas ainavu konvenciju: LR likums, Saeimā pieņemts 2007. gada 29. martā. L*ikumi.lv* [tiešsaiste 14.10.2017.]. http://www.likumi.lv/doc.php?id=156001.

420. LR VARAM: Ainavu politikas pamatnostādnes 2013.–2019. gadam. *Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija* [tiešsaiste 14.08.2016.]. http://www.VARAMpamn_21062013_ain.

421. Mārupes Būvvaldes dati: Detālplānojumi 2013. *Marupe.lv* [tiešsaiste 14.08.2014.]. http://www.marupe.lv/wpcontent/uploads/2013/07/Detalplanojumi-Nr.pdf.

422. Mārupes novada attīstības programma 2013.–2019. gadam. *Marupe.lv* [tiešsaiste 14.09.2014.]. http://www.marupe.lv/Marupes-novada-attistibas programma-2013_2019-gadam.pdf.

423. Mārupes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.–2026. *Marupe.lv* [tiešsaiste 14.09.2014.]. http://www.marupe.lv/wp-content/uploads/2013/05/Marupes-novada-ilgtspejigas-attistibas-strategija-2013_2026-gadam.pdf.

424. Mārupes novada teritorijas plānojums 2014.–2026. gadam. *Marupe.lv* [tiešsaiste 14.09.2014.]. http://www.marupe.lv/speka-stajies-marupes-novada-teritorijas-planojums-2014-2016-gadam/.

425. MK noteikumi Nr. 628: Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem. *Likumi.lv* [tiešsaiste 14.09.2014.]. http://likumi.lv/doc.php?id=269842.

426. MK noteikumi Nr. 671: Būvniecības ieceres publiskas apspriešanas kārtība. *Likumi.lv* [tiešsaiste 01.10.2016.]. http://likumi.lv/ta/id/269978-buvniecibas-ieceres-publiskas-apspriesanas-kartiba.

427. MK noteikumi Nr. 970: Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā. *Likumi.lv* [tiešsaiste 01.10.2016.]. http://likumi.lv/doc.php?id=197033.

428. MK noteikumu Nr. 311: Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 Publiskas būves 2.4. punkts. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.04.2016.]. https://likumi.lv/ta/id/274995-noteikumi-par-latvijas-buvnormativu-lbn-208-15-publiskas-buves.

429. MK noteikumu Nr. 500: Vispārīgie būvnoteikumi, 1. pielikums. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.04.2016.]. https://likumi.lv/doc.php?id=269069.

430. MK noteikumi Nr. 928: Kārtība, kādā dibināmi valsts institūciju un pašvaldību apbalvojumi. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.04.2016.]. https://likumi.lv/doc.php?id=219237.

431. Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020.gadam. *NAP. lv* [tiešsaiste 15.04.2016.] http://www.nap.lv/upload/cilveks_sabiedriba_valsts_2030.pdf.

432. Nacionālās arhitektūras padomes nolikums. *LR Kultūras ministrija* [tiešsaiste 01.10.2016.] https://www.km.gov.lv/lv/kultura/arhitektura/padome.

433. Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.04.2016.]. https://likumi.lv/doc.php?id=78458.

434. Pasaules mantojuma vietas retrospektīvais īpašas nozīmes un universālās vērtības pamatojums. Rīgas vēsturiskais centrs. Latvija [tiešsaiste]. *Valsts Kultūras Pieminekļu Aizsardzības Inspekcija, 1997* [skatīts 15.04.2016.]. http://www.mantojums.lv/_rict_text/docs/Riga_OUV_LV_final.pdf.

435. Pašvaldības pakalpojumu portāls: Būvniecības ieceres publiska apspriešana: Pakalpojuma kategoriju izklāsts [tiešsaiste 17.08.2016.]. https://www.eriga.lv.

436. Pašvaldības pakalpojumu portāls: Būvniecības ieceres publiska apspriešana: Normatīvie akti, kas reglamentē pakalpojuma sniegšanu [tiešsaiste 12.01.2017.].

437. Pieminekļu saraksts. *Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, IS. Mantojums.lv* [tiešsaiste 15.11.2017.]. http://mantojums.lv/lv/pieminekl u-saraksts/.

438. Policy statements in support of ACE manifesto [online]. *Architect's Council of Europe (ACE)* [cited 02.01.2016]. https://www.ace-cae.eu/policies/.

439. Rīgas domes Īpašuma departamenta dati. *Rīgas domes Īpašuma departaments* [tiešsaiste 10.03.2018.]. http://rdid.lv/.

440. Rīgas domes Pilsētas attīstības komiteja. *Rīgas pašvaldības portāls* [tiešsaiste 15.04.2016.]. https://pasvaldiba.riga.lv/LV/Channels/Riga_Municipality/Riga_City_Council/Committees/PilsetasAttKomiteja.htm.

441. Rīgas Harta par autentiskumu un vēsturisko objektu atjaunošanu kultūras mantojuma kontekstā. *Unesco.lv* [tiešsaiste 10.03.2016.]. http://www.unesco.lv/lv/jaunumi/majas-lapa-pieejama-rigas-harta/.

442. Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. *Rīgas domes Īpašuma departaments* [tiešsaiste 15.04.2016.]. http://www.rdpad.lv/wp-content/uploads/2014/11/LV_STRATEGIJA.pdf.

443. Rīgas Plānošanas Reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2014–2030 un attīstības programmas 2014–2020 izstrādes pārskats. *Rīgas plānošanas reģions* [tiešsaiste 15.04.2016.]. http://www.rpr.gov.lv/uploads/.

444. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums. *www.likumi.lv* [tiešsaiste 30.10.2010.]. http://www.likumi.lv/doc.php?id=76001s.

445. Rīgas pilsētas arhitekta birojs. *Arhitekts.riga.lv* [tiešsaiste 15.04.2016.]. http://www.arhitekts.riga.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=674&Itemid=401.

446. Saeima: Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums, 1. panta 3. punkts "kultūrvēsturiskas vides pārveidošana". LR likums, Saeimā pieņemts 2003. gada 29. maijā. [tiešsaiste 15.12.2015.]. https://likumi.lv/doc.php?id=76001&version_date=14.06.2005.

447. Saeima: Publisko iepirkumu likums. 2.pants: Likuma mērķis. LR likums, Saeimā pieņemts 2016. gada 15. decembrī. Likumi.lv [tiešsaiste 01.10.2016.]. https://likumi.lv/doc.php?id=287760.

448. Saeima: Latvijas Nacionālās bibliotēkas projekta īstenošanas likums. LR likums, Saeimā pieņemts 2003. gada 8. maijā. Likumi.lv [tiešsaiste 01.10.2016.]. https://likumi.lv/doc.php?id=75138.

449. Saeima: Latvijas Okupācijas muzeja likums. LR likums, Saeimā pieņemts 2006. gada 5. oktobrī. *Likumi.lv* [tiešsaiste 01.10.2016.]. https://likumi.lv/doc.php?id=146475.

450. Saeima: Publisko iepirkumu likums. 8. pants: Iepirkuma procedūru veidi un to piemērošana. LR likums, Saeimā pieņemts 2016. gada 15. decembrī. *Likumi.lv* [tiešsaiste 01.10.2016.]. https://likumi.lv/doc.php?id=287760.

451. Saeima: Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums. 5. panta 5. punkts. LR likums, Saeimā pieņemts 2003. gada 29. maijā. *Likumi.lv* [tiešsaiste 01.10.2016.]. https://likumi.lv/doc.php?id=76001.

452. **Salmon, L.** UNESCO World Heritage List [online]. *World Heritage List* [cited 12.12.2015.]. http://www.thesalmons.org/lynn/world.heritage.html.

453. **Šteinerts, A.** Latvijas Būvnormatīvu sistēmas attīstības koncepcija līdz 2020. *Būvniecības valsts kontroles birojs (BVKB)* [tiešsaiste 01.10.2017.]. http://bvkb.gov.lv/sites/default/files/buvnormativu_koncepcijas_projekts_i_versija_asteinerts.pdf.

454. Teritorijas attīstības plānošanas likums. LR likums, Saeimā pieņemts 2011. gada 13. oktobrī. *Likumi.lv* [tiešsaiste 01.10.2016.]. https://likumi.lv/ta/id/238807-teritorijas-attistibas-planosanas-likums.

455. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi: Rīgas Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojums (RVZ AZ TIAN). *Rīgas domes pilsētas attīstības departaments* [tiešsaiste 01.10.2016.]. http://www.rdpad.lv/rtp/rvc/.

456. Teritorijas plānošanas likums. LR likums, Saeimā pieņemts 2002. gada 22. maijā. *Likumi.lv* [tiešsaiste 14.10.2015.]. https://www.vestnesis.lv/ta/id/63109-teritorijas-planosanas-likums.

457. UNESCO OECD Economic Surveys: Latvia [online]. *Oecd-iLibrary.org* [cited 12.02.2015.]. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-latvia-2015_9789264228467-en.

458. UNESCO: Standard regulations for international competitions in architecture and town planning UIA, 1978 [online]. *Competition Guide* [cited 02.01.2015.]. http://portal.unesco.org/en.

459. UNESCO: Vispārējā kultūras daudzveidības deklarācija [tiešsaiste]. *UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, 2002* [citēts 15.10.2017.]. http://www.unesco.lv/lat/index/documents/declarations.html.

460. UNESCO: Recommendation on the Historic Urban Landscape/Environment [online]. *Unesco.org, 2011* [cited 15.12.2015.]. http://whc.unesco.org/en/syndication.

461. Valsts apbalvojumu likums. LR likums, Saeimā pieņemts 2004. gada 4. martā. *Likumi.lv* [tiešsaiste 15.10.2014.]. https://likumi.lv/doc.php?id=85981.

462. Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija: Par inspekciju [tiešsaiste 15.12.2015.]. http://mantojums.lv/lv/par-inspekciju/.

463. The Venice charter 1964: International charter for the conservation and restoration of monuments and sites [online]. *International Coulncil on Monuments and Sites* [cited 27.12.2013.]. https://www.icomos.org/charters/venice_e.pdf.

464. Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi. MK Not. Nr. 1148, 2009. *Likumi.lv* [tiešsaiste 30.10.2010.]. http://www.likumi.lv/doc.php?id=198901.

465. World Heritage Commitee, List Nr. 852 [online]. *Unesco.lv, 1997* [cited 15.12.2015.]. http://www.unesco.lv/lv/unesco-latvija/unesco-latvija-1/.

466. Zemgales plānošanas reģions. Sabiedriskās apspriešanas organizēšanas un sabiedrības iesaistes ieteikumi, 2011 [tiešsaiste]. *www.kurzemesregions.lv* [skatīts 01.10.2016.]. http://www.kurzemesregions.lv/jomas/Teritorijas_attistibas_planosana/KPR_teritorijas_planojums/Teritorijas_attistibas_planosana/Metodiskie_ieteikumi_sabiedrisko_apspriesanu_organizesanai_un_sabiedribas_iesaistei.

Attēli

467. **Jencks, C.** 2000 July: Jencks' Theory of Evolution, an Overview of 20th Century Architecture [online]. *The Architectural Review*; 7 December 2011 [cited 10.10.2014.]. http://www.architectural-review.com/2000-july-jencks-theory-ofevolution-an-overview-of-20th-century-architecture/8623596.article.

468. **Meyer, A., Kuhlbrodt, S., Aerberhard, B.** ETH Zurich lecture course. Architecture - a Synoptic vision=Example of an evolutionary history, a prospectus of developments from 1900 to today. Berlin: Birkhauser Verlag AG, 2008. 22 p. ISBN 9783764388768.